

M

MAASTRICHT

JAARBOEK

1 9 8 9

Met dank aan:

KNP Papier BV, Maastricht
Midpoint Full Printing CV, Maastricht
Afwerking repro R.L., Maastricht
Micro Color Service BV, Roermond
DPM DeskTop Publishing, Maastricht
Pilet en Hamers Reclameadviesbureau, Maastricht
De Limburger, Maastricht
ENCI NV, Maastricht
Rabobank, Maastricht

Tekst:

Bèr Dobmen

Fotografie:

Academisch Ziekenhuis Maastricht,
John Beenkens
Harry Disch
Gemeentelijke Archiefdienst Maastricht
Luc Hommes
De Limburger
Harry Paping
Jac Rovers
FotoPersBuro Widdershoven

STICHTING
JAARBOEK
MAASTRICHT

De geschiedenis van de jaarboeken van Maastricht treedt met het Jaarboek 1989 een nieuwe fase in.

Tot nog toe heeft de Stichting Historische Reeks Maastricht de jaarboeken over 1984 tot en met 1988 in drie delen verzorgd. Louter om financiële redenen dreigde hieraan een einde te komen. In goede samenwerking met de Junior Kamer Maastricht bleken er nieuwe mogelijkheden te liggen om de publicatie veilig te stellen. Dankzij ruime sponsoring van enkele bedrijven kan voor een periode van zeker vijf jaar het jaarboek blijven voortbestaan. De Junior Kamer en de Stichting Historische Reeks Maastricht hebben hiertoe onlangs de nieuwe Stichting Jaarboek Maastricht opgericht. De opbrengsten worden jaarlijks door de Junior kamer voor een cultureel of maatschappelijk doel bestemd. Aanvragen hiervoor kunnen bij de Junior Kamer worden ingediend. De inhoud van het jaarboek blijft gericht op verslaglegging in woord en beeld van wat er zich in één jaar in Maastricht heeft afgespeeld, waarmee een traditie vanaf 1955 wordt voortgezet.

Stichting Jaarboek Maastricht

Jaycees The Netherlands

Kamer Maastricht

Secretariaat: Postbus 633, 6200 AP Maastricht

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Voorwoord	
1989	1
Postbusnummer 1992	4
Milieu en gezondheid	11
Good morning	16
Crime	17
Verleden	20
Onderwijs	23
Shopping	28
In revisie	31
Moojertoal	33
Kerk en religie	34
RL en AZM	38
Bestuur en politiek	42
Groot-Limburg	45
Muze	47
Rode haan	54
Toerisme	55
Welzijn	57
Stedebouw	60
Adieu	66
Bedrijvigheid	68
Notities	71
Toonaarden	76
Sport	79

VOORWOORD

Het Jaarboek 1989 wijkt qua opzet af van zijn voorgangers. Het stramien van een kroniek als een uitgebreide opsomming van louter feiten en feitjes, zoals dat tot dusver is gehanteerd, is grotendeels losgelaten. Met dit jaarboek is gepoogd in essentie en in grote lijnen vooral een kenschets te geven van wat Maastricht in 1989 hoofdzakelijk onderging en beleefde. Om voor een goed begrip bepaalde ontwikkelingen, situaties en gebeurtenissen in hun context te plaatsen, is soms teruggesproken naar het (recente) verleden of vooruitgeblikt naar de naaste toekomst.. Zo min als het ontwikkelingsproces van 'een jaar Maastricht' zich strikt laat omkaderen door een tijdsbestek van 1 januari tot en met 31 december, zo min is de stad te isoleren van wat de 'rest van de wereld' beroert. Vandaar dat ter inleiding een zeer globaal tijdsbeeld is weergegeven, waarbij de blik verder reikt dan de rooilijnen van het Vrijthof.

Bèr Dohmen

1989

Anno 1989. Een jaar vooral van een wereld in heftige beweging en beroering. Een episode van politieke aardverschuivingen. Met adhesie van de Sovjet-Unie werd de deling van Europa een (boze) herinnering. In het oostelijk deel van ons continent kwam een niet meer te stuiten democratiseringsproces op gang.

De geschiedenisboeken over het na-oorlogse Europa waren hard toe aan een geheel herziene druk.

Het neerhalen van het IJzeren Gordijn vormde de eerste climax van een adembenemend proces van politieke hervormingen in vrijwel geheel Oost-Europa. Het gewraakte symbool van de tweedeling van Europa, de Berlijnse Muur, verloor in de nacht van 9 november zijn functie. Sinds die bewogen uren viel de grens als barrière tussen de bevolking van Oost- en West-Duitsland weg. De revolutie in Oost-Duitsland tegen het communistische juk voltrok zich in luttele weken en vreedzaam. De roep om beide Duitslanden te herenigen liet niet lang op zich wachten.

Polen en Hongarije hadden kort daarvoor reeds een omwenteling geforceerd in de richting van een sociale democratie. Ook daar verloor het communisme zijn machtsmonopolie. Het Marxisme en het Leninisme werden er verder voor gezien gehouden. Tjechoslowakije volgde, en op afstand werden ook in Bulgarije aarzelend de teugels van het communistisch regime gevierd. Een paar dagen vóór kerstmis sijpelden vanuit het hermetisch afgesloten Roemenië alarmerende tijdingen door over een bloedige revolutie in dit uitgemergelde land. Een onverwacht tweede climax in de politieke revolutie van Oost-Europa. De wereld was er getuige van via dramatische televisiebeelden. De getergde Roemeense bevolking wist zich op eigen kracht en ten koste van veel menselijk leed te bevrijden van de stalinistische tirannie van de Ceausescu-clan. Aan de dringende oproep de hoogste nood in het totaal ontredderde land te lenigen met voedsel, medicijnen en geld gaf ook de Maastrichtse burgerij gehoor met spontane hulpacties.

Een politieke omwenteling van historische betekenis in oostelijk Europa in een onwaarschijnlijk hoog tempo, geënt op de 'glasnost' en 'perestroika' van Sovjetleider Gorbatsjov. Verbijsterende ontwikkelingen, die mee een gevolg waren van de ernstig in de versukkeling geraakte economie van de oostbloklanden. Alleen Albanië wist in een grimmig isolement overeind te blijven als laatste stalinistisch bolwerk.

Dobberend op oorlogsbodems voor de kust van Malta hielden Michail Gorbatsjov en de nieuwe Amerikaanse president, de republikein George Bush, begin december een informeel toponverleg. Dit rendez-vous werd beschouwd als het einde van de Koude Oorlog.

West-Europa bewoog zich welvarend in kalm politiek vaarwater. In juni toog het collectief naar de stembokken om een nieuw Europees Parlement te kiezen. Het leverde Maastricht een Euro-parlementariër op. Drs. Jan-Willem Bertens, oud-ambassadeur voor internationale culturele betrekkingen, bezette als D66-politicus in Straatsburg de enige zetel die zijn partij er had weten te veroveren. Datzelfde West-Europa werd nog meer dan in voorgaande jaren de eindbestemming van stromen mensen, die geweld en onderdrukking ontvluchtten of een beter bestaan probeerden te vinden.

Ons land zag zich geconfronteerd met politieke schermutselingen rond het Binnenhof. Het centrum-rechtse (CDA-VVD) kabinet Lubbers II viel op 2 mei languit door het verzet van de VVD tegen het reiskostenforfait. Vervroegde Tweede-Kamerverkiezingen resulteerden in een centrum-links (CDA-PvdA) kabinet Lubbers III met 'sociale vernieuwing' als parool.

Gouverneur dr. Sjeng Kremers overrompelde vlak voor kerstmis onze provincie met de boodschap dat hij per 16 mei 1990 zijn functie van Commissaris van de Koningin in Limburg ging inruilen tegen een baan in het internationale zakenleven. Hij wordt dan na een bijna 13-jarig gouverneurschap directeur van Rodamco NV, dochteronderneming van de internationale beleggingsmaatschappij Robeco in Rotterdam, en voorts vice-voorzitter van het beleidscomité van de gehele Robeco-groep.

Elders in de wereld ging het politiek geheel anders toe. Tal van plekken op onze aardbol bleven of werden voor miljoenen mensen een hel door schendingen van de mensenrechten, militair geweld, terrorisme of guerrilla-activiteiten. In de Chinese Volksrepubliek werden begin juni massale studentenprotesten tegen de 'eenmansdictatuur' door het Volksbevrijdingsleger in bloed gesmoord. Deze schokkende gebeurtenissen vormden voor B en W van Maastricht aanleiding alsnog toestemming te weigeren voor een reeds vastgelegd optreden in het MECC van het Chinees Staatscircus. Verbijstering alom ook door de oproep, kort voor zijn dood, van de Iraanse ayatollah Khomeini om de Britse auteur Salman Rushdie te vermoorden wegens de publicatie van diens boek *Satanic Verses*.

Anno 1989. Een jaar ook waarin het pas goed tot het mensdom doordrong waar het omwille van gewin en gerief mee bezig was: de aarde in de vernieling helpen. De funeste gevolgen van ernstige verontreiniging op grote schaal van bodem, water en lucht kondigden zich met toenemende regelmaat aan. De wetenschappers waarschuwden dat het voortduren van deze aantasting van het milieu als eerste levensvoorwaarde voor de wereld uiteindelijk op een catastrofe zou kunnen uitdraaien. Dit verhinderde niet dat onverminderd zwaarder werd getild aan de belangen van de economie dan aan die van het milieu. Toch droeg de aanhoudende aandrang

tot bezinning op deze levensbedreigende problematiek bij tot een gestadige verbreding van het milieubewustzijn. De wereld begon er eindelijk enig besef van te krijgen dat haar ecologisch spelletje Russische roulette wel eens fataal kon aflopen.

Limburg, dat qua milieu toch al heel wat te stellen heeft met industriële walmen van zowel eigen bodem als vanuit het Roergebied en Wallonië, werd opnieuw tot driemaal toe geconfronteerd met een waarschuwingfase voor smogalarm. Daar bleef het niet bij. Onderzoek van de Samenwerkende Rijn- en Maaswaterleidingbedrijven (RIWA) leidde tot de constatering dat de Maas na het passeren van Luik biologisch praktisch dood is. Niet alleen water en lucht, ook de bodem van onze provincie diende zich op nóg meer plekken aan als een gifbelt. Bij de viering van haar tweede lustrum presenteerde de planten-studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg een lijst met 550 bedreigde en uitgestorven planten in onze provincie. Het werd in dit jaar meer dan duidelijk dat ook Limburg zich over de kwaliteit van zijn milieu geen illusie hoeft te maken. Aan 'de zorg om het milieu' werd in onze provincie dan ook niet zonder reden beleidsmatig een zwaarder accent gegeven.

Anno 1989. Een jaar bovendien waarin de wereld nog kleiner leek te worden. De voortschrijdende intensivering van mobiliteit, massaliteit, communicatie en commercie drukte als nooit tevoren een koortsachtig stempel op onze samenleving. Alles wat maar even als apart of attractief uitstak boven het platgetrapte maaiveld van het gestandaardiseerde leefpatroon was mijkpunt van een massale toeloop. Het begrip 'exclusief' werd verheven tot nostalgie naar een vervlogen tijdperk. Commerciële reclame belaagde steeds feller de samenleving. Stilte als afwezigheid van electronisch spervuur van popmuzikaal geluid werd als beklemmend en uit de tijd ervaren. De 'turbotaal' kreeg vaste voet in woordgebruik en geschrift. Het toenemen van crime en drugsgebruik leek aanvaard als een onafwendbaar natuurverschijnsel. Het normbesef werd in het zicht van het derde millenium weer een eind verder opgerekt. De aanhoudende glimeconomie van de rijke landen liet de consumptiemaatschappij nog heviger voortwoeden op Amerikaanse leest. De trends van de 'life style' leken opgetild tot essentiële waarden. Meer welvaart, maar ook meer armoede voor wie het niet lukte in de pas te blijven. De Derde Wereld had eveneens in dit opzicht voor een belangrijk deel nog steeds het nakijken.

Anno 1989. Wat betekende dat jaar voor Maastricht? Overwegend consolidatie van zijn verworvenheden en bezinning op het verruimen van zijn potenties. Maastricht deinde bedachtzaam mee op de golfslag van een zee van zich aandienende ontwikkelingen. Daarbij werd de blik vooral gericht op het laatste decennium vóór de eeuwwisseling. Het stemde zijn strategie nog strakker af op het bereiken van het uiteindelijke doel: het markeren en uitbouwen van zijn nieuwe positie. Maastricht als stad met een Europese dimensie!

POSTBUS- NUMMER 1992

Maastricht
Congresstad

Al op de eerste bijeenkomst van de gemeenteraad in 1989 werd voor bestuurlijk en politiek Maastricht de toonzetting van dat jaar duidelijk bepaald. In zijn nieuwjaarspeech verraste Maastrichts eerste burger mr. Philip Houben de vergaderende vroedschap met de volgende boodschap: „Kijken we iets verder naar de toekomst, dan dienen zich nieuwe mogelijkheden voor Maastricht aan in het perspectief van Europa en in het verlengde van de aanwijzing van onze gemeente tot stedelijk knooppunt. Reden voldoende om te bewerkstelligen dat het huidige postbusnummer 1985 van de gemeente wordt omgezet in postbusnummer 1992.”

Maastricht had postaal alvast een waakvlam ontstoken als symbolisch teken van zijn intenties voor het Europa-zonder-grenzen na 1992. In het verdere verloop van het jaar zou Maastricht stevig blijven stoeien met zijn 'Europese optie'. De stad had er reeds het nodige voor in huis gehaald en bovendien nog in bestelling om in dit opzicht serieus te worden genomen.

In de jaren zeventig had Maastricht zich moeizaam weten op te krikken van dommelende provinciestad tot ontwakende universiteitsstad. De zwoegers van destijds voor het vestigen van de Rijksuniversiteit Limburg bleken zich allerminst te hebben vergist. Warm gedraaid in een gunstig economisch klimaat was de RL als motor bijzonder krachtig gebleken. Zij leverde voor een belangrijk deel het stuw- en ook trekvermogen om de verdere ontwikkelingen van de gemeente in de overdrive te laten voortsuizen. De komst van zo'n anderhalf dozijn internationale instituten was mee daar het gevolg van.

Kien gemanooeuvreer van een verjongd bestuur hield de stad aardig op koers bij haar gestadige uitbouw in de jaren tachtig. In het stadhuis deed het begrip 'management' zijn intrede. Daarbij werd niet verzuimd in te spelen op wat Maastricht van oudsher aan karakteristieks en specifieks te bieden heeft. Haar historisch-monumentale erfenis en haar zwierige ambiance bezorgden de stad bovendien een zeer gekoesterd exclusief supplement.

Maastricht in de race voor het verstevigen en verbeteren van zijn positie trok het bedrijfs- en zakenleven in zijn kielzog mee. Beleggers en projectontwikkelaars dienden zich aan. Dat resulteerde onder meer in het gestalte geven aan Randwyck - inclusief het MECC - met een totaal aan investeringen tot dusver van één miljard gulden en het op stapel zetten van het prestigieuze public-private Céramiqueproject, goed voor 600 miljoen gulden. Architecten van naam werden losgelaten op stadsvernieuwingsprojecten in de binnenstad en op planologische scheefgroei. In de voorbije tien jaar werd reeds zo'n één miljard gulden in stadsvernieuwing gestoken. Maastricht begon zichtbaar te verkleuren van fabrieksstad van weleer naar stad van wetenschap, economische bedrijvigheid, dienstverlening en congreswezen. Het beoogde genereer-effect werd bereikt. Het schoof Maastricht

een aanzienlijke portie meerwaarde toe. Die werd gretig opgepakt door de media. De stad zag zich in vele schakeringen voortdurend geëtaleerd, nationaal en internationaal. Als woon-, winkel-, toeristisch, culinair, couture- en recreatief domein werd Maastricht een hoog getaxeerd nieuw imago toebedeeld. Ook een vernieuwde identiteit. Zijn horizon verbreedde zich gestaag door de aanwas van nieuwe, buitengaats inwoners en de aanhoudende stromen bezoekers uit binnen- en buitenland. De stad kreeg een vleug yuppie-allure met een groeiende 'inner circle'.

Voor 'Mestreech', de ziel van authentiek Maastricht, was het wel even wennen. Ook nu en dan moeizaam slikken. Er werd nogal wat stof uit het verleden afgeklopt om het nieuwe elan van de stad meer glans te geven. Toch liet datzelfde Mestreech zich niet onbetuigd als het erop aan kwam de groeistuipe van Nederlands 'booming town' voor de buitenwacht zoveel mogelijk te verhullen.

In het licht van een toekomstig grenzeloos Europa had de gemeente haar gunstige geografische ligging als joker ingezet. Een troef, die moeilijk door een andere gemeente in ons land viel te overbluffen. Zo werd Maastricht niet teleurgesteld in zijn optie voor stedelijk knooppunt in het kader van de 4e nota Ruimtelijke Ordening, al was het wachten nog op een parlementair fiat. Ook Heerlen niet. En zie, het wonder geschiedde. 'Historische omarming van twee rivalen', zo schreeuwde een krantekop boven een artikel van 10 maart met de vermelding dat beide 'knooppunt-steden' elkaar beleidsmatig hadden gevonden. Voortaan zouden ze hun karrevracht belangen als een tweespan gaan trekken. Het voeren van eendrachtig beleid werd officieel het parool.

Dat gold onder meer voor het verbeteren van de infrastructuur - met accenten op internationale aanpassing van het Zuidlimburgse autowegen- en spoorwegnet (Antwerpen-Hasselt-Maastricht-Heerlen-Aken-Keulen) -, het versterken van de economische positie en het promoten van het stedelijk duo. In het stadhuis van Maastricht wijdden beide burgemeesters er gezamenlijk een persconferentie aan. De eerste voerman op de Heerlense bok, drs. Piet van Zeil, sprak van een 'historische dag'. Met het opbloeien van deze bestuurlijke idylle leek een tijdperk van nauwelijks verholen rivaliteit tussen beide steden te zijn afgesloten. Maar toen in Heerlen verder zou worden gepraat kwamen de heren van Maastricht echter niet, 'op de koffie'.

Die 'historische dag' gaf tevens reliëf aan het rijpingsproces, dat het stadsbestuur had ondergaan bij zijn beleid in samenhang met 'de rest van Limburg'. Nog niet lang geleden liet Maastricht zijn gewicht als provinciehoofdstad als vanzelfsprekend gelden zodra er iets viel binnen te halen. De argumenten, waarmee het zich pleegde op te werpen tot de kloek van onze provincie, galmden in het Limburgse land niet zelden na als bla-bla-bla. Al is die echo nooit helemaal verstomd, de tijden van het solistisch optreden van Maastricht zijn

gesleten. De rechtvaardiging destijds van het stadsbestuur dat 'wat goed is voor Maastricht, tevens goed is voor Limburg' werd steeds vaker ook in omgekeerde volgorde inhoud gegeven. De deelname van de gemeente aan het Samenwerkingsverband Heuvelland vormt daarvan een voorbeeld.

Eind augustus deed burgemeester Houben de volgende belijdenis: „Maastricht als dynamische stad in beweging is geen eiland. We staan geen ongebreidelde expansie voor, maar een zorgvuldige kwaliteitsbeheersing van projecten en voorzieningen. De stad zal het moeten hebben van de relaties met haar omgeving, omwille van een groter draagvlak en perspectief. Als stedelijk knooppunt samen met Heerlen en met het oog op het Europa van 1992 kiezen wij uitdrukkelijk voor een Maastricht met een Europese dimensie. Maastricht wil het voortouw nemen om de Euregio inhoud en voeding te geven en de volop aanwezige mogelijkheden benutten om de concurrentie tussen kansrijke regio's met elkaar te verbinden.” Een onomwonden verklaring van bereidheid tot daadwerkelijk ensemblespel, zij het - wie had anders verwacht - met een voorkeur van Maastricht voor de titelrol...

Die intentie en pretentie waren allerminst zo maar een oprisping. Ze werden omkaderd door de presentatie van de 'Structuurvisie 1990-2000: Stad in Evenwicht, Balans in Beweging'. In het verlengde van deze overall visie werd tevens de nota 'Economische Ontwikkelingen en Regionaal Beleid' gelanceerd. Een tandem beleidsstudies over Maastricht op weg naar de eeuwwisseling met als meest zwaarwegende opgave de 'zorg om kwaliteit'. Een hele kluit, die de Maastrichtse gemeenschap als discussiestuk is toegeworpen.

Hoewel de horizon van 'Europa 1992' nog schimmig is, geven de nota's reeds richting aan de verdere ontplooiing van Maastricht als stad met Europese functies. Ze bieden tevens een toetsing van de mogelijkheden tot aansluiting bij de economische, infrastructurele en culturele ontwikkelingen over de landsgrenzen heen, met name in de Euregio Maas-Rijn. De studies zijn bovendien een leidraad voor een afgewogen ruimtelijke ontwikkeling om de aantrekkelijkheid van Maastricht als stad van wonen, werken en vertoeven te verhogen. De stadshelften aan weerszijden van de Maas is daarbij elk een eigen rol toebedeeld. Geen expansie meer, maar schaven aan de finishing touch.

Invulling van de uitgezette beleidsintenties, onderbouwd met 35 actiepunten, zou de komende tien jaar een bedrag van een slordige drie miljard gulden vergen. In dat geval dient het overgrote deel van deze som te worden neergeteld door particuliere beleggers en kapitaalverschaffers, zij het met financiële ruggesteun van de overheid. Van hun dosis bereidheid daartoe hangt af in hoeverre het streven van Maastricht loffelijk is of realiteitszin heeft. Een visie zal zijn, of een visioen.

Het Céramiqueterrein in vogelvlucht, waar de Maastrichtse binnenstad haar stedelijke afronding realiseert.

Een globale opsomming en omschrijving van deze visie:

- Zeer hoog genoteerd staat de inmiddels vaststaande realisering van het (reeds aangezwengelde) Céramiqueproject als de stedenbouwkundige afronding van de binnenstad. Een stadsbestuurlijk huzarenstuk, dat behoort tot de vijf door het ministerie van VROM aangewezen landelijke voorbeeldprojecten van stedelijke vernieuwing en publiek-private samenwerking.

- Annadal en Brusselsepoort zullen gaan fungeren als 'het nieuwe hart van Maastricht-West'. Daarbij staan drie ontwikkelingen voorop: de herstructurering van het na 1991 beschikbaar komen van het

Annadalcomplex - door overheveling van het Academisch Ziekenhuis Maastricht naar Randwyck -, het verbeteren van het winkelcentrum Brusselsepoort en de stedelijke vernieuwing van de omringende woonwijken uit de jaren zestig. De aanpak van Annadal wordt zeer nadrukkelijk voorop geplaatst.

- Aan de ondertunneling van de stadstraverse van de autoweg A2 wordt de hoogste prioriteit gegeven. De aanwijzing van Maastricht als stedelijk knooppunt zal onder andere in dit verband op haar waarde kunnen worden getoetst. Wanneer dit project een feit is

- Maastricht mikt op een termijn van vijf jaar -, kunnen de verkeersverbindingen vanaf het Europaplein worden verbeterd. Dan zullen Randwyck, het Heuvelland, de Luchthaven Maastricht, de Beatrixhaven en Aken beter bereikbaar worden.

- Het aantrekkelijker en toegankelijker inrichten van de beide Maasoeveren, inclusief de Griend, staat als 'sleutelproject' te boek. Als vertrekpunt geldt het scheppen van een betere samenhang tussen de beide stadsdelen. Een concreet onderdeel daarvan vormt een voetgangers-annex fietsbrug over de Maas ongeveer ter hoogte van de Graanmarkt. De Maasboulevard wordt heringericht tot verblijfsruimte in relatie tot het Bassin als (toekomstige) recreatieve binnenhaven.

- Voor het winkeldomein in de binnenstad - kernwinkelgebied - wordt uitgegaan van een 'beheerste uitgroei' en kwaliteitsverbetering in samenhang met Wyck en het Maasoeverproject. Het wijkwinkelcentrum Heer gaat betere tijden tegemoet zodra het bestemmingsplan voor dit gebied een feit is. De buurtwinkelcentra worden aangepakt op basis van het rapport 'De buurtwinkelcentra in de jaren negentig'.

- Voor de binnenstad als woongebied heeft de gemeente een reeks stadsvernieuwingsprojecten in uitvoering en op stapel gezet. De naoorlogse woonwijken in het westelijke stadsdeel gaan een 'selectieve verdichting' tegemoet.

- De grote waarde, die Maastricht hecht aan kunst en cultuur, zal mee tot uitdrukking worden gebracht door het realiseren,

verbeteren en uitbreiden van de benodigde accommodaties. Het in wording zijnde Theater aan het Vrijthof en het provinciaal plan voor een nieuw Bonnefantenmuseum op het Céramiqueterrein vormen daarvan de exponenten.

- Randwyck-Noord, voor een gedeelte reserveterrein voor de RL, blijft een gebied voor meervoudige doeleinden. Voor de concentratie van kantoren is nog 92.000 m² beschikbaar. Voorts is er nog ruimte voor 400 woningen. Op basis van een studie van prof. O. Ungers zal in het gehele Randwyckgebied stedenbouwkundig meer orde op zaken worden gesteld. Ook de toegankelijkheid voor het verkeer wordt verbeterd.

Met Randwyck-Zuid wenst de gemeente zeer zuinig om te springen. Gedacht wordt aan vestigingen voor 'research and development' en voorts aan high-tech-bedrijven.

- Het terrein rond het Geusseltstadion wordt bestempeld als een toplocatie voor bedrijven, horeca en exclusieve kantoorgebouwen.

- Het overgangsgebied tussen Randwyck-Zuid en het waterrecreatiecentrum aan de Maas zal als zuidelijke stadszône ingrijpende veranderingen ondergaan door het ontwikkelen van het bedrijfsterrein in Gronsveld, de concentratie van watersport en oeverrecreatie en de aanleg van een nieuwe weg tussen de Hoge Weerdt en de autoweg A2.

- Voor de Hoge Fronten wordt een beheersplan voorbereid, waarin de samenhang met het gebied van Fort Willem wordt benadrukt.

- De Molenweg zal om landschappelijke redenen blijven dienen als uiterste, oostelijke begrenzing. De inmiddels in het verschiet liggende aanleg van de Terblijterweg gaat een betere aansluiting bieden van het Heuvelland op de autoweg A2 en op de stad. Omwille van een betere verkeersrelatie tussen de Maasdorpen Borgharen en Itteren met de binnenstad prijkt een brug over de stuw bij Borgharen op de gemeentelijke verlanglijst.

- De westelijke stadszône, gevormd door Albertkanaal, Dousberg en Taludweg, is als 'grensoverschrijdend project' voorbestemd tot toeristisch-recreatief bosgebied, dat zich zal uitstrekken van Lanaken tot Kanne.

Dit beleidsmatig raamwerk als sierlijst voor vernieuwend Maastricht vormt een nauwe samenhang met de nota 'Economische Ontwikkelingen en Regionaal Beleid': Een scenario voor het versterken van de economische situatie van de stad. Een reeks vingerwijzingen ook bij het kiezen van de beste groeikansen voor de werkstad Maastricht straks in het Europa zonder grenzen.

Bekeken onder een vergrootglas geeft die economische positie vele plussen te zien, maar ook heel wat minnen. Maastricht in actie op de werkvloer slaat weliswaar geen slecht figuur, maar overduidelijk is tevens dat het beter kan, en ook moet. Hoewel de gemeente in 1989 niet had te mopperen over een economische groei van drie procent tegenover twee nationaal, piekte het werkloosheidspercentage ondanks een geleidelijke daling nog altijd fors boven het landelijk gemiddelde. Maastricht mag zich dan graag tooien met

de franje van een zich snel ontwikkelende stad, niet weg te poetsen valt de bittere werkelijkheid dat bijna een kwart van de burgerij direct of indirect te maken heeft met de gemeentelijke Dienst Sociale Zaken en Welzijn.

Tegen de achtergrond van Maastrichts reputatie als 's lands oudste industriestad bevestigt de nota een accentverschuiving bij de voorgestane ontwikkelingen op economisch vlak. De industrie, goed voor zo'n 15.000 banen, mag dan nog steeds de belangrijkste bron van werkgelegenheid zijn, als fabrieksstad begint Maastricht te verbleken. Voor vestiging van nieuwe, grote ondernemingen heeft de stad haar poorten gesloten. Dat neemt niet weg dat de gemeente de bestaande bedrijven - die na pijnlijke saneringen hun positie ook internationaal hebben weten te verstevigen - blijft koesteren. De tijden dat Maastricht naar grote bedrijven lonkte, zijn echter voorgoed voorbij. Fabrikanten die een stek in Maastricht willen, worden doorverwezen naar de belendende gemeenten Beek, Eijsden, Meerssen. Daartoe is een gezamenlijk structuurplan voor bedrijfsvestiging in de maak. De reden is heel simpel: er is geen plaats meer. Wat er nog aan terreinen rest, is bij voorkeur bestemd voor hoogwaardige en milieuvriendelijke bedrijvigheid. Randwyck vormt in dit opzicht Maastrichts schoolvoorbeeld.

Om zich sterker te kunnen opwerpen als een Nederlandse uitvalsbasis voor de Europese markt, voorziet Maastricht vooral reële mogelijkheden als centrum van zakelijke dienstverlening. Een functie, die mee in relatie wordt gezien tot de reeds aanwezige kenniscentra. Geraamd is dat er in de komende tien jaar zo'n 100.000 tot 150.000 m² kantoorruimte bij moet komen.

Euregionaal-profiel werd in 1989 een nieuw begrip binnen de grensoverschrijdende horizon van Aken, Hasselt, Heerlen, Luik en Maastricht. Dit internationaal stedelijk kwintet schoof zijn onderlinge rivaliteit opzij en besloot een balans op te maken van wederzijdse belangen. Het betekende een daadwerkelijke doorbraak naar het besef dat de Euregio een gemeenschappelijk belang inhoudt. Immers, 'Europa '92' is op til. Aan die inventarisatie werd de intentie gekoppeld elkaar aan te vullen als collectieve aangelegenheden aan de orde zijn. Die zullen zich vooral uitstrekken op terreinen van economie, infrastructuur, logistiek, toerisme en cultuur. Het Land zonder Grenzen lijkt toch meer te worden dan een wens, waarvan de gedachte inmiddels overgrootvader is geworden.

Die bereidheid tot Euregionale samenwerking illustreerde Aken treffend bij monde van zijn burgemeester Kurt Malangré met de aankondiging één miljoen gulden te willen stoppen in de belangen van de Luchthaven Maastricht. De verkiezingen in Noordrijn-Westfalen haalden daar echter een streep door. De CDU-er Malangré moest als burgemeester plaats maken voor Jürgen Linders (SDP), die met de Grünen als coalitiepartner het plan van zijn

voorganger terugdraaide.

Het Euregioetij werd er niet beter op doordat de Waalse hoofdstad Luik bankroet werd verklaard en voorlopig nog wat andere problemen te klaren heeft. Dat belette de Waalse regering niet 28 miljoen gulden uit te trekken voor modernisering en uitbreiding van de luchthaven Bierset. Dit vliegveld bij Luik is de grootste concurrent van de Luchthaven Maastricht, waarvan de perikelen rond de uitbreiding met de oost-westbaan een verhaal zonder einde bleven.

Het vermocht de 'Euroforie' van de Limburgse hoofdstad niet te temperen. Daar was ook geen aanleiding toe. Vooruitblikkend naar het Europa van na 1992 plaatste het Centraal Planbureau Maastricht als elfde op een internationale ranglijst van de 143 regio's binnen de EG. Minister-president dr. Ruud Lubbers profileerde de stad als 'de hand die Nederland uitsteekt naar Europa'.

De gemeente liet het zich graag welgevallen en liet niets ongemoeid om die beeldvorming ook tot realiteit te brengen. Daarnaast bleef het zaak zich als provinciestad bij dit karwei niet te vertillen. Dat het college van B en W aan dit niet ondenkbeeldige gevaar geenszins zo maar voorbijging, blijkt uit de aantekening die het in de Structuurvisie neerlegde: „Maastricht moet niet meer willen zijn dan het kan waarmaken”.

MILIEU EN GEZONDHEID

Maastricht is een mooie stad, maar allesbehalve een schone. Dat gold ook in 1989. De straten in het centrum boden vaak de aanblik alsof vuilniswagens onderweg naar het stort flinke porties van hun lading hadden verloren. Herhaaldelijk werd vanuit het stadhuis een beroep gedaan op de burgerij om van de binnenstad geen zwijnestal te maken. Die klemmende maar vrijblijvende verzoeken waren ook in gemeentelijk budgettair opzicht aardig geprobeerd. Alleen, het hielp niet. Het straatbeeld bleef onveranderd verloederd. Daar kwam uiteindelijk ook het stadhuis achter. Halverwege het jaar werd een halve ton uitgetrokken om de gemeentelijke veegmachines wat minder lang op stal te laten.

Wat ook hielp, was het inzicht dat het zonder reinigingspolitie niet langer meer kon. Het driehoofdige microkorps, dat in 1986 was wegbezuinigd, werd teruggehaald. De milieu-agenten speurden niet uitsluitend naar vuilstortingen in het geniep. Ze deden daarnaast intensief aan milieuvorlichting. Ook dat hielp. Binnen een half jaar na hun terugkeer kwamen vanuit de burgerij zo'n 750 tips binnen over illegale stortingen van huisafval en lozingen van motorolie. In 90 procent van de gevallen konden de daders worden opgespoord. Een voorlopige conclusie van de reinigingspolitie: Maastricht wordt milieubewuster.

Ook van particuliere zijde werd een initiatief ontplooid als bijdrage aan een beter milieu. Aan de Keramieksingel nabij de Dousberg vond op 26 mei de officiële opening plaats van een mini-milieupark, dat in overleg met de gemeente was aangelegd op initiatief van de Fa Weerts. Het betekende een primeur voor Limburg. Het omheinde en bewaakte parkje bestaat uit een reeks containers voor het gescheiden deponeren van afval, zoals grof huisvuil, glas, klein puin en papier. Van belang voor het milieu is vooral de mogelijkheid ook chemisch afval, zoals verfresten, batterijen, bestrijdingsmiddelen en olie aan te bieden. Opgezet bij wijze van proef bleek het milieuparkje zo uitstekend aan de verwachtingen te voldoen dat er meer zullen volgen. De verspreid staande containers voor grof vuil zullen in de naaste toekomst verdwijnen.

Relatief veel Maastrichtse bedrijven kregen van het stadsbestuur een ernstige berisping, omdat ze hardnekkig waren gebleven in het nonchalant omspringen met het milieu. Bij de tweede ronde van het gemeentelijk 'Handhavingsproject Wet Chemische Afvalstoffen' (WCA) bleek uit onderzoek dat van de 98 gecontroleerde bedrijven er 55 in overtreding waren. Die 55 behoorden bij de eerste fase van het onderzoek in 1987 ook al tot de overtreders. Ze vormen ongeveer een kwart van het totaal aantal bedrijven dat is gebonden aan de WCA. Wethouder Gerard Peters van onder meer Milieu: „Een groot aantal bedrijven is in gebreke gebleven ondanks een waarschuwing vooraf dat er gecontroleerd zou worden. Er is kennelijk een harde kern die willens en wetens in de fout blijft.”

Maastricht wordt milieubewuster. Nabij de Dousberg werd het eerste van een nog te volgen reeks mini-milieuparken ingericht voor het gescheiden inzamelen van huisvuil.

Bij de geplande derde controleronde in het kader van het WCA-project zullen overtreders strafrechtelijk worden aangepakt. Bij haar pogingen om milieuboosdoeners van het lokale bedrijfsleven tot andere gedachten te brengen, greep de gemeente ook naar andere middelen dan de stok achter de deur. Voor garages, de grootste groep overtreders, werd als stimulans voor een milieuvriendelijke bedrijfsvoering een systeem van 'groene garages' aangekondigd. Deze zullen herkenbaar zijn aan een etiket, dat zal gaan dienen als gemeentelijk 'keurmerk' voor het voldoen aan bepaalde milieu-eisen.

De gemeente liet niets ongemoeid om ook onder de burgerij de zorg voor het milieu als het ware te promoten. Een vast onderdeel van de gemeentelijke milieucampagne vormde het jaarlijks aanwijzen en fêteren van de winnaars van de Milieuprijs Maastricht. In 1989 werden de vijf prijzen, die even zovele milieu-aspecten vertegenwoordigen, uitgereikt bij de opening van de milieukunstepositie in de Dominicanenkerk. Het gebouw was voor die gelegenheid door leerlingen van de Academie Beeldende Kunsten omgetoverd in een tropisch regenwoud. De winnaars waren: mevrouw T. Schurgers (bodem), de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven (ecologie), ir. A. Muijtens (geluid), mevrouw J. Ramaer (milieu-educatie) en de Chemische Wasserij Van Dijk (lucht).

Maastricht zag zich als stad in 1989 steeds hinderlijker opgescheept met een agrarisch probleem: een mestoverschot. De veroorzakers van deze hondse overlast mogen dan vertederend zijn als trouwe huisgenoot, nuttig als kwispelstaartend alarmapparaat en profijtelijk voor de gemeentekas, ze kunnen niet nalaten geregeld op hun hurken te gaan zitten. Op stoepen en in voetgangersdomeinen nog wel. In de raadszaal werd daar zeer opgewonden over gedaan. Dat leidde tot een gemeentelijk 'anti-hondepoep-actieplan', bestaande uit het aanscherpen van een artikel terzake in de Algemene Politie Verordening en het formeren van een ambtelijke werkgroep. Een eerste proeve van de actie werd geleverd in het Boschstraat-kwartier door het plaatsen van borden met als opschrift: 'Honden doen hun behoefte niet op straat'. Helaas, al gauw viel te constateren dat honden niet kunnen lezen...

Waarover in diezelfde raadszaal met geen woord werd gerept, waren de onderzoeksresultaten van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Die leidden tot de onthutsende conclusie dat Maastricht de ongezondste stad van Nederland is. Althans haar inwoners zijn vaker ziek dan elders in het land. Die bevinding vormde de neerslag van een gezondheidsenquête door het CBS in de zeventien steden met meer dan 100.000 inwoners. Voor dit onderzoek werden 390 Maastrichtenaren ondervraagd. De resultaten en analyses werden gepubliceerd in het juninummer van het Tijdschrift voor Gezondheid en Politiek.

Een citaat: „In de regio Zuid-Limburg is de gezondheidstoestand op alle aspecten slechter dan gemiddeld in Nederland - minder goed gezond, meer langdurige aandoeningen, meer vage lichamelijke klachten en lichamelijke beperkingen - met in de stad Maastricht nog een duidelijk extra verhoogd percentage personen met een minder goede gezondheid en chronische aandoeningen.” De oorzaken van deze opmerkelijke uitzonderingspositie van Maastricht bleven onverklaard en onbesproken.

De gezondheidstoestand in sommige woonwijken leek met enige mystiek te zijn omgeven. De buurtraad van Limmel meende te constateren dat het sterfjepatroon onder de wijkbewoners ongunstiger was dan elders in de stad. De oorzaak werd geweten aan de hoogspanningsdraden in deze wijk. Wetenschappelijk onderzoek van de RL wees echter uit dat het sterfterisico in deze wijk niet groter is dan in de rest van Nederland en niet wordt beïnvloed door de aanwezigheid van de hoogspanningslijnen. In de wijken De Heeg, Heugem en Randwyck klaagden bewoners reeds in 1988 over hun gezondheid en vooral over symptomen van vermoeidheid. Onderzoek van de DGD in samenwerking met de huisartsen wees uit dat deze klachten in genoemd woongebied niet vaker voorkomen dan in andere wijken. Ook konden geen oorzaken worden aangewezen in verband met eventuele lucht-, water- of bodemverontreiniging.

Kort daarop, begin 1989, werden bij de DGD weer geregeld gezondheidsklachten gemeld, nu over veelvuldige verkoudheid en ook kortademigheid. Onderzoek bij 370 kinderen in De Heeg toonde aan dat chronische verkoudheid bij hen ruim twee keer zo vaak voorkomt dan bij leeftijdgenootjes elders in de stad. Bijna zeven procent tegenover ruim drie procent. Ook in dit geval viel de oorzaak niet te verklaren. Niettemin gaven B en W aan de DGD opdracht een voortgezet onderzoek in te stellen.

In drie andere stadsdelen - Boschpoort, Limmel en groot-Wyck (omgeving van het station) - werd de lente ingeluid met de aankondiging van een milieusaneringsonderzoek. Het betreft een twee jaren durend proefproject als een vervolg op het in 1988 afgeronde Project Integratie Milieubeleid (PIM). Dit breed opgezette onderzoek, dat landelijk grote aandacht trok en als voorbeeldproject gold, had tot doel een nauwkeurig inzicht te verkrijgen in de totale omvang van de milieubelasting in gebieden met een mengeling van wonen en industrie. De gegevens dienen niet alleen voor het oplossen van de geconstateerde milieuproblemen. Ze geven tevens een houvast om te kunnen bepalen welke ruimtelijke ontwikkelingen uit milieu-oogpunt op welke plekken in de stad gewenst of ongewenst zijn.

Het aanwijzen van de drie gebieden voor het vervolgproject van het PIM - gedoopt als Project Integrale Sanering (PISA) - vloeide voort uit het onderzoeksgegeven dat daar de milieu-overlast het aanzienlijkst is. Globaal genomen betreft die overlast voor Limmel

geluidhinder en bodemverontreiniging en voor Boschpoort geluidhinder en stankoverlast. Tevens is er door naburige industriële bedrijvigheid de externe veiligheid in het geding. Voor groot-Wyck, gedeeltelijk doorsneden door het spoorweg-emplacement en de autoweg A2, gelden naast geluidhinder tevens risico's van het vervoer van gevaarlijke stoffen. Voor Limmel kwam er als 'extraatje' een provinciaal bodemsaneringsonderzoek bij wegens gebleken ernstige verontreiniging met zware metalen van niet alleen de bodem, maar ook het grondwater op en rond het voormalige Zinkwitcomplex. Een niet geringe bijkomstigheid: de vervuilde terreinen, waarop bijna veertig jaar lang zwavelzuur is geproduceerd, grenzen aan een waterwingebied.

In afwachting van de zeer kostbare sanering van met PCB's (polychloorbifeleen) vergiftigde grond van het woonwagencentrum Vinkenslag werden ruim 500 m² van het zeer verontreinigde terrein van een isolerende deklaag voorzien. Met het treffen van deze rigoureuze maatregel wenste de gemeente elk risico uit te sluiten dat mensen met de gifgrond in aanraking komen. De PCB-vervuiling in de Vinkenslag, die reeds dateert van 1987, geldt als een van ernstigste van het land. De sanering, waarmee in 1990 zou worden gestart, zal 24 miljoen gulden vergen. De Vinkenslag, die vrijwel wordt opgeheven, wordt omgevormd tot een bedrijvencentrum dat gebonden zal zijn aan de diverse milieuvoorschriften.

Hebben sommige buurten last van industrieel lawaai, andere wijken ondervinden steeds meer hinder van het enorm toegenomen verkeer. In mei kondigde de gemeente aan geluidwerende voorzieningen te zullen treffen aan particuliere woningen, gelegen aan de westelijke stadsring, gevormd door de Staten-, Hertog- en Prins Bisschopsingel. De kosten van het geluidsisolatieproject, waaraan het ministerie van VROM financieel bijdraagt, worden geraamd op twee tot drie miljoen gulden. Ook van de betrokken woningeigenaren wordt in zekere zin een bijdrage gevraagd, namelijk veel geduld. De uitvoering van het project wordt uitgesmeerd over een periode van liefst tien jaar.

Over geduld bleek in elk geval het Waterschap Zuiveringschap Limburg te beschikken. Op 28 september werd de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Limmel (RWZI) officieel in gebruik gesteld. Dit project van het WZL draaide toen al twee jaar op volle toeren. De installatie kan afvalwater van een gebied met 120.000 mensen verwerken.

Minder reden tot feestelijkheid bood de installatie voor rioolwaterzuivering Bosscherveld. Als gevolg van een te beperkte capaciteit veroorzaakt deze installatie veel stankoverlast. In dit gebied werden bovendien de bewoners van ligboten in de Zuid-Willemsvaart rond de Sinterklaastijd herhaaldelijk getraceerd op stinkende 'schuimbaden'. Klachten van buurt- en bootbewoners leidden tot kritiek van het WZL over laksheid van de gemeente bij

het verlenen van medewerking aan de dringend noodzakelijke capaciteitsuitbreiding van de zuiveringsinstallatie. De gemeente reageerde daarop kwiek en bood uitzicht op een oplossing van de milieuproblemen, op zijn vroegst binnen een termijn van drie jaar.

Mocht de toekomstige generatie Maastrichtenaren anders dan de huidige het milieu vriendelijker gaan bejegenen, dan zal dit mee te danken zijn aan de afdeling Kindertuinen, een onderdeel van de sector Natuur- en Milieu-educatie van het Natuur Historisch Museum. Aan 3300 schoolkinderen, die negentig procent van het Maastrichtse basisonderwijs vertegenwoordigen, geven de medewerkers van die afdeling samen met leerkrachten wekelijks praktische invulling aan het begrip natuureducatie. Ook de ouders worden hier zoveel mogelijk bij betrokken. De afdeling, die 13 september haar tweede lustrum vierde met een (eerste) openbare presentatie, neemt in dit opzicht in Limburg het voortouw. Wat in 1979 aarzelend werd aangezet, heeft inmiddels zo'n weerklink gevonden dat scholen voor het voortgezet onderwijs hierop hebben ingehaakt in de vorm van plantsoen- en landschapsadoptatie.

Zo droog was in 1989 de warmste zomer van de 20e eeuw dat de Maas bij Borgharen te voet kon worden overgestoken.

GOOD MORNING

Het Onze-Lieve-Vrouweplein, nu niet alleen een groot en gezellig terras, maar voor een ochtend ook een grote openluchtstudio.

Vrijdag 20 mei zeven uur in de ochtend, New Yorkse tijd. Ruim 21 miljoen Amerikanen, net uit de veren, lodderogen naar de beeldbuis. 'A very good morning America from Maastricht in Holland!' Een onvermijdelijke 'big smile' begeleidt de routineus opgewekte begroeting van de presentator aan de Europese kant van de Atlantische Oceaan. Televisiecamera's zoomen in op de caféterrassen van het O.L.Vrouweplein. Holland is kennelijk niet meer wat het geweest is. Er valt geen 'wooden shoe' op het beeldscherm te bespeuren, wel glazen bier op de terrastafeltjes. In Maastricht is het één uur in de middag.

Het Amerikaanse televisiestation ABC stopte dit jaar een kort weekje Holland in zijn dagelijkse ontbijtshows. Live-programma's, rechtstreeks per sateliet uitgezonden. Informatieve shows en, met het oog op de kijkdichtheid, vooral uiterst licht verteerbaar.

In snelle opvolging wisselende beelden van nieuwsreportages 'all over the world', weeroverzichten en commercials. Als omkadering op de locatie van uitzending een praatje hier, een korte, filmische indruk daar en voorts wat wetenswaardige snuisterijen van stad en streek. Een audio-visuele hutspot, flitsend en vluchtig.

Maastricht behoorde als 'oldest town' van Nederland tot de vier uitverkoren steden om te figureren in zo'n ABC-ontbijtshow. Het O.L.Vrouweplein was voor die gelegenheid omgebouwd tot een open-luchttelevisiestudio. Een scheepslading electrotechnische outillage, aangesleept voor een programma van exact twee uur. Voldoende tijd om de voortreffelijkheden en karakteristieken van de stad uitbundig te showen. In de onvervalste optiek van Amerikanen uiteraard. Ook dat bracht 'smiles' teweeg, maar dan meer verholten bij de Maastrichtenaren zelf.

Aan 'beautiful spots' geen gebrek. Geen wonder, Maastricht wordt niet voor niets de 'Rivièra of the Netherlands' genoemd. Zo lichte althans presentatrice Joan Lunden - ze zou zó in de Dallasserie kunnen stappen - haar landgenoten 'back home' vakkundig voor. De Wieker Hofzengers waren niet de enigen die de couleur locale muzikaal voor de camera's mochten invullen. Ook De Havenzangers was dit voorrecht tegen het einde van de show beschoren. Weliswaar waren die niet afkomstig van Maastricht maar van het aangrenzende Rotterdam, althans op afstand bekeken vanuit San Francisco. Hun optreden moet de aanvankelijke teleurstelling bij de matineuze ABC-kijkers hebben weggenomen. De zangers uit die andere Maasstad droegen ze warempel, de klompen. Zo werd het toch nog 'typical Dutch' in Maastricht. Ondanks die Amerikaanse bril betrof het een hoogst uitzonderlijke Sterspot over Maastricht. Een intercontinentaal onderonsje tussen de stad en een miljoenenpubliek in de Verenigde Staten. Promotie ten top. Het plaatste Maastricht weer eens nadrukkelijk 'on the map'.

CRIME

Ook Maastricht bleef in 1989 een wereldwijd probleem niet bespaard: de fors toenemende criminaliteit en vooral de onrustbarende uitbreiding van de drugscene. De zuigkracht van Maastricht bracht tevens een negatief effect teweeg: drugstoerisme. Een toeloop van drugsklanten en -dealers uit aangrenzende regio's van België en Duitsland. Ze bezorgden Maastricht een nieuwe reputatie, die van drugsstad.

Midden in de zomer hield de gemeentepolitie weer seizoensopruiming. In een oven van de ENCI werd een verzameling verdovende middelen ter vernietiging prijsgegeven aan een helse hitte van enkele duizenden graden Celsius. Het was de buit aan drugs die de politie in voorbije maanden had weten binnen te halen. Een tamelijk bescheiden oogst deze keer. De totale waarde bedroeg 'slechts' twee miljoen gulden. Bij eerdere politieke 'offerandes' was al eens voor in totaal zeven miljoen gulden in rook opgegaan. Het zeer arbeidsintensieve en tijdrovende spoorwerk naar verdovende middelen werd af toe met een 'extraatje' beloond. In het voorjaar kon door internationale en zelfs intercontinentale samenwerking tussen politie instanties een 'intercity' drugslijn tussen Karachi en Maastricht worden opgerold. Zo'n 900 kilo hasj met een straatwaarde van tien miljoen gulden was de prooi, die uit het politieke vangnet kon worden geplukt. Een operatie, die een aardig scenario voor een crimifilm zou hebben opgeleverd. Toch waren het hoofdzakelijk bescheidener porties stuff, die op de lokale drugscene werden bijeengebezemd. Bovendien waren daar niet zelden vuur- en steekwapens bij. Een voorbeeld. Tegen het einde van het jaar kon door het in de kraag grijpen van vijftien dealers een 'drugcentrale' worden ontmanteld, die vanuit Amsterdam ten gerieve van Belgische klanten werd bevoorrad. Er werd een partij hard en soft drugs met een straatwaarde van 185.000 gulden aangetroffen. Mooi meegenomen was tevens het achterhalen van zeven vuurwapens plus vijf, vermoedelijk met drugshandel verdiende personenauto's.

Inventarisatie van de politieke actieresultaten leverde het inzicht dat 70 tot 80 procent van de bejaagde cliënteel afkomstig is uit België en Duitsland. Van dat percentage drugstoeristen is het aantal uit Wallonië relatief het grootst. Volgens een schatting van het Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs telt Maastricht ongeveer 600 drugverslaafden. Dit aantal vertoont een stijgende lijn. Vooral onder jongeren neemt het cocaïnegebruik toe.

De overlast van drugspraktijken met de daarmee gepaard gaande criminaliteit, zowel in de binnenstad als in de buitenwijken, leidde bij de burgerij tot grote irritatie, onrust en gevoelens van angst. Naast de ongeveer vijftig druglocaties, verspreid over de hele stad, werd vooral in Wyck de omgeving van het station met aangrenzende straten het 'tref- en handelscentrum' van junks en dealers. Het overhevelen in maart van het methadon verstrekkende

CAD-bureau van de Parallelweg naar de Wilhelminasingel leidde vooral bij de ondernemers van Wyck tot protesten. Bewoners en winkeliers van sommige straten, de toenemende overlast van het openlijk gedeal, gespuut en gebrutaliseer meer dan zat, richtten een comité op om tot tegenactie over te gaan. Dat laatste wisten stadsbestuur en politie te voorkomen door de drugsbestrijding aan te scherpen. Er werd nu meer in de openbaarheid forser opgetreden door intensievere surveillances en controles. De omgeving van het station was meermalen het toneel van klopjachten op junks.

De vele klachten vanuit de burgerij waren voor het stadsbestuur tevens aanleiding een aanzet te geven tot een actieplan voor een gerichte aanpak van de problematiek, met inbegrip van de maatschappelijke aspecten die daaraan kleven. Op de desbetreffende vergadering van de raadscommissie Algemene Zaken noemde voorzitter Houben het drugstoerisme mee de consequentie van het drugsbeleid van de Nederlandse wetgever, die hij in vergelijking met het buitenland erg tolerant noemde. Als voortvloeisel van deze bestuurlijke bezinning kwam een plan van het Periodiek Overleg Drugsproblematiek voor een gestructureerde aanpak op tafel. Daarbij viel het accent vooral op de verschillende vormen van hulpverlening aan drugsverslaafden, preventie en voorlichting aan jongeren. Voor het uitvoeren van de gewenste actiepunten zou een bedrag van 260.000 gulden nodig zijn. B en W wensten in het licht van de financiële positie van de gemeente niet meer dan 75.000 gulden beschikbaar te stellen.

Pogingen van de officier van justitie in het arrondissement Maastricht om te bereiken dat aangehouden buitenlandse druggebruikers in het land van herkomst zouden worden berecht om zo 'de trek naar Maastricht' te ontmoedigen, liepen in het lopende jaar op niets uit.

Maastrichts huis van bewaring, althans een groepje van zijn bewoners, boekte wél een succesje. Per 1 oktober kwam er een paviljoen beschikbaar voor 24 gedetineerden die geheel vrijwillig 'clean' beliefden te blijven.

Mogelijk als gevolg van de lokale 'drugstory' boette het predicaat van Maastricht als 'veilige stad' behoorlijk aan betekenis in. Het aantal (gewapende) roofovervallen, straatberovingen, molestaties, inbraken en diefstallen was legio. Niettemin slaagde de politie erin door een projectmatige aanpak de misdaad enigszins in te perken. Een signaal van opgekropte woede bij de burgerij jegens het plaatselijk crimineel wereldje werd gegeven tijdens het Vrijthoffestijn Vive-le-Vink. Het publiek wierp zich op een jonge Luikenaar, die het op een lopen had gezet nadat hij een vrouw van haar tas had beroofd. De politie wist de man, een drugsverslaafde, slechts met moeite aan de volkswoede te onttrekken.

Graadmeter sinds jaren van de 'openbare veiligheid' in Maastricht is carnaval. Was de 'vastelaovend' tot voorheen telkens redelijk

rimpeloos verlopen, in 1989 was het behoorlijk mis. Veel gevallen van inbraak, brandstichting, vechtpartijen en ernstig vandalisme bezorgden ook politie en brandweer dolle dagen. Zelfs de gestalte van Minckelers aan de Markt bleef niet ongeschonden. De vlamme gaspijp, symbool van zijn uitvinding van het lichtgas, werd gedoofd door het vernielen van de gastoevoer. Ook de Servaaskermis bood deze keer meer dan louter plezier. De politie moest tussenbeide komen bij een massale knokpartij tussen een grote groep Zeeuwse scholieren, die werd lastig gevallen door tientallen jeugdige kermisklanten uit eigen stad.

Steeds meer oudere mensen waagden zich bij voorkeur niet meer alleen op straat na het invallen van de duisternis. Het zeer nijvere jatgilde des te liever. Het kon al vrij vroeg in de avond aan de slag dankzij het dienstbetoon van de gemeente, die de straatverlichting als in de tijd van de koddebeiers reeds om elf uur op een kostenbesparend laag pitje pleegt te zetten.

De verantwoordelijkheid voor de openbare veiligheid van de stad en die voor de gemeentefinanciën kwamen ook in 1989, althans in dit opzicht, nog steeds niet op één lijn te liggen.

Intern ontstond bij de Maastrichtse politie een lang slepende commotie tussen de korpsleiding en de dienstcommissie (namens het personeel) over een nieuw dienstrooster, dat - globaal gesteld - herverkaveling van een reeks functies inhield. Voor het toch al krap bezette en zwaar belaste gemeentelijk politie-apparaat bleef het - evenals elders in de wereld - bij zijn strijd tegen de grote en kleine criminaliteit dweilen met de kraan open.

VERLEDEN

Wie door het centrum van hedendaags Maastricht loopt, treedt zonder het te beseffen een ander Maastricht met voeten: het Maastricht van een ver verleden. Steek in de stadskern een schop in de grond en de kans is vrij klein daarbij niet te stoten op een souvenir uit de tijden van de Romeinen, Merovingers, Karolingers, Luikenaren en Brabanders. Het andere, verborgene Maastricht. Verzonken rijkdom aan historie en cultuur.

Die duisternis van eeuwen, die hele tijdsperioden van het Maastricht van weleer met geheimzinnigheid omhult, is vooral de laatste jaren aanmerkelijk opgelicht door opzienbarende vondsten.

Opzienbarend was met name de ontsluiting van de mystiek rond de 'Sphinx aan de Maas', de Sint-Servaasbasiliek. De grootscheepse restauratie van dit nationaal cultuurmonument bood stadsarcheoloog drs. Titus Panhuysen en zijn team ontdekkingspitters de unieke gelegenheid te snuffelen naar raadsels, die historici en kunsthistorici lang en tevergeefs hebben beziggehouden. De opgravingen in de Servaas leverden keer op keer spectaculaire vondsten op. Als stukjes van een legpuzzel leidden ze uiteindelijk tot een totaalbeeld van de zeer complexe en tot dusver nooit geheel ontrafelde ontstaansgeschiedenis van de kerk.

Maastricht was ook in 1989 vaak 'in the picture' van buitenlandse media. Een Japanse tv-ploeg maakte onder meer opnamen van de resten van het Romeinse tempelpleintje in de kelder van Hotel Derlon.

De sleutel, die toegang verschafte tot een wazige bouwfase van het kerkcomplex, vormde het in 1988 bij toeval ontdekte graf van proost Humbertus, een belangrijk bouwheer. In de zandstenen grafkist werd een loden kruis aangetroffen met een uitvoerige inscriptie over de elfde eeuwse, nog onbekend gebleven bouwwerkzaamheden aan de kerk. Die beschrijving zou in 1989 worden bevestigd door een belangwekkende vondst.

Kort voor het afsluiten van het archeologisch onderzoek in de zomer van 1989 werd in de zuidelijke transeptvleugel gestoten op de helft van een zeshoekig muurwerk, dat precies correspondeert met eerder gevonden, gelijkvormige bouwresten aan de noordzijde. Die ontdekking leverde het gegeven op dat aan het huidige transept van de kerk een dwarschip met veelhoekige uiteinden en omgangen is voorafgegaan. Samen met het oudere oostkoor heeft dit deel uitgemaakt van een kerkgebouw met een klaverblad-vormige plattegrond. Met de bouw van die kerk werd tegen het einde van de tiende eeuw begonnen. De aanvankelijke veronderstelling dat er sprake moet zijn geweest van een Karolingische twaalfhoekige centraalbouw in de trant van de dom van Aken, werd door deze vondst losgelaten.

Met deze archeologische ontdekking op de valreep is een van de

laatste grote vraagtekens achter de ontstaansgeschiedenis van de Sint-Servaasbasiliek definitief doorgestreept: niet de huidige kerk werd in 1039 ingewijd, maar haar ongeveer even grote voorganger, een echte pelgrimskerk. Korte tijd later gaf de in 1086 overleden proost Humbertus de aanzet tot het verbouwen van die kerk tot de Sint-Servaas in haar huidige gestalte.

In het voorjaar van 1989 had de Servaasbasiliek nog een ander, eeuwenoud geheim prijsgegeven: het kernpunt van haar sacrale en monumentale pracht, het oorspronkelijke graf van Sint Servatius. Onder de elfde eeuwse grafkelder in het middenschip werden de funderingsmuren ontdekt van een vierkante grafkapel uit de vierde of vijfde eeuw, de tijdperiode waarin Servatius leefde en stierf. Hoewel geen inscriptie of ander teken werd aangetroffen voor het leveren van het absolute bewijs is de authenticiteit van de grafplaats wetenschappelijk praktisch onaanvechtbaar. De restanten van de laatste rustplaats van Maastrichts stadspatroun zijn wegens de restauratiewerkzaamheden weer onder de grond bedolven. Dat het graf niet in ere is gehouden, wordt toegeschreven aan het gegeven dat het gebeente van Servatius in de zesde eeuw werd verheven tot de 'ere der altaren'. Het werd geplaatst in een schrijn, een voorganger van de twaalfde eeuwse Noodkist. De grafplaats had toen geen betekenis meer, raakte in de vergetelheid en werd pas in de elfde eeuw in ere hersteld. Met de ontdekkingen van restanten van zowel de pelgrimskerk als het oorspronkelijke graf van Servatius is de geschiedenis van de Sint-Servaasbasiliek vrijwel volledig afgerond.

Het verloop uiterst beknopt in vogelvlucht: boven de vierde eeuwse, aan Servatius toegewijde 'cella memoriae' - de enige vierkante grafbouw van het gehele kerkcomplex - bouwde Sint Monulphus in het jaar 550 het Templum Magnum. De grafkapel en de 'eerste' Servaaskerk van bescheiden omvang maakten in de achtste eeuw plaats voor een grote, Karolingische basilica. Einde tiende eeuw begon de bouw van de in 1039 ingewijde pelgrimskerk, die vervolgens werd verbouwd en uitgebreid tot het kerkcomplex van nu. Het totaal aan nieuw cultureel en historisch feitenmateriaal, dat dankzij het archeologische onderzoek kon worden opgediept, heeft overtuigender dan ooit de status van de Sint-Servaasbasiliek bevestigd als een der belangrijke kerken van Noord-West-Europa.

Op een steenworp afstand van de Servaas werd in februari voor een deel de sluier opgelicht van een van de meest gezochte en legendarische gebouwen uit de geschiedenis van Maastricht. Bij oudheidkundig bodemonderzoek achter het Generaalshuis werd op de plek waar de nieuwbouw van het Theater aan het Vrijthof verrijst, zeer zwaar muurwerk uit de tiende of elfde eeuw ontdekt. Resten van Maastrichts groots verleden: de laat-Karolingische palts van de opvolgers van Karel de Grote, met name van de

hertog van Lotharingen. Het bestaan van dit paleis, dat als wereldlijke tegenhanger van de Sint-Servaasbasiliek kan worden beschouwd, was tot dusver uitsluitend uit schriftelijke overlevering bekend. Als een volslagen verrassing werden muren van twee meter breed aangetroffen, die deels evenwijdig en deels haaks ten opzichte van het Vrijthof zijn gesitueerd. Gezien de geweldige zwaarte staat buiten kijf dat het de muurresten zijn van een burchtachtig gebouw, een vorstelijk paleis.

Nu de palts is gelocaliseerd aan het Vrijthof, zal mogelijk een duidelijker licht geworpen kunnen worden op het ontstaan van dit plein en zijn belangrijke rol bij de ontwikkeling van de stad. Het Vrijthof zou de schepping geweest kunnen zijn van een van de vorsten, waarvan vaststaat dat hij bijna duizend jaar geleden de palts heeft bewoond, hertog Giselbert van Lotharingen. Hij had Maastricht voorbestemd als hoofdstad van een gebied dat reikte van Noord-Frankrijk tot Friesland. Henric van Veldeke herinnert hieraan in zijn Sint-Servaaslegende uit 1170 bij zijn omschrijving van de stad als 'Mastrigt die hovestat van Lotringhe'.

De eerste vermelding van 'Maastricht, als stad met een Europese dimensie'.

ONDERWIJS

Met opmerkelijk resultaat liet Maastricht in alle eendracht niets ongemoeid een serie opleidingsinstituten van Europese allure binnen zijn grenzen te lokken. Even opmerkelijk echter was de verdeeldheid van Maastricht zodra de zorg voor het onderwijs op lokaal vlak om de hoek kwam kijken. Dan kwam het onmiddellijk tot een politiek en ideologisch treffen tussen rooms en rood-liberaal Maastricht. Het bijzonder onderwijs zag zich daarbij voortdurend in de verdediging gedrongen door het oprukkend openbaar onderwijs. Bij het inkleuren van het basisonderwijs leverde dat vele verhitte debatten op binnen en buiten de raadszaal. In de loop van het jaar werd die stedelijke schoolstrijd bezegeld met een overwinning van de 'openbaren'. Begin november kregen de voorvechters van het bijzonder onderwijs opnieuw een dreun te verwerken. Het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen honoreerde de aanvraag van de gemeente om in Maastricht-oost een tweede openbare school voor voortgezet onderwijs te stichten.

Uitbreiding van het openbaar onderwijs was al in het begin van de jaren tachtig inzet geworden van een lange reeks politieke schermutselingen. Het waren pittige duels, waarbij de getalsverhouding van de twee tegenstanders bij voorbaat vaststond: de CDA-fractie (annex Seniorenpartij) tegen 'de rest van de raad'. De politieke machtsverhouding pakte voor de confessionelen nog ongunstiger uit na de raadsverkiezingen in 1986. Zo werd onder dictaat van de raadsmeerderheid in luttele jaren het aantal openbare basisscholen uitgebreid tot een totaal van acht.

Tussen het strijdgewoel door fietsten nogal wat verwickelingen en probeersels. Zo onderging de katholieke Sint-Jozefschool omwille van haar voortbestaan de gedaanteverwisseling tot openbare basisschool. Andere scholen overwogen 'bijzonder neutraal onderwijs' in te voeren. Als alternatief voor openbaar onderwijs vond dit echter geen enthousiast onthaal. Al met al vonden B en W het bij het bereiken van een totaal van acht openbare basisscholen voorlopig welletjes. De 'inhaalactie' werd geslaagd genoemd. Desondanks viel in september het raadsbesluit om voor alle zekerheid nog een negende exemplaar te 'reserveren' op het basisscholenplan 1990-1993.

Het onophoudelijk gehamer van de raadsmeerderheid om meer openbaar onderwijs vloeide voort uit het gegeven, dat het aanbod daarvan niet spoorde met de gebleken behoefte. Die situatie bood alle aanleiding zwaar te leunen op de wettelijke verplichting van de gemeente aan die vraag te voldoen om zo de vrijheid van schoolkeuze te kunnen waarborgen. Om die motivering te onderbouwen werd in opdracht van de gemeente een wetenschappelijk behoefteonderzoek (door het bureau LIBER) verricht. Dit wees uit dat ongeveer eenderde van de betrokken ouders kiest voor openbaar onderwijs.

Het waren juist die prognoses, gebaseerd op dit onderzoek, die het CDA hardnekkig bleef aanvechten. Daarbij werd vooral naar voren

gebracht dat de berekende behoefte op gespannen voet staat met een reeks factoren die de werkelijke situatie bepaalt. Bovendien vond het CDA dat met het stichten van openbare basisscholen nogal overijld te werk werd gegaan. Haastwerk, dat op den duur ten koste zou kunnen gaan van de bestaande (bijzondere) scholen. Ook de Maastrichtse Schoolraad had zijn bedenkingen. Het raadsbesluit over de negende openbare basisschool vormde aanleiding om de behoefteprognoses als omstreden bij Gedeputeerde Staten aan te kaarten. De Schoolraad werd in zijn twijfels gestaafd door de constatering dat bij enkele openbare basisscholen de groei vrij fors afweek van de eerder gedane behoeftepeiling. B en W reageerden knorrig. Volgens het college had de Schoolraad bij zijn interpretaties de termijn buiten beschouwing gelaten, waaraan de uiteindelijke invulling van het voorziene leerlingenaantal is gebonden. Voor het protestants-christelijk onderwijs was er minder aanleiding tot treurnis. In mei werd in de wijk Eyldergaard officieel gestart met de bouw van een nieuwe Suringar-basisschool ter vervanging van het gebouw aan de Franciscus-Romanusweg, dat van 1923 dateert.

Leek de strijd in de basissector gestreden, op het niveau van het voortgezet onderwijs bleef in 1989 de mobilisatie onverkort van kracht. Het eerste offensief voor een tweede openbare HAVO/VWO-school op de oostelijke Maasoever was reeds in 1987 ingezet. Dat werd door 'de rest van de raad' verloren. Niet in de raadszaal, maar in het gouvernement. De desbetreffende aanvraag, ingediend op basis van een behoefte-onderzoek door het Nijmeegse Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen, stuitte bij GS op een negatief advies. De levensvatbaarheid voor zo'n school werd te gering bevonden. Een meerderheid van de Tweede Kamer - exclusief het CDA en inclusief staatssecretaris Ginjaar-Maas van Onderwijs - dacht daar echter anders over. Dat gingen GS en de meeste fracties van de Provinciale Staten uiteindelijk ook doen. Een hernieuwde aanvraag van de gemeente kreeg in 1989 een positief advies. Dat gebeurde op grond van de prognose, dat het leerlingenaantal in het voedingsgebied van die school in 1996 ruimschoots voldoende zal zijn. Het advies van de provincie werd door het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen overgenomen, zij het met enige restricties.

Met name de Stichting Voortgezet Onderwijs Maastricht en het Jeanne d'Arc-College kwamen in hevig verzet en spraken een 'onaanvaardbaar' uit. Laatstgenoemd onderwijsinstituut gaf voor het komend jaar alvast een schot voor boeg. Het liet weten zich te beraden over zijn levensbeschouwelijke signatuur. Die wordt mogelijk 'algemeen bijzonder'. Het Sint-Maartens-college en het Trichter College reageerden met de stelling dat vijf scholen voor voortgezet onderwijs in Maastricht, van welke 'kleur' ook, wel wat veel van het goede is. De schoolstrijd in Maastricht, hij woedt voort.

Evenmin rimpeloos en des te meer omsluierd verliepen de pogingen een fusie tot stand te brengen tussen de vijf Maastrichtse scholen voor middelbaar beroepsonderwijs. Het betrof min of meer een verplicht nummer wegens een verscherpte normstelling van de rijksoverheid. De pogingen één nieuwe MBO-school te forceren lukten niet. Hoewel de vijf scholen reeds een intentieverklaring voor een samengaan hadden ondertekend, werd slechts een 'afgeslankte' fusie tussen drie partners bereikt.

Het Sint-Servaascollege (MEAO), het Ondernemerscollege Mergelland (detailhandel) en het KMBO (kort middelbaar beroepsonderwijs) zouden met ingang van het studiejaar 1990 één school voor administratieve en economische beroepen gaan vormen. Met ruim 2400 leerlingen wordt het de grootste school op middelbaar niveau van Maastricht. Wie een naam voor deze nieuw gevormde 'multi-sectorale' scholengemeenschap weet, mag het zeggen. Dat geldt ook voor het antwoord op de vraag hoe het nu verder moet met de voorlopig afgevalen twee fusiepartners, de MTS en het MDGO.

Meer reden tot juichen, althans tot voorpret, had de Rijkshogeschool Maastricht, het collectief van zeven lokale instellingen voor hoger beroepsonderwijs. In september werd beklonken dat dit HBO-instituut over drie jaar qua huisvesting krepeergeval-af zal zijn. Zijn 24 locaties als onderdak zullen dan zijn teruggebracht tot vijf. Daartoe wordt het kloostercomplex aan de Brusselseweg verbouwd, evenals de Academie Beeldende Kunsten, die bovendien met een nieuwe vleugel wordt uitgebreid. Met dit huisvestingsplan, dat in twee fasen verloopt, is een bedrag van bijna 24 miljoen gulden gemoeid.

C'est le ton qui fait la musique. Dat geldt zeker voor het muzikale onderdeel van de Rijkshogeschool, het conservatorium. Die toon was in 1989 overwegend in mineur. Al in 1988 had het conservatorium vanuit Den Haag het decreet bereikt om 2,1 miljoen gulden te bezuinigen. Die pijnlijke operatie werd in 1989 moeizaam volbracht. Dat betekende een kwart inleveren van de ruim negen miljoen gulden, die het instituut tot dan toe jaarlijks van de overheid incasseerde. Het betekende bovendien dat van de 472 docenten - van wie een groot aantal met een deeltijdjob - 105 het veld moesten ruimen. Het betekende tenslotte voor dit muziek-instituut een taakverschuiving: het letten op de rode cijfers. Directeur H. Besselink haakte met ingang van het nieuwe studiejaar om gezondheidsredenen af. Hem werd eervol ontslag verleend. Tussen de bezuinigingsbedrijven door werd op 23 juni de verbouwde MAVO-Wyck aan de Franciscus-Romanusweg officieel in gebruik genomen als dependance van het conservatorium, dat reeds lang uit zijn voegen was gegroeid. Bovendien oogstte dit instituut samen met het Jeanne d'Arc-College een nationale primeur door het zg. HACO-project te starten. Dit gezamenlijk initiatief behelst een combinatie van een HAVO-opleiding en een muzikale

vooropleiding voor het conservatorium. Aan de ruime variëteit aan opleidingsmogelijkheden zal weldra een Maastrichtse dependance van het Haus der Technik in Essen worden toegevoegd. Dit nieuwe instituut gaat seminars en post-academische bijscholingscursussen voor ingenieurs en technici verzorgen.

Tevens werden de plannen afgerond voor een Maastrichtse vestiging van de Universiteit van de Verenigde Naties, die haar hoofdzetel in Tokio heeft. Onder de benaming van INTECH (Institute for New Technologies) gaat dit instituut zich bezighouden met onderzoek en onderricht inzake het toepassen van nieuwe technologieën in samenhang met de sociaal-economische effecten daarvan in ontwikkelingslanden. Het zal in 1990 zijn poorten openen in het verbouwde klooster van de zusters Reparatricen aan de Witmakersstraat.

Het exterieur van het Research Instituut voor Bedrijfswetenschappen (RVB) op Randwyck.

Minister dr. Hans van den Broek van Buitenlandse Zaken bracht in september een bezoek aan het Research Instituut voor Bedrijfswetenschappen (RVB), dat in zijn fraaie huisvesting op Randwyck alvast van start was gegaan.

Dit nieuwste, internationale instituut van Maastricht, dat van Delft werd overgeheveld, gaat managementsopleidingen geven aan jaarlijks een kleine 300 studenten uit de Derde Wereld. In 1990 heeft de officiële opening plaats.

Het middelbaar beroepsonderwijs in Maastricht had over belangstelling niet te klagen. In de afgelopen tien jaar verdubbelde het aantal leerlingen. Voor het lager beroepsonderwijs gold het tegenovergestelde. In het laatste decennium verminderde het aantal leerlingen met bijna de helft. Ook het VWO en de HAVO ontkwamen in datzelfde tijdsbestek niet aan een afslanking door een daling van het aantal leerlingen met een kwart.

Bij het hoger onderwijs was de Rijksuniversiteit Limburg duidelijk koploper. Naar verwachting zal de RL in het studiejaar 1990 meer dan zesduizend studenten tellen.

Een buitenbeentje in het stedelijk onderwijsarsenaal, de Stichting Onderwijswinkel, kreeg op 15 december staatssecretaris J. Wallage van Onderwijs op bezoek in verband met de tweede-lustrumviering. Wallage stond tien jaar geleden aan de wieg van deze onderwijswinkel, die door zes vrijwilligers wordt gerund. Sinds de oprichting kwamen zo'n 1500 mensen uit de onderwijswereld om advies bij deze 'winkel' aankloppen.

Heel wat jaartjes meer had de Stedelijke Scholengemeenschap Maastricht erop zitten. In het najaar begon het 'Stedelijk' met

Nóg voor de officiële opening bracht minister Van den Broek van Buitenlandse Zaken informeel een bezoek aan het Research Instituut voor Bedrijfswetenschappen. Dit nieuwe instituut geeft managementopleidingen aan studenten uit de Derde Wereld.

verscheidene jubileumactiviteiten alvast warm te draaien voor het in 1990 officieel te vieren 125-jarig bestaansfeest.

Zowel het Teylermuseum in Haarlem als het Boerhavemuseum in Leiden probeerden in 1989 tevergeefs een kostbaar bezit van de school aan te kopen: de belangrijke collectie van oude, natuurwetenschappelijke instrumenten. Bij besluit van B en W blijft deze bijzondere verzameling behouden voor Maastricht.

De Hoge Hotelschool Maastricht, de oudste horecaschool van het land, vierde haar 40-jarig bestaan. Als hoogtepunt van die jubileumviering verrichtte prinses Margriet op 14 april de officiële opening van de fraaie nieuwbouw van de school, die een aanmerkelijke uitbreiding van de bestaande accommodatie betekent.

Wat de aanleiding ook mocht zijn, er werden steeds meer 'schoolse' feestjes gebouwd. De stad begon dat aardig te merken.

Het studentenleven in Maastricht floreerde volop. Het schuimde in uitbundigheid even hevig als het bier, dat daar per traditie aan te pas komt. Dat studentenjool in soos en kroeg allerminst slaapverwekkend is, konden vooral de bewoners van de binnenstad volmondig beamen. Ook in dit opzicht is Maastricht als studentenstad volwassen aan het worden.

De leerlingen van het voortgezet onderwijs bleven daarbij niet achter. Zelfs binnen de schoolpoorten zijn de tijden voorbij dat wordt volstaan met blikjes 'prik' of een enkel biertje ter verhoging van de feestvreugde. Dat wilde in 1989 wel eens uit de hand lopen. In een enkel geval moest zelfs de politie worden opgetrommeld om op school ontnuchterend orde op zaken te komen stellen.

Dit voorval was voor wethouder Jan Hoen van Volksgezondheid aanleiding de directies van middelbare scholen in een brandbrief te verzoeken het voortaan op schoolfeesten met spirituele dranken wat zuiniger aan te doen.

SHOPPING

De Grote Staat in kerstfeer. Gezellig druk of irritant druk? Het winkelcentrum van Maastricht begint tekenen van oververhitting te vertonen, die volgens het stadsbestuur tot maatregelen nopen.

De Belgische madammen waren de eersten die het in de gaten hadden. Maastricht is om te winkelen een 'plesante stad met veel van uw goesting'. Niet uitsluitend om de boodschappentassen te vullen op de favoriete vrijdagmarkt, maar ook - of eigenlijk vooral - omwille van een dagje-uit. Al jarenlang is Maastricht voor hen een stad, waar het met een grote variatie aan 'staminees', eetgelegenheden en caféterrassen in en nabij de winkelstraten en pleinen gezellig toeven is. Belgische madammen als pioniers van wat later zou uitgroeien tot de nieuwe folklore van het kooptoerisme ofwel 'fun shoppen'.

Ze komen nog steeds, met busladingen vol tot vanuit Charlerloi en Leuven. Maar met hen strijken nu jaarlijks ook horden landgenoten, vooral uit de randstad, Duitsers, aangevlogen Engelsen, Amerikanen en Japanners in de stad neer. In combinatie met zijn aantrekkingskracht als toeristenstad heeft Maastricht een nationaal imago verworven als koopcentrum met een specifiek karakter. Een winkelstad op betrekkelijke kleine schaal, maar met juist die snufjes chique, exclusiviteit, modieuze, gastronomische en culturele allure, die haar een aantrekkelijk cachet verlenen. In 1989 scoorde Maastricht precies in de middenmoot van de 'top twaalf' van de meest favoriete winkelsteden in Nederland. Op basis van een onderzoek in opdracht van Unilever kwam Maastricht als zesde uit de bus. Als provinciestad bevond Maastricht zich in goed gezelschap. Utrecht, Amsterdam en Rotterdam behoorden in die volgorde tot de eerste drie.

Heeft Maastricht als hoog genoteerd koopcentrum nog reden tot bezorgdheid? Toch wel. Het winkelgebied in de binnenstad begint tekenen van oververhitting te vertonen. Niet alleen wordt het steeds vaker te massaal onder de voet gelopen, ook beleggers en landelijke winkelketens hebben de winkelstad ontdekt. Voor winkelruimte in het stadscentrum worden gigantisch hoge koop- en huurbedragen neergeteld. Zo heeft de Grote Staat, voor een belangrijk deel al opgeslokt door filialen van landelijke winkelketens, de reputatie verworven qua huur- en koopprijzen de duurste winkelstraat van Nederland te zijn. Een ontwikkeling waar de doorsnee middenstander slechts met de grootste moeite tegenop kan boksen. Illustratief voor deze situatie was de noodgedwongen opheffingsverkoop van een juwelier in de Kleine Staat. De eigenaar van het pand had de huurprijs in één klap verviervoudigd.

In het stadhuis, en ook bij de ondernemers, stond inmiddels vast dat het de hoogste tijd werd voor een revisie van het 'kernwinkelapparaat', voor de stad een economische factor van de eerste orde. De wijze van aanpak werd neergelegd in de gemeentelijke discussienota 'Maastricht Internationaal Koopcentrum 1995'. Tot de lange reeks aanbevelingen om het (westelijke) winkelcentrum kwalitatief op te krikken behoort de uitbreiding van de bedrijfsploerooppervlakte met 15.000 m². Daarmee worden twee

vliegen in één klap geslagen: een remedie tegen de beleggings-speculanten en het verstevigen van de concurrentiepositie van Maastricht als winkelstad door nieuwe impulsen mogelijk te maken. Ook wordt onder meer gedacht aan uitbreiding van het voetgangersgebied, het scheppen van meer parkeergelegenheid en het stedenbouwkundig aanpassen van de oostzijde van de Markt met nieuwe winkelfuncties. Volgens de nota is de stad toe aan een nieuwe publiekstrekker, een warenhuis 'op niveau'. Hoewel niet met name genoemd, wordt bedoeld op de Bijenkorf. Het warenhuisgebouw Entre Deux, dat nu nog op de twee bovenste verdiepingen onderdak biedt aan het Bonnefantenmuseum, gooit hoge ogen als vestigingslocatie. Voor het promoten, het sturen van gewenste branche-ontwikkelingen en het kwaliteitsbeheer wordt gedacht aan het aanstellen van een manager. Het winkelcentrum van Wyck komt in de nota niet aan de orde.

Ook op een andere manier wil het stadsbestuur flink de bezem door het winkeldomein gaan halen. Bijna letterlijk. Sommige van de drukste straten lijken met hun buitendeurs uitgestalde assortimenten winkelattributen hindernisbanen voor het publiek. Straatverkopers met hun handel op het plaveisel, discodreunen uit luidsprekers in concurrentie met straatmuzikanten en af en aan rijdende vracht- en bestelwagens in wolken van uitlaatgassen vormen evenmin een bijdrage aan het 'fun shoppen'. Om dit soort braderietoestanden extra op te fleuren hebben sommige winkelfilialen hun puien opgetuigd met uitbundige logo's en reclamefranjes volgens een landelijk standaardmodel.

'Symptomen van verloedering,' zo noemde wethouder John Wevers van Ruimtelijke Ordening dergelijke commerciële wildgroei ten koste van 'de ruimtelijke en beeldende kwaliteit' van de binnenstad. Het ligt in de bedoeling flink orde op zaken te gaan stellen zonder een starre opstelling ten opzichte van verantwoorde vernieuwende elementen. Dat gaat gebeuren op basis van de nota's 'Behoud en Vernieuwing' en 'Reclamebeleid'. De daaraan verbonden kosten zullen voor een deel op de ondernemers worden verhaald door middel van reclamebelasting. Wevers: „Belangrijke elementen van dit beleid vormen de nadrukkelijke aandacht voor het behoud van authentieke waarden van de binnenstad en het nastreven van een naar de tijd herkenbare vernieuwing.”

Ook binnen de gelederen van de Maastrichtse ondernemersorganisaties werden enkele kwesties aangepakt. Op 20 november werd een Maastrichtse afdeling van de Limburgse Organisatie van Zelfstandige Ondernemers (LOZO) opgericht. Dit was min of meer een gevolg van het voorlopig afketsen van een fusie tussen de Ondernemersvereniging Maastricht (OVM) en de Federatie Ondernemersverenigingen Maastricht (FOVM). De plaatselijke LOZO-afdeling is in zekere zin een voortzetting van de (OVM). Amby en Heer hadden al eerder een eigen afdeling.

Het ministerie van Economische Zaken stelde 140.000 gulden beschikbaar voor het ontwikkelen van plannen om tien buurtwinkelcentra omwille van hun levensvatbaarheid op te knappen. Voor dit doel reserveerde de gemeente één miljoen gulden in het kader van het meerjarenplan stadsvernieuwing. Een concrete uitbreiding en verbetering van het winkelcentrum Malberg werden reeds aangekondigd.

In 1989 kreeg Maastricht er twee hofleveranciers bij. Als eerste verwierf de herenmodezaak Maison Louis - in 1879 opgericht door Louis (Foyer) - het predicaat 'bij koninklijke beschikking hofleverancier'. De bijbehorende oorkonde en het sierschild werden op 28 oktober door gouverneur Kremers feestelijk overhandigd aan directeur Wim Fisher Jr. Hofleverancier werd ook het 250 jaar bestaande wijnhuis G. Thiessen BV. De officiële overdracht van oorkonde en sierschild aan directeur Theo Penris vindt echter in 1990 plaats. Maastricht telt nu vier hofleveranciers. Bloemenhandel Frissen-Pieters en juwelier-horloger Haut waren de eerste twee.

Gouverneur Kremers overhandigt aan de tot hofleverancier benoemde directeur Wim Fisher Jr. van Maison Louis de bijbehorende oorkonde en sierschild.

IN REVISIE

Opgelucht lachend, omdat hij toevallig aan de achterkant van de kanonsloop is gaan staan, kijkt wethouder Corten toe hoe het kanon van kruit wordt voorzien voor een daverend schot als teken dat de restauratie van de walmuur aan de Nieuwenhofstraat grotendeels is voltooid.

In een wolk van kruitdamp bulderde in 1989 voor het eerst sinds onheuglijke tijden weer een kanon op een verdedigingsmuur van de stad. Een oorverdovende en penetrant geurende herinnering aan roerige en krijgshafte episoden van de eens zo roemruchte vesting Maastricht. Op 16 januari verscheen een kleine schare voetvolk in gezelschap van leden van de Maastrichtse DD Stadsschutterij op een bastion van de tweede stadsomwalling aan de Nieuwenhofstraat. Daar werd een kanon rijkelijk voorzien van kruit. Een smeulende lont deed de rest. De omgeving daverde en de omstanders applaudiseerden. Wethouder Frits Corten van onder meer Publieke Werken had met feestelijk burengerucht de bijna voltooide restauratie van de walmuur bezegeld.

Een tafereel, waar Maastricht (te) weinig mee wordt verwend. Monumenten mogen een rijk erfgoed zijn, ze vergen van een gemeente als erfgenaam kapitalen aan onderhoud. Zo groot als de weelde van Maastricht is als tweede monumentenstad van het land, zo klein is zijn financiële armslag als conservator om die weelde de aandacht te geven die ze verdient. Met name de vestingwerken zijn er in dit opzicht aanmerkelijk bij ingeschoten. Verschillende vestingscomplexen, vrijwel alle staatsbezit, wachten al vele decennia op restauratie en ontsluiting als bezienswaardige recreatiegebieden. In gerenoveerde toestand zouden ze een extra dimensie toevoegen aan Maastricht als toeristen- en monumentenstad.

Nog niet zo lang geleden gaf de gemeente aan onderhoud van haar 'eigen' verdedigingswerken jaarlijks niet meer uit dan 20.000 gulden. Dit bedrag is tegenwoordig nauwelijks toereikend om de steigers voor de restauratiewerkzaamheden overeind te zetten. Gezien echter het onschatbare belang van de historische vestingwerken, hun betekenis als toeristische trekpleister en bovendien de grote noodzaak tot restauratie stelde de gemeente in 1989 een tien-jarenplan op. Dit houdt in dat jaarlijks 215.000 gulden - waarvan 18 mille van de provincie - aan onderhoud wordt uitgetrokken. Echter, ook die ruim twee miljoen gulden zijn lang niet toereikend. Volgens een globale schatting is een bedrag van minstens acht miljoen gulden nodig om de monumentale herinneringen aan Maastrichts militant verleden op orde te brengen.

De bijzonder actieve Stichting Maastricht Vestingstad, die uitsluitend met vrijwilligers werkt, levert ondanks haar beperkte financiële middelen in dit opzicht opmerkelijke bijdragen. Zo wist ze te voorkomen dat de Rijksuniversiteit Limburg de vestingmuur achter haar hoofdzetel aan de Tongersestraat zou schenden. Door toedoen van de stichting werd afgezien van het plan in deze 'Jezüietenwal' twee licht doorlatende ramen te plaatsen voor een nieuwe collegezaal in het sousterrain.

Meer dan in andere jaren ging in 1989 de aandacht uit naar Château Neercanne, eigendom van de Stichting Het Limburgs

Met het plaatsen van de laatste mergelblok voltooide burgemeester Houben een gedegen opknapbeurt van het "Château Neercanne".

totaal ruim anderhalve kilometer terrasmuur gerestaureerd. Daarbij zijn ruim 300 kubieke meter mergel verwerkt, afkomstig van de Sibber groeve. De restauratie voor een bedrag van twee miljoen gulden kwam tot stand in samenwerking met de Stichting Het Limburgs Landschap, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de provincie Limburg en de gemeente Maastricht. Het in classicistische stijl opgetrokken kasteel - Nederlands grootste, geheel uit mergel opgetrokken monument - wacht nog

een tweede restauratie. De voormalige baroktuinen uit het begin van de achttiende eeuw zullen in hun oude luister worden hersteld. Ze zijn inmiddels op de monumentenlijst geplaatst. Aan de ruim vier miljoen gulden vergende reconstructie, die enige jaren in beslag zal nemen, gingen een bio-historisch en een archeologisch onderzoek vooraf. Daarbij werd een tamelijk gaaf gebleven hardstenen vijver aangetroffen. Omdat de kasteel-gebouwen gedeeltelijk ook op Belgisch grondgebied liggen, werd deze operatie gestart door de gouverneurs van de beide Limburgen, Kremers en Vandermeulen. Als symboliek van de verbondenheid tussen de twee provincies staken zij begin maart gezamenlijk de eerste spade in de grond met twee aaneengesmede schoppen.

Onwennig in de rol van hovenier steekt het Groot-Limburgse gouverneursduo Kremers-Vandermeulen op "Château Neercanne" de eerste spade in de grond als startsein voor de reconstructie van de barokke terrastuinen. Het karwei werd verricht met twee aaneengesmede schoppen als symbool van de verbondenheid van beide provincies, die 150 jaar geleden werden gescheiden.

De Victor de Stuerspenning, sinds 1987 een jaarlijkse prijs van de gemeente voor personen of instellingen die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor de monumentenzorg, werd toegekend aan architect ir. R. van Roosmalen. Hij kreeg deze onderscheiding voor de originele benadering bij zijn restauratie van de zogenaamde Commandantswoning achter de Oude Minderbroeders. Het pand, dat over de Jeker is gebouwd, is sinds de restauratie in gebruik als kantoor van het Rijksarchief Limburg.

MOOJERTAOL

Op de vooravond van de elfde-van-de-elfde werd 'Mien Moojertaol' uitverkoren als 'vastelaovendsleedsje 1990'. Het behaalde een grote voorsprong op de zes overige geselecteerde liedjes, die ter beoordeling aan een bomvolle Staaanzaal muzikaal werden voorgesteld. Het winnende liedje bleek een co-productie van moeder en zoon Bollen. Fien schreef de tekst en Harie de melodie in marstempo.

Een carnavalsliedje gemakkelijk in het gehoor, moeilijk in de mond. Een tekst die als logopedistische oefenstof zou kunnen dienen voor wie de Maastrichtse tongval niet volledig beheerst. Een liedje ook dat scherper dan ooit een scheidslijn trekt tussen 'de vastelaovend in Mestreech' en 'het carnaval in Maastricht'.

Het refrein luidt als volgt:

Sjieval, sjravel, sjroeveleer,
 zègk miech dat noe mer ins nao.
 Zuuste, zag-ze, zedeleer,
 't is neet lestig, veer zien bijnao dao.
 Knievel, knoevel, knawweleer,
 nog eve en daan zien veer klaor.
 Fritsel, frutsel, fretske, speule in 't getske,
 dat is noe mien moojertaol.
 Fritsel, frutsel, fretske, e bitsje is a kletske,
 mien moojertaol, die lierste neet op sjaol.

KERK EN RELIGIE

De metamorfose van het interieur van de Sint-Servaasbasiliek nadert haar voltooiing

Een curiositeit in het gerestaureerde interieur van de Sint-Servaasbasiliek. Zes heren in glanzend bladgoud als kapiteel-decoratief van de pilaar, waar eens de inmiddels verwijderde neogotische preekstoel aan was verankerd. Hun weinig zalvende gelaatsuitdrukking verraadt dat ze niet tot de devotionalia van de kerk behoren. Het door Sijf Eymael gebeeldhouwde (nieuwe) kapiteel toont de beeltenis van zes leden van de restauratiestichting als een blijvende herinnering aan het gigantische karwei dat hun werd toevertrouwd. Van links naar rechts: ir. Piet Satijn, restauratie-architect; Hub Hamelers, vice-voorzitter; Frits Mennens, secretaris; deken-pastoor René Maessen, voorzitter; Mathieu van Hoorn, penningmeester en ir. Rob van Hoogevest, restauratie-architect.

In het Jaar des Heren 1989 stond in Maastricht een kerk te koop. Wie nog voor vier kwartjes had te verteren, kon voor die paar grijpstuivers eigenaar worden van de Kruisherkerk. Had het afkalvingsproces van katholiek Maastricht zulke proporties aangenomen dat de stad, ooit 'het Rome van Nederland', zelfs haar monumentale kerkgebouwen afdankte voor een rommelmarktprijsje? Toch niet.

De Kruisherkerk, eigendom van het Rijk en eens onderdeel van het voormalige Rijkslandbouwproefstation, zal weldra worden gesloten als 'noodkerk' van de Sint-Servaasparochie. Met het verkopen van het kerkgebouw voor een symbolisch bedrag van één gulden beoogde het Rijk niets anders dan dit historisch monument opnieuw een (profane) functie te geven en zo te behoeden voor verval. De Rijksgebouwendienst verlangde voor dit koopje van één piek wel een kleine tegenprestatie. De nieuwe eigenaar dient zich te verplichten tot restauratie van het gebouw, een operatie van pakweg twee tot drie miljoen gulden. De koop bleef in 1989 uit.

Het gegeven van de Kruisherkerk 'in de aanbieding' was het eerste voorteken van een bijzonder gedenkwaardig gebeuren voor Maastricht in 1990: de heringebruikname van de dan (grotendeels) gerestaureerde Sint-Servaasbasiliek. Het kerkcomplex zal dan na een zeer ingrijpende restauratie van negen jaar voor circa vijftig miljoen gulden zijn gesaneerd in de geest van de vijftiende eeuw, een ruimtelijke vertaling van licht en openheid. Daarbij kreeg het interieur, ontdaan van het gros van zijn Cuypersschilderingen, de taai bevochten uitmonstering 'in een kleurengamma van blonde toon'. Voor menige Maastrichtenaar, vooral de oudere generatie, zal het wennen zijn.

De burgerij bleef bij het jarenlang geploeter van de restaurateurs in en rond de Servaasbasiliek niet lijdzaam toezien. Zij leverde haar bijdrage aan het opknappen van de kerk door financieel de helpende hand toe te steken door middel van geldacties. De overheid beliefdde immers niet méér te subsidiëren dan de kosten van de restauratie sec. De restauratiestichting moest maar zien hoe ze in de particuliere sfeer aan de benodigde miljoenen kwam om de restauratie met een reeks noodzakelijke voorzieningen en verfraaiingen te kunnen afronden. Het Preuvenemint van 1989, de achtste editie, leverde voor de Servaas 'slechts' 90.000 gulden in plaats van de 'traditionele' ton op. De 'korting' van tien mille was de tol van het regenweer, dat de Preuveneminters voor het eerst overvloedig had geteisterd. Het ietwat schraller uitgevallen douceurtje van het organiserend Struyscomité werd bestemd voor de aanschaf van een nieuw koororgel op het priesterkoor. Het instrument wordt gebouwd door orgelbouwer Verschuieren in Heythuisen. De houten orgelkas komt op naam van de Maastrichtse meubelmaker Muijens.

Niet te vermijden viel dat de hoofdfiguur in kwestie, Sint Servaas, min of meer het slachtoffer werd van de aan hem toegewijde

restauratie-activiteiten. Zijn vaste plek, die hij sinds vele decennia op het Vrijthof innam, werd hem zonder pardon ontnomen. Hem wacht (nood)gedwongen emigratie naar het Keizer-Karelplein. Deze ingreep was nodig om het terrasvormig Vrijthofplateau aan te passen aan de nieuwe situatie, die in 1990 ontstaat wanneer de twee nieuwe toegangspoorten ter weerszijden van de absis in gebruik worden genomen. Bij de reconstructie en verfraaiing van het terras was de Servaasfontein, met op de rand het beeld van Maastrichts stadspatroon, een sta-in-de-weg. Deze creatie van Charles Vos krijgt straks een plek vlakbij de 'echte' ingang van de kerk.

Het vijf eeuwen oude, op planken geschilderde paneel, waarmee de schatkamer van de Sint Servaas werd verrijkt.

In het begin van het jaar werd de schatkamer van de Servaasbasiliek verrijkt met een ongeveer vijf eeuwen oud paneel, dat de afstamming van Sint Servaas in beeld brengt. Het tafereel, geschilderd op acht planken, wordt toegeschreven aan een onbekende Westfaalse kunstenaar uit het einde van de vijftiende eeuw. Het paneel, dat door restaurateur P. Hermesdorf is opgeknapt, is als bezit van de Rijksdienst Beeldende Kunst aan de schatkamer in bruikleen gegeven.

Is het inderdaad een stuk van topklasse, of lijkt dat maar zo? Het voorwerp van die kwellende vraag was een houten madonna in de Servaasbasiliek. Drs. John van Cauteren was na grondige bestudering tot de conclusie gekomen dat het beeld moet worden toegeschreven aan de beroemde middeleeuwse kunstenaar Jan van Steffesweert. Een 'spectaculaire miljoenvondst', zo ging al gauw het gerucht door de stad. Prof. dr. Jos Timmers, die geldt als een kenner bij uitstek van het werk van Van Steffesweert, kwam echter tot een andere bevinding: het is géén beeld van deze kunstenaar maar vermoedelijk een zeer late schepping van de Oppergelderse School van de Meester van Elsloo. Dus geen miljoenvondst? Tegenover het 'nietes' van Timmers bleef tot over de drempel van 1990 het 'welles' van Van Cauteren staan.

Van een geheel andere orde was de vraag of de Sint-Lambertuskerk behouden kan blijven of aan de sloper moet worden prijsgegeven. Reeds vrij kort na zijn voltooiing bleek dit dominante bouwwerk aan het Koningin-Emmaplein door de slechte fundering letterlijk een 'kerk in beweging'. Uit veiligheidsoverwegingen werd het ruim zestig jaar oude kerkgebouw in 1976 voor twee jaar gesloten voor een 'veiligstelling', die 1,2 miljoen gulden vergde. In 1983 openbaarde zich echter opnieuw instortingsgevaar. Sindsdien is het kerkgebouw weer op slot in afwachting van een beslissing over zijn ongewisse toekomst. In 1989 kreeg het kerkbestuur te horen dat het bouwtechnische onderzoek in verband met de vraag of restauratie al of niet verantwoord is nog minstens twee jaar zal duren.

'In de schaduw' van de restauratie van de Sint-Servaasbasiliek voltrok zich in de Sint-Mathiaskerk aan de Bosschstraat eveneens een ware metamorfose.

Een beter lot was de vroeg veertiende eeuwse Sint-Mathiaskerk beschoren. Dit voor de binnenstad zo karakteristieke kerkmonument, dat een bijzondere plaats inneemt in de sociale geschiedenis van de stad, kon na een ingrijpende restauratie 'van vloer tot dak' ten bedrage van zeven miljoen gulden weer worden opengesteld.

In de O.L.Vrouwebasiliek werd de beglazing van de absis door Daan Wildschut voltooid met het plaatsen van de laatste zeven gebrandschilderde ramen. Ze geven uitdrukking aan de 'paradijs tuin' en vormen een thematische aansluiting op het glas-inlood in de benedenzone van de absis, dat de Tenhemelopneming van Maria centraal stelt. Met dit project werd in de jaren vijftig begonnen. Qua beglazing vormt de oostwand van de kerk - in totaal 35 ramen - thans één compositie van dezelfde kunstenaar, zij het in verschillende tijdsperiodes. De 77-jarige Daan Wildschut beschouwt zijn laatst geplaatste ramen als de afsluiting van zijn oeuvre.

In het najaar trokken de Zusters van het Arme Kind Jezus de deuren van hun klooster aan de Brusselseweg voor goed achter zich dicht. Met haar vertrek deelden de zusters het lot, dat eerder zoveel andere kloosterorden in Maastricht hadden ondergaan: vergrijzing. Het kloostergebouw, waarin de zusters in 1932 een katholieke kweekschool stichtten, wordt onderdeel van de Rijkshogeschool. Ook de Reparatrices aan de Kapoenstraat deden haar klooster van de hand. Na een ingrijpende verbouwing wordt er de Maastrichtse vestiging van de United Nations University in ondergebracht. Wat nog slechts herinnert aan de tijd dat Maastricht veel gemeenschappen telde, zijn de gesecculariseerde kloostergebouwen en straatnaambordjes.

De parochie Sint Martinus in Wyck vierde in het weekeinde van 9 en 10 september het 175-jarig bestaansfeest van de Broederschap van het Heilig Kruis. Bij deze viering, waarop ook bisschop dr. J. Gijsen present was, werd de devotie rond de dertiende eeuwse Zwarte Christus centraal gesteld.

Het stadsdeel Heer fêteerde op 18 juni 'zijn' bisschop. De geboren en getogen Heerdenaar mgr. Jef Soudant, bisschop van Palembang, was naar zijn geboorteplaats getogen om er zijn robijnen priesterfeest te vieren.

De voormalig provinciaal adviseur inzake subsidiëring restauratie van parochiekerken en kerkelijke monumenten, de Maastrichtenaar Gerard Quaedvlieg, werd op 21 februari benoemd tot ridder in de orde van Sint Sylvester. Quaedvlieg is voorts koördirigent en muziekhistoricus met een voorliefde voor het kerkorgel.

Peter Serpenti werd tijdens het Caeciliafeest van de Cappella Sancti Servatii als zilveren dirigent van dit koor onderscheiden met de eremedaille in goud van de Gregoriusvereniging.

'Verstopt' in de Gelderse Achterhoek, in Loil bij Didam, vierde op 19 maart pater Castorius ofm. in stilte zijn gouden priesterfeest. Kort na de Tweede Wereldoorlog trok hij zich het lot aan van de sociaal verkommerde gemeenschap van het toen nog verkrotte Stokstraatkwartier. Gezeten op de bok van een melkkar en zonder een cent op zak maakte hij daar op 1 september 1945 zijn entree om er in de geest van de prêtres ouvriers als maatschappelijk werker te pionieren. Zijn onorthodoxe aanpak, die aanvankelijk alleen de steun had van de liefdadigheid, leidde in die jaren zowel tot ophef als begeestering. Als 'de bruine pater van de Stokstraat' blijft hij in herinnering als een legendarische figuur.

In Maastricht veroorzaakte kanunnik Wim van der Valk hevige confessionele opwindings, die het bisdom Roermond op zijn toch al aan corrosie onderhevige grondvesten deed trillen. Tijdens de Sint-Hubertusviering bij gelegenheid van het tweede Jumping Indoor Maastricht op 12 november in het MECC verhief hij in een preek ondubbelzinning zijn stem tegen het theocratisch beleid van de niet met naam genoemde bisschop Gijsen, wiens rechterhand hij eens was. Het bracht de tongen van katholiek Limburg hevig in beweging, zij het vooral binnenskamers. Niettemin werd tegen het einde van het jaar vanuit Maastricht een kerstkaartenactie georganiseerd als blijk van adhesie aan de inmiddels in ongenade gevallen kanunnik.

R.L. EN A.Z.M.

De Rijksuniversiteit Limburg en het Academisch Ziekenhuis Maastricht profileerden zich in 1989 in meerdere opzichten.

Sjeff Janssen uit Itteren, twee maanden na zijn wikkelhartoperatie, met naast hem zijn vrouw Jet.

Medisch-wetenschappelijk werden verscheidene opmerkelijke resultaten behaald. Op 27 februari werd in het AZM onder leiding van prof. dr. Olaf Penn voor het eerst in ons land een wikkelhartoperatie uitgevoerd. De eerste Nederlander op wie deze zware ingreep werd toegepast, was de 57-jarige Sjeff Janssen uit Itteren. Nauwelijks een week later werd deze operatie bij een tweede hartpatiënt verricht.

In de laatste week van november zag in het AZM de eerste 'diepvries-baby' van Zuid-Nederland het licht.

De afdeling urologie van het AZM slaagde erin medicijnen te ontwikkelen die in vele gevallen operatief ingrijpen bij prostaatvergrotingen overbodig maken. Als uniek in de wereld werd het apparaat aangemerkt, dat onderzoekers van de RL ontwikkelden om over een langere tijdsperiode bepaalde blaasspiers te kunnen meten van mensen die lijden aan incontinentie.

Op een internationaal congres in Tokio over hemostase en trombose werd aan prof. dr. H. Hemker, hoogleraar biochemie, de 'Distinguished Career Award for Contribution to Hemostasis' toegekend wegens zijn opmerkelijke prestaties op het gebied van bloedstolling.

De jaarlijkse Spaarbank-Limburgprijs, in 1986 ingesteld voor het stimuleren van het wetenschappelijk onderwijs aan de RL, werd verleend aan het stafid orthopedie bij het AZM, dr. R. Geesink, voor zijn proefschrift over het verbeteren van heupprothesen.

Opzien baarde de oproep van de RL om als proefpersoon medewerking te verlenen aan een onderzoek naar het effect van het roken van marihuana op het rijgedrag van automobilisten. Een kostelijke persiflage voor de televisie van Kees van Kooten, stoned achter het stuur, bleef niet uit.

Het AZM zag zich in 1989 gedwongen enige tientallen keren een opnamestop van een halve tot een hele dag af te kondigen voor mensen die worden getroffen door een hartinfarct. Deze maatregel werd geweten aan de toename van het aantal patiënten met een hartinfarct en vooral aan het al langer slepende probleem van het beddentekort. Jaarlijks neemt het AZM ongeveer duizend patiënten op met een hartinfarct. In het begin van het jaar kreeg het van het ministerie van WVC te horen dat in 1990 het aantal openhartoperaties met honderd mag worden opgevoerd tot in totaal 700. Dat voorkwam niet dat eind oktober ruim honderd patiënten op de wachtlijst stonden voor een hartoperatie. Het beddentekort had bovendien tot gevolg dat het AZM tot tweemaal toe een vrijwel algemene opnamestop voor patiënten moest instellen. Een beroep op de overheid 155 bedden extra toe te wijzen, bleef zonder resultaat. Het tekort aan bedden ervaart het AZM als het meest klemmend probleem. Voorzien wordt dat de nieuwbouw op Randwyck in dat opzicht geen verbetering zal betekenen.

Aansluitend aan de nieuwbouw van het academisch ziekenhuis op Randwyck verrijst (rechts op deze maquette) in de komende twee jaar het nieuwe faculteitsgebouw voor Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen.

Een doorkijk op de zogenaamde serrehal van het nieuwe, op Randwyck in aanbouw zijnde academisch ziekenhuis.

Kort voor het einde van het jaar ging op Randwyck de eerste paal in de grond voor het nieuwe faculteitsgebouw Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen. Het zal architectonisch een eenheid vormen met de nieuwbouw van het AZM. Het zes verdiepingen tellende nieuwe onderdak van de medische faculteit, dat 52 miljoen

gulden gaat kosten, is gesitueerd aan de oostzijde van het AZM. Het ontwerp is van het Maastrichtse architectenbureau Swinkels-Passchier, dat ook de nieuwbouw van het AZM ontwierp. De oplevering zal medio 1992 plaatsvinden.

De RL zette alle zeilen bij om haar plannen tot verdere uitbouw en groei van het aanbod aan onderwijs in Maastricht van de grond te krijgen. Daartoe behoorden een experimentele studierichting cultuur- en wetenschapsstudies, een interfacultaire bovenbouwstudie milieugezondheidskunde en de studierichting fiscaal recht. Viel over de twee eerstgenoemde studies nog geen beslissing, de studie fiscaal recht werd in eerste instantie door minister Deetman van Onderwijs en Wetenschappen afgewezen. Tegen dit besluit werd bij de Raad van State in beroep gegaan. Hoewel nog geen definitieve uitspraak werd gedaan, liet hetzelfde ministerie alvast weten dat de RL niet hoeft te rekenen op uitbreiding met een letterenfaculteit. Dit ministerie besliste tevens dat de eerstegraads lerarenopleiding HBO-gezondheidszorg, die in 1982 werd gestart, van de RL moet verdwijnen.

Zeker in aantocht is de Taalacademie Worldneth, die samen met de Opleiding Tolk-Vertaler wordt opgezet. Dit geldt ook voor het Instituut voor Biomaterialen als een gezamenlijk project van de RL en de TU-Eindhoven.

De faculteit gezondheidswetenschappen kondigde een samenwerking aan met het College of Nursing van de Wayne State University in Detroit. Die samenwerking betreft de verpleegkunde en verplegingswetenschap.

Een extern onderzoek naar het imago van de RL bij de studenten wijst uit dat haar onderwijssysteem de belangrijkste trekker vormt. Dit systeem, dat afwijkt van andere universiteiten, behelst globaal praktijkgericht studeren in klein groepsverband. Uit het onderzoek komt voorts naar voren dat de RL weliswaar als een dynamische universiteit wordt ervaren, maar beperkt wordt bevonden in haar scala aan studiemogelijkheden. De aantrekkelijkheid van Maastricht blijkt slechts een rol van ondergeschikt belang te spelen bij de keuze om aan de RL te gaan studeren. De internationale ligging van de RL oefent nauwelijks aantrekkingskracht op de studenten uit. Van de studenten komt 45 procent uit Limburg en de rest van elders uit Nederland. Slechts 23 studenten zijn afkomstig van België en

35 van de Westduitse bondsrepubliek. In de loop van het jaar kondigde zich een verminderde groei aan van het aantal studenten. Niettemin bleef de verwachting overeind dat in 1990 de norm van 6000 studenten zal worden gehaald.

Aan bestuursvoorzitter en 'bouwheer' Verhey van het Academisch Ziekenhuis Maastricht werd bij zijn afscheid door gouverneur Kremers de erepenning (met oorkonde) van de provincie Limburg uitgereikt wegens diens grote inzet voor de academisering van de gezondheidszorg in Limburg.

Voor de 'bouwheer' van het AZM, de voorzitter van het bestuur drs. J. Verhey, was 1989 het jaar van vertrek. Tijdens de feestelijke afscheidsbijeenkomst op 7 december in het MECC werd Verhey wegens zijn buitengewone verdiensten gelauwerd door vertegenwoordigers van de besturen van de provincie Limburg, het AZM en de RL.

Wegens zijn grote inzet voor de academisering van de gezondheidszorg in Limburg werd hem door gouverneur Kremers de erepenning van de provincie Limburg uitgereikt.

Drs. L. Vredevoegd, voorzitter van het college van bestuur van de RL, bood hem de Dr. Tanspenning aan.

Deze onderscheiding is de hoogste die de universiteit te vergeven heeft. Tot opvolger van Verhey werd per 1 december benoemd dr. ir. Beckers (58). De nieuwe voorzitter van het AZM-bestuur, een geboren en getogen Maastrichtenaar, had binnen de Koninklijke Shell Groep de leiding van alle researchactiviteiten.

Op 13 januari aanvaardde in de Sint-Janskerk de Zuidafrikaanse dominee dr. Christiaan Beyers Naudé, strijder voor de mensenrechten, een eredoctoraat van de RL. In zijn rede riep hij alle universitaire instellingen van ons land op de strijd aan te binden tegen de schending van de mensenrechten, in het bijzonder die in Zuid-Afrika. Zijn oproep resulteerde bij de RL in het oprichten van de Stichting Beyers Naudé met onder meer als doel politieke vluchtelingen mogelijkheden te bieden om in Maastricht te studeren.

De rector van de RL, prof. dr. Vic Bonke, reikte op 20 januari aan twee Engelse onderzoekers, dr. M. Dauncey en dr. A. Prentice, de Pieter-Debeyeprijs uit, genoemd naar de gelijknamige Maastrichtse Nobelprijswinnaar. De prijs, bekostigd door de Edmond-Hustinxstichting, wordt om de twee jaar toegekend aan onderzoekers die zich op wetenschappelijk gebied hebben onderscheiden.

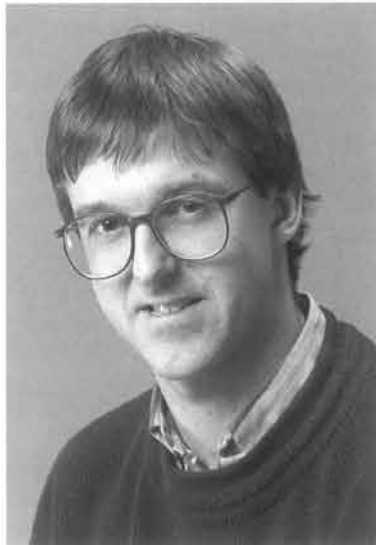
Tijdens de opening van het nieuwe academisch jaar op 4 september werd de Edmond-Hustinxprijs voor de Wetenschap uitgereikt aan drs. Evelyne de Leeuw. Zij behoort tot de eerste generatie gezondheidswetenschappers die bij de RL afstudeerden.

Met het uitspreken van een literaire rede met als centraal thema 'Kempland' aanvaardde de Limburgse dichter en essayist dr. Wiel Kusters op 12 december zijn ambt van bijzonder hoogleraar algemene en Nederlandse letterkunde aan de RL.

Het betreft de vijfde leerstoel, die de Stichting Wetenschappelijk Onderwijs Limburg (SWOL) binnen de RL heeft gesticht. Bij de viering van het zilveren bestaansfeest van de Nederlandse Hartstichting werd aan de Maastrichtse cardioloog drs. Hans de Swart van het AZM de Grote-Hartprijs uitgereikt voor zijn onderzoek naar het behandelen van hartritmestoornissen door middel van alcoholinjectionen.

Het jubilerende Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap stichtte in 1989, tenslotte, een bijzondere leerstoel in de rechtsgeschiedenis. De leerstoel wordt bemand door dr. A. Gehlen, die enige jaren geleden promoveerde op het notariaat in Maastricht en nu gaat doceren in de rechtsgeschiedenis van de 'Limburgse' territoria.

Cardioloog Hans de Swart, die voor zijn onderzoek naar de behandeling van hartritmestoornissen de Grote-Hartprijs kreeg.

BESTUUR EN POLITIEK

De gemeente Maastricht boerde in 1989 niet slecht. Bestuurlijk werd voor de verdere ontwikkeling van de stad het nodige in het vuur gelegd. Ook financieel werd aardig op de winkel gepast. Het gemeentelijke apparaat draaide meer dan ooit op volle toeren. In menig opzicht was het een recordjaar. Dat gold met name voor de stapel geproduceerde rapporten, nota's en discussiestukken en de positie van de gemeentekas. Bij de gemeentelijke diensten werd organisatorisch zoveel overhoop gehaald dat het ambtenarenkorps soms op drift dreigde te geraken. Het hele jaar door bleef het voor de vroedschap alle hens aan dek om de stroom van beleidsontwikkelingen en -verwickelingen enigszins het hoofd te kunnen bieden.

De begroting 1990 toonde aan dat de gemeente zich in dat jaar 100 miljoen gulden aan investeringen - waarvan bijna 80 procent in de rendabele sfeer - kan permitteren. Dat is het hoogste investeringsniveau ooit gehaald. Voor het voeren van nieuw beleid is ruim 8,5 ton beschikbaar. De reservepositie kon worden opgetrokken tot een bedrag van 7,3 miljoen gulden. De totale 'omzet' van de gemeente bedraagt 545 miljoen gulden. De burgerij werd nog een jaartje financiële lastenverzwaring bespaard. De rekening van weldra te treffen peperdure voorzieningen en maatregelen zal later worden gepresenteerd.

De begroting 1990 werd gezien als een afronding van het financieel beleid van de afgelopen vier jaar, de zittingsperiode van de huidige raad. In dat tijdsbestek werd de financiële positie van de gemeente drastisch gesaneerd en beter in balans gebracht. Het resultaat was een bezuiniging van 18 tot 20 miljoen gulden.

Die forse ombuiging is grotendeels gebaseerd op de in 1987 aangezwengelde reorganisatie van het gemeentelijk apparaat onder het motto 'Van de Nood een Deugd'. De blauwdruk voor deze ingewikkelde operatie werd in het voorjaar in de raadszaal bezegeld. Niettemin was de financiële invulling van dit enorme karwei voor de gemeenteraad politiek een trapezenummer met bedenkingen, omdat het dekkingsplan als vangnet onverwachte mazen vertoonde.

Met het reorganisatieproject, waarbij 170 ambtenaren afzwaaiden en voor 17 miljoen gulden aan personeelskosten wordt uitgespaard, is een proces op gang gebracht, dat bestuurlijk en ambtelijk een en ander behoorlijk op zijn kop zet. Tal van gemeentelijke diensten, stichtingen, instellingen en commissies werden opgeheven of 'omgebouwd', terwijl nieuwe aan de veranderde organisatiestructuur werden toegevoegd. Zo krijgt de gemeente diensten met 'concernafdelingen' en gaan ambtelijke 'projectmanagers' voortaan 'produkten' afleveren. Tevens wordt het principe van de 'terugtrekkende overheid' gehuldigd. De 'filosofie van de vijf K's', die in het kader van het project staat voor een efficiënter, goedkoper en toch klantvriendelijker opererende locale overheid, moet de burgerij nog op haar waarde toetsen. Ook de ruim duizend ambtenaren die

zelf bij deze reorganisatie zijn betrokken. Op menige afdeling werden symptomen van 'overdruk' waargenomen.

Behalve klantvriendelijker wil de gemeente ook vrouwvriendelijker worden. Als voortvloeisel van de Emancipatienota werd een vierjarenactieplan gelanceerd, dat onder meer beoogt vrouwelijke sollicitanten voor een baan bij de gemeente een voorkeursbehandeling te geven. B en W willen daarmee de 'historische emancipatie-achterstand' van de gemeente Maastricht wegwerken. Het streven om ook homovriendelijker te worden, leek nog niet te willen slagen. Blijkens kritiek van de raadsfracties van PvdA en ZALM is de twee jaar eerder vastgestelde nota Homobeleid een 'ladestuk' gebleven. Overigens vormde deze nota in dat opzicht geen uitzondering.

Niet het belangrijkste, maar wel het meest spraakmakende politieke item van het jaar was een poging van B en W om Maastricht als universiteits-, congres- en toeristenstad tot meer volwassenheid te brengen. In een notitie werd de raad eind april in overweging gegeven het sluitingsuur voor horecazaken voor de nacht van zaterdag op zondag volledig af te schaffen en van maandag tot en met zaterdag te bepalen op vier uur 's nachts. Het college bleek buiten de waard te hebben gerekend. Alleen al de gedachte aan het plan van B en W bezorgde de binnenstadsbewoners nog meer slapeloze nachten en dat leidde tot hevig protest. De raadscommissie Algemene Zaken, de club van fractievoorzitters, hield beraad. Daarbij werd overgeheld naar een beslissing om de klok voor het lokale uitgaansleven niet vooruit, maar integendeel terug te zetten. In dat geval zou weer als vanouds op alle dagen van de week om twee uur 'de hoogste tijd' gaan gelden. Of er toch nog uit een ander vaatje getapt zal worden, moet blijken uit een in 1990 te nemen raadsbesluit. Duidelijk is wel dat het nog even zal duren alvorens er sprake zal zijn van een 'Maastricht by night'.

In 1989 toog (ook) Maastricht tweemaal naar de stembus: op 18 juni om een nieuw Europees Parlement in het zadel helpen en op 6 september voor de (vervroegde) verkiezing van de Tweede Kamer. De stemuitslagen boden een indicatie voor de lokaal politieke verschuivingen die Maastricht bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1990 mogelijk tegemoet kan zien. Bij beide verkiezingen kwam het CDA als tweede grootste partij licht op winst te staan, daarbij flink overtroefd door Regenboog en Groen Links. Evenals de VVD leverde de PvdA behoorlijk in. Laatstgenoemde partij bleef echter met een flinke voorsprong op kop. De grote winstpakker was D66. De extreemrechtse Centrum Democraten, die voor consternatie zorgden door een zeer omstreden handtekeningenactie van hun voorzitter Janmaat, behaalden 0,6 procent van de kiesgerechtigde stemmen.

Tussen zijn vele en zware bestuurlijke taken als wethouder waren er voor Theo Vermeegen (tweede van rechts) ook wel ogenblikken van ontspanning zoals hier op de jaarlijkse BBB-beurs in het MECC.

vergaderruimte kondigden zich echter in de loop van het jaar de eerste rimpelingen aan van de in aantocht zijnde gemeenteraadsverkiezingen, annex de vorming van een nieuw college. PvdA-wethouder en voormalig lijsttrekker mr. Theo Vermeegen van Financiën, Economische Zaken en Werkgelegenheid liet weten na de raadsverkiezingen om persoonlijke redenen uit de politiek te stappen. Enkele maanden later volgde zijn partijgenoot wethouder Gerard Peters van Milieu, Cultuur en Emancipatie met dezelfde boodschap. De drang naar vernieuwing en verjonging binnen de gelederen van het CDA leidde tot pittige en pijnlijke partijpolitieke opschudding.

Het stadsbestuur was halverwege het jaar collectief gastheer van welgeteld 389 burgemeesters, 391 gemeentesecretarissen, 1000 wethouders, 300 raadsleden en 59 ambtenaren. Hun respectievelijke gemeenten twee dagen voor gezien houdend, waren ze naar Maastricht getogen voor het bijwonen van het jaarlijkse VNG-congres onder het motto: 'Gemeenten over grenzen'. Wegens de massaliteit van het gezelschap vond de officiële ontvangst - met 'Bourgondische borrel' - plaats op een feestelijk uitgedoste Markt als verlengstuk van de stadhuisal.

De PvdA Maastricht herdacht op 13 oktober het grondvesten honderd jaar geleden van de sociaal-democratie in Limburg. Op 17 oktober 1889 richtten de sociale voorvechters uit die dagen, Gerard Pieters en Willem Vliegen, in Maastricht een plaatselijke afdeling op van de Sociaal-Democratische Bond, een van de voorlopers van de PvdA. Het eeuwfeest werd in samenwerking met het PvdA-gewest Limburg gevierd met onder meer een conferentie over het thema 'Verleden, heden en toekomst van de sociaal-democratie op lokaal niveau'. Er werd een gedenkboek uitgegeven met als titel '100 jaar over de rooien'. Tijdens een officiële ontvangst in het stadhuis bood burgemeester Houben namens de stad Maastricht symbolisch een borstbeeld aan van Willem Vliegen. Het zal worden vervaardigd door de beeldhouwer Jack Poell. De PvdA Maastricht op haar beurt verraste het stadsbestuur eveneens symbolisch met een monument van beeldhouwer Fons Lemmens en dichter Hans van de Waarsenburg. Het zal dienen als een eerste aanzet van een 'poëzietuin' in het naar Pierre Kemp genoemde park Kempland.

GROOT LIMBURG

Anderhalve eeuw geleden, op 19 april 1839, werd in Londen het Tractaat van Scheiding tussen België en Nederland geratificeerd. Als voortvloeisel hiervan werd de splitsing van Limburg in een Belgisch en Nederlands gedeelte een feit. Maastricht viel toe aan Nederland. Door de scheiding werd de stad, die sinds de Franse tijd een bestuurlijk centrum was geweest, beroofd van een groot stuk van haar natuurlijke achterland. De rol, die de befaamde generaal Dibbets, opperbevelhebber van het garnizoen, heeft gespeeld om Maastricht voor het Koninkrijk der Nederlanden te behouden, is nauw aan deze historische gebeurtenis verbonden. De twee Limburgen vierden - in Maastricht werd ook wel gesproken van 'herdachten' - in 1989 hun 150-jarig 'afzonderlijk' bestaan gezamenlijk met een reeks festiviteiten, academische zittingen, exposities en herdenkingsuitgaven. De officiële manifestaties in het kader van '150 jaar beide Limburgen' waren voornamelijk geconcentreerd in de beide provinciehoofdsteden. Wegens hun bijzondere verdiensten voor het verstevigen van de banden tussen Nederland en België, met name tussen de beide provincies, kende de stad Maastricht zowel aan gouverneur Kremers als aan zijn Belgische collega Vandermeulen de Juliana-Boudewijnprijs 1989 toe.

Geheel los van de Groot-Limburgse viering gaf Maastricht op nog andere manier invulling aan de relatie met Belgisch Limburg. Onder de leus 'Maastricht nóg dichter bij België' werden in een samenwerkingsverband van de Belgische Maatschappij van Buurtspoorwegen en Stadsbus Maastricht de busverbindingen tussen de stad en het Belgische achterland aanmerkelijk verbeterd. Met deze nieuwe opzet van regionaal, grensoverschrijdend openbaar vervoer nam Maastricht landelijk het voortouw.

De totstandkoming van een treinverbinding tussen de twee Limburgse hoofdsteden als internationale spoorschakel tussen Antwerpen en Keulen bleef ondanks het krachtig streven van beide provinciebesturen ook in 1989 uit. Slechts één dag, op 23 september, werd de treinverbinding tussen Hasselt en Maastricht hersteld. Bij gelegenheid van '150 jaar beide Limburgen' en tevens van het 150-jarig bestaan van de Nederlandse Spoorwegen werd feestelijk een NS-dieseltrein tussen de beide steden ingezet. Het was in 1956 dat de laatste reguliere personentrein Maastricht met Hasselt verbond.

Een instituut, dat in geschrift zeer waardevol materiaal van Limburgs verleden in huis heeft, vierde zijn 40-jarig bestaan: het Sociaal Historisch Centrum. Het robijnen jubileum werd op 8 september gevierd met een zitting in de Statenzaal van het gouvernement in aanwezigheid van de beide gouverneurs. Bij die gelegenheid vond bovendien in het kader van het 25-jarig bestaan van de Stichting Maaslandse Monografieën de presentatie plaats van de bundel 'Eenheid en Scheiding van de beide Limburgen' van de hand van de stichtingsvoorzitter ir. D. van Waes. Tevens bood het 125-jarig

Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap het eerste exemplaar aan van het boekwerk 'De gouverneurs van de beide Limburgen 1815-1889'. Op 21 juni had het LGOG zijn jubileumactiviteiten officieel afgesloten met de presentatie in kasteel Limbricht van de bundel '125 jaar Limburgse historiografie'. De bundel verscheen als deel 125 van de Publications. Het Bonnefantenmuseum zou in begin 1990 ter gelegenheid van het LGOG-jubileum, bij wijze van hommage van de 'dochter' aan de 'moeder', een expositie wijden aan werk van de Maastrichtse schilder en tekenaar Théodore Schaepkens (1810-1883).

Ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap zou het Bonnefantenmuseum in begin 1990 een expositie wijden aan het werk van de 19e eeuwse Maastrichtse schilder en tekenaar Théodore Schaepkens.

MUZE

Als het ware terloops, voor een adempauze van de tweedaagse begrotingsbehandeling, was op 13 december het complete stadsbestuur aangetreden voor een formeel ceremonieel. Toch betrof het een gebeuren van verstrekkende betekenis. Het zou Maastricht weldra gaan verlossen van de gêne voor zijn behuizing als cultuurstad. Plaats van handeling was een modderig terrein achter het Generaalshuis. Daar ging die middag feestelijk een 'laatste' paal in de grond. Het was het officiële startsein voor de bouw van een accommodatie, waarnaar de stad al vanaf het einde van de Tweede Wereldoorlog halsreikend had uitgezien. Het begin van het einde van een manco, dat Maastricht in de wereld van de kunst was blijven ontmaskeren als een provincieplaats. Dit stempel zal einde 1991 zijn weggepoetst. Dan zal eindelijk het doek opgaan in een theater annex concertzaal dat aanspraak kan maken op een volwaardig onderdak voor podiumkunsten. Het Theater aan het Vrijthof.

De voorgeschiedenis is lang. Bijna een halve eeuw. Kort na de bevrijding van de stad gingen al stemmen op dat Maastricht aan een nieuw theater toe was. Niettemin bleef de burgerij haar 'Kemedie' innig omarmen. De charme van de Bonbonnière, voor de senior-generatie een monument van nostalgie, bleek niet te weerstaan. In financieel opzicht en als onderdak voor de muze was zij echter een femme fatale. Er werd voor vele miljoenen aan vertimmerd, zodat het leek dat kunstminnend Maastricht beschikte over een juweel van een mini-theater. Jawel, vóór het toneelgordijn. Voor executanten bleef diezelfde Bonbonnière theatertechnisch een onding. De 'provincie' ten voeten uit. Bovendien konden theaterproducties van enige omvang er niet op de planken. De (ware) operaliefhebbers hadden inmiddels hun weg gevonden naar de theaters in omringende steden.

Pas in het begin van de jaren zestig vielen de gemeenteraad de schellen van de ogen bij een excursie achter de toneelschermen. Niet veel later werd de stadsschouwburg door diezelfde vroedschap in principe opgegeven. De gedachte aan een nieuw theater begon te sluimeren. Daar bleef het voorlopig bij.

Inmiddels was het LSO de pauken flink gaan roeren. Niet meer uitsluitend muzikaal, maar tevens om te tamboereren over het beschamend ondermaatse concerthuis aan het Veldekeplein, het Staargebouw. Al ging in de jaren vijftig in deze patronaatsoptrek eveneens flink de beuk, het bleef een schamele concertbehuizing met een niet ideale acoustiek. Zo bleven theater en muziek qua accommodatie voorlopig Maastrichts stiefkinderen. Een onwaarschijnlijke omstandigheid voor een stad met een cultureel aureool.

Uiteindelijk valt het oog op het leegstaande en verkommerde Generaalshuis als onderdak voor een intussen dringend gewenst nieuw cultureel centrum. Het begrip 'muziekhuis' wordt op Maastricht losgelaten met het plan Bofinex, een combinatie van theater- en

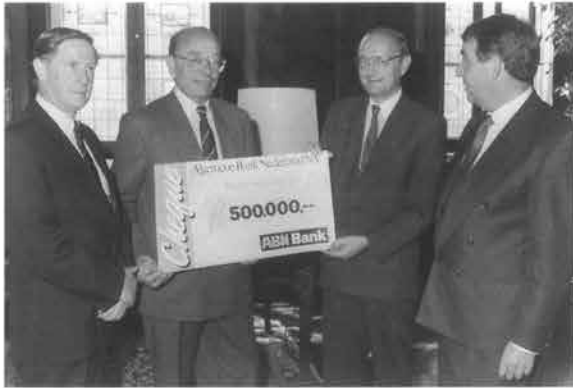
Achter het Generaalshuis aan het Vrijthof wordt reeds hard gewerkt aan het Theater, dat gaat reiken tot aan de Grote Gracht.

muziekaccommodatie à raison van ruim 30 miljoen gulden. De turbulentie in politieke en culturele gelederen is alom en zal jaren aanhouden. De weerstand in de politiek wordt voornamelijk aangewakkerd door grote vraagtekens achter de financierings- en exploitatiekosten. Vanuit de (vooral) muzikale wereld zijn de bezwaren toegespitst op de 'dure, achterhaalde en altijd ongelukkig blijvende combinatie van muziek- en theatervoorziening zonder uitbreidingsmogelijkheid'. In 1981 gaat de raad met zeer ruime meerderheid in principe accoord met het plan Bofinex. Twee jaar later krijgt datzelfde plan van de vroedschap nog slechts de gunst van de twijfel. De meerderheid van stemmen blijkt afgekalfd tot de kleinste mogelijke (20 tegen 19). Die verhouding omlijst het raadsbesluit om het Generaalshuis alvast te restaureren tot cultuurhuis als anticipatie op de totstandkoming van het muziekhuis.

In 1987 leggen B en W het plan Bofinex opzij als 'zijnde niet meer reëel' gezien de beperkte financiële middelen. Gekozen wordt voor een soberder plan met handhaving van de oorspronkelijke uitgangspunten. De prijs: 22,3 miljoen gulden. Die bouwsom zal uiteindelijk toch nog oplopen tot dik 24 miljoen, onder meer omwille van een betere afwerking van de achterkant van het theatercomplex aan de Statenstraat. De stemmen van de opposanten zijn inmiddels verstomd.

Het nieuwe plan staat op naam van het Coumans Bureau voor Planontwikkeling en Projectmanagement BV in Maastricht met als architecten Arn. Meijs uit Maastricht en Ben Kraaijvanger uit Rotterdam. Voor het oplossen van de niet geringe acoustische vraagstukken - wegens de combinatie van theater- en concertzaal - is Victor Peutz uit Nijmegen ingeschakeld. De bouw is gegund aan de aannemerscombinatie Gebr. Theunissen-Laeven uit Maastricht/Heerlen. De aanduiding 'muziekhuis' komt in Maastricht niet meer over de lippen. Het Staargebouw wacht de beul van een sloopbedrijf, de Bonbonnière een nieuwe, bescheidener functie. Directeur Theo Kersten, die dertien jaar het Cultureel Centrum heeft geleid, vertrok. Hem werd per 1 februari eervol ontslag verleend.

Het Theater aan het Vrijthof is in feite de 'achterbouw' van het Generaalshuis, waarmee het functioneel één harmonisch geheel vormt. De theater- annex concertzaal telt 900 zitplaatsen. Het podium wordt vier keer zo groot als dat van de stadsschouwburg. De orkestbak biedt plaats aan 80 musici. Voor het LSO is een aparte repetitieruimte, die zonder problemen gelijktijdig met de theaterzaal kan worden benut. Functionaliteit en soberheid vormen de kernbegrippen bij de opzet van het Vrijthoftheater. Deze zullen geen afbreuk doen aan het feit dat Maastricht binnen zeer afzienbare tijd de wereld van theater en muziek eindelijk recht in de ogen kan kijken.

Met persoonlijke inzet wist burgemeester Houben het bedrijfsleven te animeren voor de bouw van het Theater aan het Vrijthof om aldus het ontbrekend bedrag van vijf miljoen gulden te sponsoren. De vestiging Maastricht van de ABN-bank was een uit de rij van ondernemingen en particulieren die de gemeente verrasten met een cheque, groot van formaat en vooral van waarde.

Om het Theater aan het Vrijthof te kunnen neerzetten, mankeerden echter nog een paar stuivers. Weliswaar nam de gemeente het leeuwendeel van de bouwkosten met 10,3 miljoen voor haar rekening en stopten Rijk en provincie (PNL) elk vier miljoen toe, de uiteindelijke balans gaf aan dat zes miljoen gulden bijgepast moesten worden. Burgemeester Houben handelde geheel in de tijdsgeest van de jaren tachtig door te grijpen

naar het middel van sponsoring. De Stichting Sponsoring Theater aan het Vrijthof werd een feit. Met persoonlijke inzet wist hij in zeer korte tijd bij het bedrijfsleven een bedrag van in totaal ruim vijf miljoen gulden los te praten. De erkenning van de gemeente voor die particuliere bijdragen zal decent in het Vrijthoftheater tot uitdrukking worden gebracht, onder meer met een 'plateau d'honneur'.

Het toneelgordijn wordt bekostigd door middel van een bijzondere 'handtekeningenactie' van de toekomstige toeschouwers en toehoorders, de burgerij. Op 7 november werd het theaterplan in de raadszaal definitief beklonken.

Cultureel Maastricht kreeg onverwacht wind met stormkracht in de rug. Het college van GS verraste stad en provincie met het voorstel voor 40 miljoen gulden een nieuw Bonnefantenmuseum neer te zetten. Een royaal gebaar van provinciale adhesie aan de beleidsvisie van directeur Alexander van Grevenstein van het Bonnefantenmuseum. Vanuit het gouvernement werd daarbij de volgende intentie geventileerd: 'De ramen moeten open om het provincialisme eruit te gooien. Weg met de middelmatigheid, leve de kwaliteit!'. Als lokatie werd het toekomstige nieuwe stadsdeel Céramique aangewezen. Daar zal het gehandhaafde industrieel-archeologisch monument, de Wiebengahal, in het nieuwe museumgebouw worden ingepast. Na uitvoerig beraad over de financiering van dit museaal project verklaarden Provinciale Staten zich 10 november accoord. De provincie zal 35 miljoen opbrengen. De grondkosten ten bedrage van vijf miljoen komen voor rekening van de gemeente en het ABP.

Al is het huidige Bonnefantenmuseum, schuilgaand in het warenhuiscomplex Entre Deux, nog steeds moeilijk te vinden, het deed internationaal wèl van zich spreken. In de zomer werd er een retrospectieve tentoonstelling gehouden van het betrekkelijk kleine, maar indrukwekkende oeuvre van de Nederlandse schilder Bram van Velde (1895-1981). De expositie werd samengesteld in samenwerking met het Musée d'Art Moderne van het Centre Georges Pompidou in Parijs. Na Maastricht ging de tentoonstelling naar Parijs en vervolgens naar de Spaanse hoofdstad.

Eveneens internationaal trok Maastricht in maart opnieuw de aandacht met zijn jaarlijkse 'European Fine Art Fair' in het MECC.

Een kunstbeurs die inmiddels mondiale allure heeft verworven. Een evenement met tal van VIP-accnten. Ruim honderd prominente kunst- en antiekhandelaren uit West-Europa en de Verenigde Staten hevelde het puik van hun collecties voor negen dagen over naar Maastricht. Het pronkstuk, 'Musicerend gezelschap', een doek van Jan Steen, werd aangedragen door de New Yorkse kunsthandel French and Company. Het schilderij - vraagprijs twee miljoen dollar - ging echter onverkocht weer terug naar de States. Het topstuk onder de aankopen was een portret van Peter Paul Rubens, De man met de baard. Het werd door de New Yorkse kunsthandel Newhouse Galleries voor 1,7 miljoen gulden verkocht aan een Zweedse verzamelaar. De totale omzet was weliswaar minder dan het vorig jaar, maar bedroeg nog altijd ruim 100 miljoen gulden, ofwel twintig procent van het totale aanbod. De beurs trok ruim 25.000 bezoekers, die tevens konden kennis maken met de eerste 'Orangerie' van de kunstbeurs, een apart paviljoen met geselecteerde antieke voorwerpen uit de gehele wereld. The European Fine Art Fair '89 verbreedde zich tot een kunstmanifestatie. Naast een lezingencyclus van Europese en Amerikaanse kunstexperts werd de beurs voor het eerst

In gezelschap van haar dochter Christina woonde prinses Juliana, geflankeerd door gouverneur Kremers en burgemeester Houben, als eregaste een benefietconcert bij ter gelegenheid van de jaarlijkse European Fine Art Fair in het MECC.

omlijst met een serie klassieke concerten. Het slotconcert, een benefietrecital van de sopraan Arleen Augér en de pianist Roger Vignoles ten bate van de Stichting Redt de Kinderen, werd bijgewoond door prinses Juliana als eregaste en door prinses Christina.

In Parijs ging op een veiling in hotel George V een werk van de Maastrichtse schilder Hendrick de Fromantiou (1633 - ±1700) voor 1,3 miljoen gulden onder de hamer. Het doek, een stilleven van bloemen

uit 1668, werd geveild ten bate van het Wereldnatuurfonds in aanwezigheid van zijn

beschermheer, prins Bernhard. In het voormalige gouvernement aan de Bouillonstraat, thans een onderdak van de RL, werden in een gang op de eerste verdieping twee muurdecoraties van een andere Maastrichtse schilder, wijlen Han Jelinger, van onder een laag latex tevoorschijn gehaald. Die reddingsoperatie was te danken aan het ingrijpen van de universiteitsraad. De grootste wandschildering betreft een Maastrichts stadsgezicht, het 'handelsmerk' van Jelinger.

In mei stond Maastricht in de focus van de literaire wereld. Het MECC bood bijna een week lang onderdak aan het 53e PEN-congres. De stad kreeg bij die gelegenheid ruim 300 schrijvers, vertalers en uitgevers uit alle hoeken van onze aardbol over de vloer, onder wie wereldbekende auteurs als Harold Pinter en Breyten Breytenbach. Het congresstema luidde: 'Het einde van de ideologieën'. Op initiatief van de Mexicaanse dichter Homero Aridjis

werd besloten 'de stem van de literatuur' te verheffen tegen de ondergang van het Amazonegebied. Daartoe zal een bloemlezing van honderd schrijvers 'gewijd aan de aarde' worden samengesteld.

Het gemeentebestuur, met name wethouder Gerard Peters van Cultuur, trok er hard aan om het imago van Maastricht als cultuurstad ook voor een breder publiek manifester invulling te geven. Dat gebeurde met 'Zomer 1989', een zeer gevarieerd aanbod van grote en kleine evenementen van verschillend niveau als publiekstrekker buiten het feitelijke theaterseizoen. De formule was een jaar eerder bedacht: coördineer en structureer de variabele mogelijkheden en activiteiten die Maastricht cultureel reeds heeft aangezet en bundel die tot een pakket als een festival. Een kunstmanifestatie met voor elk wat wils. Het bleek een goede greep, die ondanks een beperkt budget van nog geen half miljoen gulden toch nog leidde tot nieuwe impulsen en noviteiten. Tot de toppers behoorden het Straatfestival, de Breakpoint-happening op het O.L.Vrouweplein, de expositie van Bram van Velde in het Bonnefantenmuseum, Musica Sacra, het Europees Jongleursfestival en Dulcinea's Donquichot, een muziekdramatische co-productie van de Stichting Intro en de toneelgroep Het Vervolg. Het Zomerfestival kan echter pas zijn definitieve gestalte krijgen wanneer het Theater aan het Vrijthof beschikbaar is.

Tijdens het Internationaal Jongleursfestival gaven deelnemers op het Vrijthof hoogstandjes ten beste, die bijna tot aan de spits van de Sint-Janstoren leken te reiken.

Maastricht was in 1989 overtuigend een stad met de 'm' van muze. In november werd een internationaal harpfestival gehouden onder auspiciën van de Stichting Phia Berghout.

De Stichting Jazz Maastricht, die aan haar tweede lustrumviering toe was, wist haar jaarlijks festival in oktober kwalitatief op landelijk niveau te tillen.

Het theaterbezoek steeg met tien procent naar 44.000.

Het LSO, dat samen met het Rotterdamse Scapino Ballet een serie balletvoorstellingen bracht, startte het nieuwe seizoen onder leiding van een nieuwe chef-dirigent, de Spanjaard Salvador Mas-Conde.

Met forse steun van het provinciaal bestuur bleef het LSO streven naar een Limburgse operavoorziening in Maastricht. Een geplande muzikale uitstap van het orkest naar Kuwait moest door de Duitse organistor voor de tweede keer worden uitgesteld.

Wat definitief werd afgelast was de tweejaarlijkse Trajecta-tentoonstelling van beeldende kunst uit Limburg. Deze zou in 1989 weer plaatsvinden. Overwogen wordt Trajecta een nieuwe opzet te geven. In september werd het eerste festival voor hedendaagse muziek van Nederlandse en Belgische componisten gestart.

Opmerkelijk was het festival 'Taal en Muziek', gewijd aan de literaire facetten van het musiceren. Het werd georganiseerd door de Stichting Intro samen met de Stichting Gaudeamus Amsterdam. Ook buitengaats liet cultureel Maastricht van zich horen. De in 1987 opgerichte Nederlandse Volksopera - een 'Maastrichts' initiatief van regisseur Frans Meeuwis en de mezzo-sopraan Mariette Janssens - debuteerde op 3 september in Amsterdam met een uitvoering van

IL Trovatore, een Nederlands-Vlaamse co-productie onder leiding van voormalig ZNO-dirigent Jan Hupperts. In Luik leidde Maastrichtenaar Ed Rasquin een concertante uitvoering door de Opera Royal de Wallonie van Mascagni's Nero, een Belgische première.

Nog verder van huis, in Chicago, ging op 6 augustus in de Cathedral of the Holy Name een compositie in première van 'cantor' Jean Wolfs van de O.L.Vrouwebasiliek. Het is een Magnificat voor 4- en 5-stemmig gemengd koor, sopraansolo, volkszang en orgel. In Den Bosch verwierf de Maastrichtse bariton Roger Smeets op het 36e Internationaal Vocalistenconcours de Nederlandse Muziekprijs voor zijn interpretatie van Nederlandse liederen.

Aan Anne van Grevenstein-Kruse uit Maastricht werd in Kerkrade de Monumentenprijs van het Prins-Bernardfonds uitgereikt wegens haar bijzondere verdiensten op het gebied van schilderijrestauraties. Op haar initiatief werd het Restauratie-Atelier Limburg opgericht. Ook in Maastricht vielen prijzen. De tweejaarlijkse Edmond-Hustinxprijs voor de beeldende kunst werd toegekend aan de Maastrichtse kunstenares Juul Sadée. Monumentaal vormgever Paul Devens uit Maastricht zag zijn eindexamenpresentatie aan de Academie Beeldende Kunsten eveneens gehonoreerd met een Edmond-Hustinxprijs. De Edmond-Hustinxprijzen voor muziek 1989 werden verleend aan vijf jonge, aan het Maastrichts conservatorium met onderscheiding afgestudeerde musici: Nadine Bal, saxofoon; Pascal Dandoy, cello; Jos Dobbelsstein, saxofoon; Christianne van Gelder, fluit en Ruxandra Vodá, zang.

De Kleine Karlspreis 1989 was op 21 september voor Katja Hannusch uit Aken en Roanne Margits uit Luik. Natasja Coumans uit Maastricht won de Belgische tegenprijs en Richard Hagedoorn de Duitse prijs.

Als kandidaat voor het 'Europees Centrum voor Poëzie' luidde Maastricht het jaar uit zonder dat de Raad van Europa aan een beslissing toekwam. Optimistisch preluderend op die mogelijke toewijzing deden GS alvast een voorstel ruim een half miljoen gulden als startsubsidie beschikbaar te stellen.

Wat ondanks alle inspanningen niet aan Maastricht maar aan Den Bosch ten deel viel, was de vestiging van het Keramisch Werkcentrum. Er was in dit verband reeds serieus gedacht aan het opzetten van een permanent project 'Keramik in de kunst'. Een zeer bittere pil voor een stad met van oudsher twee keramische industrieën van internationale naam binnen haar muren.

De hoog gekwalificeerde amateurtoneelgroep M46 mocht zich wél gelukkig prijzen. In oktober betrok het

Maastrichtse gezelschap officieel het gerestaureerde zogenaamde Pesthuis als sfeervol 'vestzaktheater'.

Ook de nieuw opgerichte zuidelijke afdeling van het ruim twee eeuwen oude Leidse genootschap, de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, kreeg een zetel in Maastricht.

Kort voor het afscheid van het jaar werd nog een kunstzinnig initiatief geboren: het promoten van Maastricht en regio door het uitdragen van kunst. De Stichting Zuid-Limburg in de kunst gaat daarbij Maastricht letterlijk afficheren door middel van gefotografeerde kunstobjecten. De kleurenaffiches zullen onder meer in verlichte reclameborden prijken, in eigen stad maar vooral ook elders in binnen- en buitenland.

RODE HAAN

De rode haan kraaide in 1989 op verschillende plaatsen in de stad zeer furieus.

Rond het middernachtelijk uur van zaterdag 18 maart gingen de bovenverdiepingen van café Le Trait d'Union, gevestigd in een historisch pand aan de Markt, grotendeels in vlammen op. De

gevels konden worden behouden. Ondanks het late uur trok de brand duizenden nieuwsgierigen. Het duurde bijna drie uur alvorens de vlammen waren bedwongen. Grote consternatie ontstond over het feit dat de Maastrichtse brandweer relatief laat na de brandmelding arriveerde als gevolg van de (toen nog) gebrekkige communicatie-apparatuur van de regionale brandweercentrale in Gulpen.

Het woonwagencentrum Vinkenslag ontsnapte op 15 augustus dankzij een gunstige windrichting mogelijk aan een ramp bij een

Café Le Trait d'Union aan de Markt niet daags na carnaval, maar na een felle brand die de bovenverdiepingen van dit historische pand voor een groot deel in vlammen deed opgaan.

felle brand op een aangrenzend terrein met opgeslagen sloopmaterialen. Bij het bestrijden van de vuurzee werd de brandweer gehandicapt door gebrekkige wateraanvoer. De brand ging bovendien gepaard met ontploffingen. De enorme rookkolommen, die meer dan twee uur lang van het terrein opstegen, werden door een straffe wind in de richting van De Heeg gedreven. De toewaaierende wolken van mogelijk milieugevaarlijke verbrandingsstoffen brachten bij de bewoners van deze wijk grote ongerustheid teweeg over de gevolgen voor de volksgezondheid. Een speciaal ingesteld milieu-onderzoek wees uit dat in dit opzicht niets te duchten viel.

Tijdens de winkeldrukke van zaterdagmiddag 11 november brak in de Grote Staat brand uit in het monumentale pand van boekhandel De Slegte. De derde verdieping, de zolder en het dak vielen volledig ten prooi aan de vlammen. De brandweer, die bij zijn werk zeer gehinderd werd door opdringende kijkklustigen, wist te voorkomen dat het vuur oversloeg naar de aangrenzende winkelpanden. Niet voorkomen kon worden dat deze forse waterschade opliepen.

Op maandagochtend 20 februari werd de plezierboot 'Geulvallei' van de rederij Van Stiphout door een felle brand geteisterd. De schade aan het schip, dat lag afgemeerd ter hoogte van de Graanmarkt, bedroeg ruim driekwart miljoen gulden.

De Grote Staat beleefde angstige ogenblikken, toen het vuur zich van boekhandel De Slegte meester maakte.

TOERISME

'Het meest aantrekkelijke van Maastricht is de plezierboot naar Luik.' Tot deze frustrerende constatering kwam de VVV-Maastricht in het midden van jaren zeventig. Het was in een tijd dat de gemeente nauwelijks aandacht schonk aan 'vreemdelingenverkeer', laat staan er iets voor over had om het te bevorderen. Toerisme betekende voor de stad hooguit een extra grantje meepikken. Dat zou spoedig anders worden.

Onder invloed van het gunstig economische klimaat veranderde het leef- en bestedingspatroon met een toenemende aandacht voor vrijetijdsbesteding. De uitgroeiende stad werd zich bewust van de waarde en mogelijkheden die het toerisme aan haar economische ontwikkeling zou kunnen toevoegen. De VVV-Maastricht werd niet langer beschouwd als zo maar een van de plaatselijke verenigingen die jaarlijks aanspraak maken op gemeentelijke subsidie. De VVV werd langzamerhand een instituut, waarvan het vitaal belang ook door het provinciebestuur en het bedrijfsleven werd erkend. Het toewijzen van het gerestaureerde Dinghuis als representatief onderdak gaf daar uitdrukking aan. In 1989 verhoogde de gemeente haar jaarlijkse subsidie aan de VVV met een half miljoen gulden tot een totaalbedrag van 1,3 miljoen.

De activiteiten en het dienstbetoon van de VVV reikten intussen beduidend verder dan het aanprijzen bij dagjesmensen van het Pater-Vincktorentje en het Lang Grachtje als bezienswaardigheden. Daar was het 'toeristisch product' Maastricht te veelomvattend voor geworden. De stad had een naam verworven als recreatief, cultureel, culinair, koop- en congrescentrum. Maastricht was als toeristenstad een begrip geworden.

'Promoten' werd het nieuwe sleutelwoord. De Verenigde Staten en Japan gingen als 'verre markten' behoren tot het operatieterrein van de VVV, waaraan een 'Visitors & Convention Bureau' werd toegevoegd, de VVV/VCB. De KLM en sinds 1989 ook de Lufthansa namen Maastricht - met een gelijknamig vliegveld onder handbereik - op in hun toerprogramma voor Amerikaanse 'doing Europe'-toeristen. Bovendien werd Maastricht naast Amsterdam een toeristische 'speerpunt' van het Nederlands Bureau voor Toerisme (NBT) op de Amerikaanse markt. Om het bedrijfsleven eveneens van de promotionele effecten te laten profiteren, werd in 1989 de

Een vertrouwd beeld in Maastricht. Een zwerm 'doing Europe'-toeristen uit Japan wordt door de stad geleid.

Stichting MAPRO (Maastricht Promotie) in het leven geroepen. Die stichting vormt een tweede 'poot' van de VVV/VCB. Daarmee werd de promotie van Maastricht in drie sectoren opgesplitst: toerisme, congressen en bedrijvigheid.

De veelzijdige magneetfunctie van Maastricht leidde tot flinke bouwnijverheid bij het hotelwezen. Vanaf 1987 steeg de bedden capaciteit door nieuwbouw of uitbreiding met zestig procent. In 1989 telde de stad ongeveer 800 hotelkamers. Daarnaast stonden nog plannen op stapel voor een uitbreiding met in totaal 200 kamers. Tegenover de meer dan dubbele vergroting van de hotelcapaciteit stond in dezelfde periode een toename van het aantal overnachtingen met niet meer dan 22 procent. Uit vrees voor overcapaciteit besloten de plaatselijke hoteliers in overleg met de gemeente een 'hotelstop' af te kondigen. Voorlopig komt er tot 1991 in Maastricht geen nieuw hotel meer bij.

Het extra graantje, dat Maastricht destijds terloops van 'vreemdelingen' meepikte, bleek zich aardig te hebben vermenigvuldigd. Dat deed het ingenieursbureau Oranjewoud BV in 1989 uit de doeken. Het bureau stelde in opdracht van de gemeente en het Samenwerkingsverband Heuvelland het Toeristisch Recreatief Beleidsplan Maastricht op. Berekend naar de directe en indirecte economische effecten is het verblijfstoerisme in Maastricht goed voor een bedrag van jaarlijks 20 tot 25 miljoen gulden. Met het kooptoeurisme is een bedrag van 140 miljoen gemoeid. Bij dit bedrag zijn de inkopen van de winkelende Maastrichtse ingezetenen en de regiobewoners niet meegerekend. Het dagtoerisme haalt jaarlijks een 'omzet' van zo'n 40 miljoen gulden.

WELZIJN

Aan Maastricht ging in 1989 de toenemende welvaart als gevolg van de constant stijgende lijn in de rijke-landeneconomie evenmin voorbij. Toch was er lang niet voor de gehele Maastrichtse gemeenschap reden tot juichen. De hoge werkloosheid was weliswaar getemperd maar bedroeg nog altijd ruim zeventien procent. Maastricht telde in 1989 bijna 10.000 uitkeringsgerechtigden. De gemeentelijke dienst Sociale Zaken, waarop bijna een kwart van de burgerij direct of indirect voor haar levensbehoefte een beroep doet, staat genoteerd met een uitgavepost van ruim 225 miljoen gulden. Dit bedrag betekent 42 procent van het totaal aan uitgaven door gemeentediensden. Een gegeven, dat de sociaal-culturele en maatschappelijke situatie van Maastricht illustreert.

De gemeente heeft in de voorbije jaren weinig nagelaten om haar sociale dienst uit te bouwen tot een zo efficiënt en klantvriendelijk mogelijk service-apparaat. De helpende hand van deze dienst kan echter niet verder reiken dan de Algemene Bijstandswet toestaat. Menigeen met een minimumuitkering blijft als gevolg hiervan in de kou staan als door bijzondere omstandigheden dringend extra financiële hulp geboden is. Om in die leemte enigszins te voorzien riep de gemeente een 'noodfonds voor de minima' in het leven. Dit fonds, inmiddels gegroeid tot een bedrag van ruim een half miljoen gulden, wordt gevoed door de gemeente en particuliere instellingen. Daarmee worden buiten het wettelijk uitkeringscircuit om verschillende noodregelingen toegepast als hulp in de hoogste nood. Einde 1989 introduceerde wethouder Jan Hoen van Sociale Zaken en Welzijn de inmiddels derde hulpregeling voor - zoals het Diakonaal Pastoraal Centrum het noemt - 'de arme kant van Maastricht'.

De financiële afknijppolitiek van het kabinet Lubbers II veroorzaakte ontevredenheid over het welzijn in de gezondheidszorg. Dit leidde in het voorjaar ook in Maastricht tot acties van het personeel van verpleeginstellingen en verzorgingstehuizen. De inzet was een loonsverhoging van vijf procent. De climax van die acties vormde op 15 maart een protestdemonstratie op het Vrijthof. Ondanks de stromende regen uitten daar meer dan drieduizend verpleegkundigen uit geheel Limburg op vaak ludieke wijze hun grote misnoegen. Om aan dreigende sluiting als gevolg van bezuinigingen van de regering te ontkomen, besloot het Doctor-Poelsoord met ingang van 1990 te fuseren met het Mutsaertsoord in Venlo. Beide herstellingsoorden bieden psycho-sociale hulp aan volwassenen met geestelijke problemen.

Eveneens voor 1990 zwengelden B en W een fusie aan van de kinderopvangverblijven in de stad. Door het vormen van één centrale instelling, ondergebracht in een stichting, zal er als voortvloeisel van de wet Oort aanzienlijk meer subsidie beschikbaar

Verpleegkundigen uit geheel Limburg togen medio maart in het kader van een landelijke actie naar het Vrijthof voor het houden van een massale demonstratie met als inzet een loonsverhoging van vijf procent.

Als een piëce de résistance' werd de hoofdingang van het voormalige tehuis voor visueel gehandicapte bejaarden, 'Licht en Liefde' aan de Prins Bisschopsingel, tot het laatst overeind gehouden om uiteindelijk toch aan de bulldozers te worden geofferd.

De Stichting Adriaan Moonen verving 'Licht en Liefde' door kloeke nieuwbouw als een meer eigentijds onderdak voor visueel gehandicapte bejaarden.

komen voor de kinderopvang. Een haalbaarheidsonderzoek in opdracht van de Stichting Sint-Maartenspoort wees uit dat in Maastricht in principe voldoende mogelijkheden zijn om een 24-uurs opvangcentrum voor kinderen tot zestien jaar te realiseren.

Het medisch kleuterdagverblijf Kleuterdal startte op 9 maart, de dag van zijn zilveren bestaansfeest, officieel een zogenaamde dagbehandelingsproject voor risico-baby's. Tot dusver mochten uitsluitend kleuters vanaf anderhalf jaar worden opgenomen. De dagbehandeling van risico-baby's betekende een novum voor Nederland.

Aan de Prins-Bisschopsingel, op de plaats waar het tehuis voor visueel gehandicapte bejaarden 'Licht en Liefde' heeft gestaan, werd de eerste steen gelegd voor de nieuwbouw van 'Adriaan Moonen'. Het nieuwe tehuis, genoemd naar de gelijknamige stichting, zet de taak van het voormalige 'Licht en Liefde' voort.

Aan de Heerderweg naast de Koepelkerk ging op 15 december de eerste paal in de grond voor een experimenteel bejaardentehuis met 78 appartementen. Het wijkt in zoverre af van de traditionele verzorgingstehuizen dat er ook externe functies in worden ondergebracht, zoals een artspraktijk, een restaurant voor oudere buurtgenoten en ruimten voor maatschappelijk werk. Grenzend aan dit tehuis van de Stichting Burgerlijk Armbestuur bouwt de woningvereniging Beter Wonen 32 aanleunwoningen.

Wanneer het project is voltooid, zullen de verzorgingstehuizen in Maastricht plaats bieden aan bijna 1100 bejaarden, ofwel 6,5 procent van de inwoners van deze leeftijdscategorie.

Het welzijnswerk op sociaal-cultureel vlak werd door het noodgedwongen wegbezuinigen van een groot aantal beroepskrachten voor een belangrijk deel afhankelijk van de medewerking van vrijwilligers. Als blijk van erkenning en waardering voor die inzet stelde de gemeente een jaarlijkse 'vrijwilligersprijs' in. Op de Internationale Vrijwilligersdag op 7 december werden de (geld)prijzen - variërend van 1000 tot 250 gulden - voor het eerst uitgereikt.

Ze werden toegekend aan alle Maastrichtse vrijwilligers in de sport (symbolisch uitgereikt aan de Maastrichtse Gehandicapten Sportvereniging), de Stichting Wereld Winkel, de Gezamenlijke Hulpdiensten Maastricht en aan het NVIH-COC Maastricht. Een penning in brons werd uitgereikt aan M. Mous-Mertens en W. Beyer.

Ook voor het welzijn in de Derde Wereld betoonde Maastricht, zowel beleidsmatig als van particuliere zijde, grote betrokkenheid. Het aantal opgenomen asielzoekers bedroeg tegen het einde van het jaar ruim 200. Daarmee voldeed Maastricht ruimschoots aan de getalsnorm die het rijk heeft gesteld. In april sloot de gemeente zich aan bij de LOTA, de organisatie van Lagere Overheden Tegen Apartheid. Om Afrika onder de aandacht van de Maastrichtse bevolking te brengen werd in het Löss-theater een Afrika Week gehouden als start van een jaarlijks terugkerende manifestatie. De Initiatiefgroep Stedenband Maastricht-Rama (ISMR) kreeg voor de tweede keer bezoek van de burgemeester van dit Nicaraguaanse stadje. Bij die gelegenheid werd om financiële steun gevraagd voor een herbepantingsproject in zijn gemeente. De Stichting Particulier Initiatief Maastricht Midden-Amerika (PIMMA) luidde een nieuwe geldactie in voor het verbeteren van de accommodatie van een primitief tehuis voor oorlogsvluchtelingen in San Salvador. In de twee jaren van zijn bestaan heeft het PIMMA voor het opzetten van twee andere hulpprojecten in El Salvador meer dan een kwart miljoen gulden met acties weten te vergaren.

STEDEBOUW

De contouren van Maastricht veranderden in 1989 nauwelijks. De enorme witte blokkedoos op Randwyck, het nieuwe academisch ziekenhuis in wording, bood reeds een vertrouwd aanblik. Toch werd er in Maastricht bijzonder veel aandacht besteed aan stedenbouw. Aandacht vooral in de zin van bedachtzaamheid. Afgezien van het realiseren van woningen heeft Maastricht de laatste jaren geen haast meer bij het neerzetten van bouwprojecten. De tijd is voorbij dat de gemeente genoeg nam met veelal utiliteitsbouw en vluchtige stadsplanologie. De lage drempel om zo snel en zoveel mogelijk bedrijvigheid van verschillende disciplines binnen te halen is verdwenen. Het hanteren van die methode omwille van de expansie van de stad is overbodig geworden. Maastricht is vrijwel vol. Wat rest is de afwerking, liefst van hoge kwaliteit.

In het verleden had Maastricht nationaal en internationaal al de aandacht getrokken met de rehabilitatie van het Stokstraatkwartier. Sinds enkele jaren is Maastricht met zijn zorgzame aanpak van stadsvernieuwing en ruimtelijke ordening opnieuw landelijk doorgedrongen tot in de voorste gelederen. Een positie, waaraan impulsen van de verantwoordelijke wethouder John Wevers niet vreemd zijn. Die stedenbouwkundige zorgzaamheid, met name voor de binnenstad, kreeg in het voorjaar extra uitdrukking door de totstandkoming van een nieuwe Welstandscommissie, een team van deskundigen van naam. Als adviesorgaan van B en W heeft het tot taak de stedenbouwkundige en architectonische ontwikkelingen van de stad in hun onderlinge samenhang te bewaken en activerend te sturen. Daartoe behoort tevens het toetsen van de welstands- en monumentenzorg, alsmede het reclamebeleid. Deze formule voor de kwaliteitsbewaking van de stadsplanologie betekende een novum voor ons land. De commissie bestaat - afgezien van de ambtelijke leden - uit ir. F. Wintermans, architect in Eindhoven; ir. W. van de Bergh, architect in Heerlen; P. de Wispelaere, architect in Luik; ir. P. Mertens, architect en restauratiedeskundige in Hoensbroek en A. Meijs, architect in Maastricht.

Het tienjarenplan voor het nieuwe stadsdeel Céramique, vorig jaar op stapel gezet als 'Maastrichts meest prestigieuze project van de eeuw', hield ook in 1989 de aandacht onverminderd vast. De belangrijkste activiteiten bleven echter vooralsnog geconcentreerd op en rond de tekentafels. Architecten stonden als het ware in de rij om het raamconcept van prof. ir. Jo Coenen op onderdelen nader gestalte te geven. Zo werden onder meer twee ontwerpen aan de gemeente gepresenteerd voor een voetgangers- en fietsbrug over de Maas. De ingediende plannen moeten nog tegen het licht worden gehouden. Hoewel de eerste bouwsteen nog moet worden gemetseld, kwam de stroom aanvragen voor nadere informatie over de mogelijkheden van behuizing op het Céramiqueterrein verrassend vlot op gang. Inspraak van de burgerij leidde tot het bijtrimmen van de plannen voor de randbebouwing.

De sloop van het fabriekscomplex op het Céramiqueterrein - met uitzondering van de Wiebengahal - werd gegund aan de Limburgse vestiging van de firma C. van Vliet uit Utrecht. De kaalslag moet einde 1990 een feit zijn. Op 2 oktober werden in het stadhuis de ontwikkelings- en realisatie-overeenkomsten voor het 600 miljoen gulden vergende project bezegeld met het ondertekenen van de contracten door de betrokken partijen. De belegger, het ABP, bond zich daarmee aan NV Bouwfonds Nederlandse Gemeenten, MBO Ruyters BV en Wilma Vastgoed BV. Op 7 november gaf de gemeenteraad zijn fiat aan het bestemmingsplan Céramique.

Bij de stedenbouwkundige activiteiten in Maastricht tekent zich sinds een paar jaar een opmerkelijk fenomeen af: het gestadig verrijzen van complexen luxe koopappartementen, 'residenties'. Met de uitgroei van de stad door wetenschappelijke, Europese, diensten- en bedrijfsinstituten is het aantal zoekenden naar een woning van hoge kwaliteit sterk gestegen. Ook begint zich vanuit andere delen van het land een trek aan te kondigen van 'immigranten' van de ruime boeren combinatie van sociale en particuliere woningbouw aan willen worden binnenstadsplein met bijzondere aandacht voor de projectontwikkeling en architectuur.

Opmerkelijke stedenbouwkundige opwaardering is in het St. Kwartier in petto voor de directe omgeving van het plein tot een landsplein met onder meer ongeveer 130 woningen en een landse parkeergarage voor 240 auto's. Het ontwerp staat op de tekentafel van de architecten Boosten en Mecanoo. Aan het plein, dat ook de landelijke opknabbeurt krijgt, komt ook de uitbreiding van de sterk gestructureerde Beeldende Kunsten te grenzen. Het gerenoveerde gebied van de bouwkwartier doorsneden door een nieuwe verbinding tussen de zijden, bestaande uit de Calvariestraat.

De belangstelling van de Wilhelminakade, zuidelijk van het bouwkwartier, heeft zijn langste tijd als feitelijke kade gehad. Gemeentelijke en provinciale gebouwen liggen klaar voor een nieuw onderdak voor de gemeentelijke Kamer van Koophandel en het nieuwe kantoor van de Wie over de vernieuwing Sint Servatius, beide ontworpen door architect nogal wat.

In 1989 is een begin gemaakt met het stedenbouwkundig opzicht van de nieuwbouwcomplexen. Het is ook het moment voor het complex van stedenbouwkundige plannen bij de afdeling stedenbouw. De afdeling tafel terecht kwam om nader te worden overzocht. De afdeling ontwerpen voor projecten in de binnenstad wacht een beoordeling op hoge architectonische criteria. Ze moeten de toets kunnen doorstaan als stedenbouwkundige vervanging en inpassing in de bestaande historisch-monumentale bebouwing. Het aanwijzen van het Statenkwartier, Boschstraat-West en het Kommelkwartier tot landelijke voorbeeldprojecten van stadsvernieuwing illustreert die intentie. Stedelijk vernieuwen met fluwelen handschoenen aan.

Op een van de monumentaalste en daardoor kwetsbaarste plekken van de binnenstad, het Veldekeplein, gaat het Staargebouw plaats maken voor 31 koopappartementen annex kantoorruimten en een ondergrondse parkeergarage. Het complex wordt doorsneden door een voetgangerspassage met een verbinding tussen het plein en de Papenstraat. Als een zeer markant accent wordt het complex gedomineerd door een volumineuze woontoren, die evenals de Sint-Janstoren roodkleurig zal zijn. Het ontwerp is van de Luikse architect Charles Vandenhove. Mee om financiële redenen - één tor duurder - lieten B en W een ingediend tweede plan vallen. Dit betreft een ontwerp van de eveneens internationaal bekende architect Herman Hertzberger uit Amsterdam. Het plan Vandenhove sluit aan bij de Maaslandse bebouwingsstijl, terwijl het ontwerp Hertzberger meer getuigt van durf voor geraffineerde moderniteit in een historische omgeving. Een commissie van externe deskundigen in het leven geroepen voor de keuzebepaling, tenderde in haar oordeel naar een lichte voorkeur voor het plan Hertzberger.

stadsvernieuwing en ruimtelijkHet Céramiqueplan buiten doorgedrongen tot in de vooroeschouwing gelaten, krijgt Wyck een impuls van de verantwoordelijke het oog springend nieuw accent vreemd zijn. Die stedenbouwkuloor de bouw van de 'Maasresidentie' de binnenstad, kreeg in het vop de plaats van het voormalige totstandkoming van een nieuwportfondsenbad. Het wordt een deskundigen van naam. Als aeven verdiepingen tellend complex taak de stedenbouwkundige en/an 25 koopappartementen, de stad in hun onderlinge san²³ woonunits voor studenten, sturen. Daartoe behoort tevenaccommodaties voor indoorsport, monumentenzorg, alsmede hevergaderzalen en een parkeergarage. de kwaliteitsbewaking van deDe Maastrichtse architect Jan novum voor ons land. De conDautzenberg koos met zijn ontwerp ambtelijke leden - uit ir. F. Wivoor een harmonische samenvoeging ir. W. van de Bergh, architect van nieuwbouw en bestaande in Luik; ir. P. Mertens, architebebouwing. Het complex zal optisch Hoensbroek en A. Meijs, archde afstand tussen de westelijke en oostelijke Maasoever verkleinen. Met Het tienjarenplan voor het ni de sloop van het verkrotte Sportfondsenbad, dat jarenlang het domein was van junks, werd in de herfst begonnen.

Op een steenworp afstand, aan de Lage Barakken, werd een complex van 77 etagewoningen in de premie-huursector voltooid. Het is gebouwd in opdracht van de Landelijke Stichting voor Belegging in de Woningbouw. Het ruime binnenplein telt een halfondergrondse parkeergarage met als dakbedekking een gazon met planten en struiken. Deze 'daktuin' met een oppervlakte van 850 m² betekende in 1989 een noviteit voor Limburg.

Naar een ontwerp van eveneens architect Jan Dautzenberg werd gestart met de bouw van 36 luxe appartementen op de plaats van

Dat gaf een klap, een stofwolk en een puinhoop, toen langszij de Witmakersstraat het Reparaticenklooster werd gesloopt.

de 'Kleine Komedie' aan de Patersbaan, van oudsher bekend als 'Derde Ordegebouw' en later herdoopt tot Gymnasion. Het vijf verdiepingen hoge gebouw telt drie woonvleugels, die een wintertuin omsluiten. Brandstichters waren de slopers voor. Op 13 april werd het Gymnasion door een felle brand grotendeels verwoest.

Ook het beeld van de Witmakersstraat zal aanmerkelijk veranderen. Tegen het einde van het jaar werd begonnen met de gedeeltelijke sloop van het voormalige klooster van de zusters Reparaticen,

dat van 1900 dateert. Naar een ontwerp van architectenbureau Snelder maakt het plaats voor onder meer 20 appartementen, kantoren voor de Maastrichtse vestiging van de United Nations University en een ondergrondse parkeergarage.

Het gebied van de Misericorde kreeg reeds voor een belangrijk deel een geheel ander aanzien. Dit project, naar een ontwerp van architect Gulikers en het architectenbureau Swinkels-Passchier, omvat een combinatie van sociale en particuliere woningbouw aan een half rond binnenstadsplein met bijzondere aandacht voor de eigentijdse architectuur.

Een aanmerkelijke stedenbouwkundige opwaardering is in het Kommelkwartier in petto voor de directe omgeving van het Herdenkingsplein met onder meer ongeveer 130 woningen en een ondergrondse parkeergarage voor 240 auto's. Het ontwerp staat op naam van de architecten Boosten en Mecanoo. Aan het plein, dat een degelijke opknappbeurt krijgt, komt ook de uitbreiding van de Academie Beeldende Kunsten te grenzen. Het gerenoveerde gebied zal worden doorsneden door een nieuwe verbinding tussen de Brusselse- en Calvariestraat.

Een deel van de Wilhelminakade, zuidelijk van het Landbouwbelang, heeft zijn langste tijd als feitelijke kade gehad. De plannen liggen klaar voor een nieuw onderdak voor de Maastrichtse Kamer van Koophandel en het nieuwe kantoor van de bouwvereniging Sint Servatius, beide ontworpen door architect Jo Coenen.

In het begin van het jaar diende zich in stedenbouwkundig opzicht een buitenkans aan: een nieuwe bestemming voor het complex van de Tapijnkazerne. Het ministerie van Defensie had te kennen gegeven het sterk verouderde gebouwencomplex te willen afstoten en verkopen aan particuliere beleggers. Dit leidde tot een akkoord tussen het ministerie en de DSM Pensioen Verzekeringsmaatschappij (PVM) over de uitgangspunten voor kantoor- en woningbouw. Politiek Maastricht stond echter niet te trappelen. Met nadruk werd herinnerd aan het gemeentelijk structuurplan van een kwart eeuw oud, dat het gebied van de Tapijnkazerne voorbestemt tot stadspark. Uiteindelijk hielden ook B en W de boot af.

Hun afwijzing baseerden zij onder meer op het ontstaan van een concurrentiepositie qua kantoorvolume ten opzichte van het Céramiqueproject en Randwyck.

De storm, die in 1988 bij de Maastrichtse burgerij was opgestoken door het 'Ponte Vecchio-plan' voor de Servaasbrug, ging in januari weer liggen. Projectontwikkelaar drs. G. Ruyters wijzigde zijn spraakmakend voorstel tot een sterk afgeslankte versie.

Het herziene plan behelst, afgezien van glazen winkelpaviljoens op beide Maasoeveren, het overkappen van uitsluitend de voetgangerspaden op het ijzeren, hefbaar deel van de brug.

Een plan van dezelfde projectontwikkelaar voor een ondergrondse parkeergarage onder de Markt leek, na een aanvankelijk positief onthaal, minder kans op realisatie te maken.

De Vereniging Stadsvernieuwing Wyck vierde in april haar tweede lustrum. In die tien jaar is de vereniging met succes actief en alert geweest als het erom ging mee te denken, te bepleiten en te bemiddelen bij de renovatie-activiteiten van dit eens zo verwaarloosde stadsdeel. In het kader van de lustrumviering werd een herdenkingsboekje 'Wyck Vernieuwd' uitgegeven.

Aan de rand van Pottenberg verrichtte staatssecretaris Koning van Financiën met feestelijk ceremonieel - fiscaal aftrekbaar - de officiële opening van het nieuwe belastingkantoor.

De Rijksmonumentendienst liet zich evenmin onbetuigd. Op 30 mei verrichtte staatssecretaris Koning van Financiën de officiële opening van het nieuwe belastingkantoor aan de rand van Pottenberg.

Het ruim opgezette, geelkleurige gebouw ten bedrage van bijna 38 miljoen gulden biedt onderdak aan 460 belastingambtenaren, die voorheen over zeven locaties in de stad waren verspreid.

Voor het Rijksarchief Limburg aan de Sint-Pieterstraat werd een plan ingediend, dat voorziet in een forse (ondergrondse) uitbreiding van de archiefruimte en verbetering van verschillende accommodaties voor het publiek. Met de uitvoering van het plan is een bedrag van bijna 30 miljoen gulden gemoeid.

In schril contrast met de betrekkelijk recente schaarste aan duurdere woningen staat al jaren een probleem dat de gemeente vele hoofdbrekens kost: de voortdurende woningnood met als extra handicap een ernstig tekort aan (goedkope) woningen in de sociale sector. Op een inwonertal van ruim 116.000 staan in totaal bijna 11.000 huishoudens ingeschreven als woningzoekend. Daarvan wachten ongeveer 4100 (39,5 procent) op toewijzing van een (eerste) woning. Ongeveer 4450 gezinnen (42,8 procent) beschikken over een te groot of te klein huis en willen vooral om die reden een ander, de 'doorstromers'. Bij 6800 van dit aantal huishoudens is de vraag naar woningwetwoningen met lage huren groot. Aan die behoefte kan de gemeente door de zeer beperkte toewijzing van sociale woningcontingenten - in 1989 slechts 266 woningen - mondjesmaat voldoen. Het gevolg is dat velen alleen met huursubsidie onder dak kunnen worden gebracht in voor hen te dure woningen.

Nieuwbouw op Randwyck, waar de architecten, zo te zien, hun creativiteit de vrije teugel kunnen laten.

In 1989 had Maastricht 3400 woningen tekort. Om deze achterstand weg te werken en de (geringe) aanwas van de bevolking het hoofd

te bieden moeten tot aan de eeuwwisseling jaarlijks 700 woningen - van sociale huurwoning tot drie tons-koopappartement - worden bijgebouwd.

Het woningbestand van Maastricht - 45.000 woningen - is dusdanig van samenstelling

dat een zekere wanverhouding tussen de verschillende categorieën woningen is ontstaan. Ongeveer 70 procent van de huishoudens bestaat uit een of twee personen.

De woningvoorraad bestaat echter slechts voor een kwart uit kleine woningen. Deze situatie geeft aan dat van een evenwichtige verdeling van de beschikbare woonruimte onmogelijk sprake kan zijn. Met het oog hierop heeft de gemeente haar huisvestingsbeleid in samenwerking met de woningcorporaties bijgestuurd. Naast het realiseren van nieuwbouw wordt getracht door het aanpassen van bestaande panden zoveel mogelijk aan de werkelijke behoefte tegemoet te komen. Een nieuwe ontwikkeling in dit kader vormen de zg. seniorwoningen, waarvan inmiddels een complex in Malberg is gerealiseerd. Tevens is een plan in voorbereiding om herbewoning van leegstaande woonruimte - vooral door studenten - boven winkelpanden in de binnenstad te stimuleren. Het zijn even zovele als moeizame pogingen om de noodzakelijke doorstroming op gang te helpen en te voorkomen dat er - zoals vanuit het stadhuis werd gewaarschuwd - 'buurtgetto's van lage inkomens ontstaan'.

ADIEU

Voor meerdere stadsgenoten en oud-ingezetenen, die zich tijdens hun leven onderscheidden door de wijze waarop zij mee reliëf hebben gegeven aan Maastricht, werd het jaar 1989 een afscheid voor eeuwig.

Op 68-jarige leeftijd overleed op 17 februari prof. dr. Lou de Groot uit Roermond. Vanaf 1975 tot aan zijn emeritaat was hij hoogleraar in de economie van de gezondheidszorg aan de Rijksuniversiteit Limburg. Voor die tijd was hij als adviseur van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen betrokken bij de structurering van de RL in oprichting.

In Heerlen overleed op 27 april de Maastrichtenaar mr. Robert van Oppen. Hij bereikte de leeftijd van 101 jaar. In vroegere decennia genoot hij grote faam als advocaat. Zo was hij vele jaren deken van de Orde van Advocaten in het arrondissement Maastricht, lid van de Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten en voorzitter van de Nederlandse Juristenvereniging.

In de leeftijd van 70 jaar overleed op 6 mei Matty Niël. Hij wordt gerekend tot de belangrijkste Nederlandse componisten van deze eeuw. Als jong musicus studeerde hij vier jaar bij Anton Webern in Wenen, voor hem de componist in de twaalf-toonstechniek. Zijn compositorisch oeuvre, geschreven in deze techniek en geënt op puur muzikale traditie, omvat bijna 150 werken van grote verscheidenheid. Daartoe behoort de nog niet uitgevoerde opera 'Wege', gecomponeerd op een libretto dat was geïnspireerd door 'Leonce und Lena' van Georg Büchner. Voor Matty Niël was het leven synoniem met muziek. In muzikale zin verfoeide hij het geringste compromis. Na zijn Weense periode was Niël muziekmedewerker aan de ROZ en vervolgens docent compositie aan het Maastrichts conservatorium, de Heerlense muziekschool en het Lemmens-instituut in Leuven. Zijn grootste toewijding gaf hij echter als mentor van talent dat aan zijn hoge muzikale criteria beantwoordde.

Op 75-jarige leeftijd overleed op 14 augustus dr. Jan Sprenger. Als archeoloog en kunsthistoricus heeft hij voor Maastricht en Limburg grote verdiensten verworven. Sprenger promoveerde in Leuven op het proefschrift 'De muntslag van Maastricht'. Hij was onder meer conservator van het Bonnefantenmuseum en het toenmalige Maastrichts Oudheidkundig Museum. Voorts is hij verbonden geweest aan de Rijksdienst voor Oudheidkunde en Bodemonderzoek. Bij de afdeling Stadsontwikkeling van de gemeente Maastricht werkte hij mee aan de voorbereidingsplannen tot rehabilitatie van het Stokstraatkwartier. Sprenger heeft tal van archeologische publicaties op zijn naam staan. Hij was oprichter van de Limburgse Numismatiekvereniging.

In Amsterdam overleed op 15 november in de leeftijd van 88 jaar de in Maastricht geboren schrijver, vertaler en beeldend kunstenaar

Salvador Hertog. In zijn boeken greep hij vaak terug naar het Maastricht van zijn jeugdijaren. Zo beschreef hij zijn ervaringen in zijn geboortestad als joodse knaap temidden van de roomse gemeenschap in het begin van deze eeuw.

Op 29 december overleed de graficus en glazenier Hubert Levigne. Hij werd 84 jaar. Van 1950 tot 1972 was hij als docent verbonden aan de grafische afdeling van de Jan van Eyck-Academie. Levigne gold in Limburg als toonaangevend op het vlak van de grafische kunst. Als prentkunstenaar, met name als illustrator, verwierf Levigne een zeer grote naam. Tal van gebouwen, waaronder kerken, verrijkte hij als glazenier met gebrandschilderde ramen. Vele fijnzinnige ontwerpen van zomer- en kinderpostzegels zijn van zijn hand. Levigne bleef tot op zeer hoge leeftijd als kunstenaar actief.

Een zelfportret van Hubert Levigne uit 1938, dat ook zijn doodsprentje sierde.

BEDRIJVIGHEID

Niet minder dan zo'n twaalfduizend mensen maakten op 18 en 19 november gebruik van de uitnodiging van de directie van de papierfabriek KNP Maastricht om er een kijkje te nemen en een blik te werpen op de aanbouw zijnde coaterinstallatie - een investering van 110 miljoen gulden! - om het reeds gestreken papier kwalitatief nog beter te maken. De grote toevloed veroorzaakte verkeersopstoppingen tot op de Noorderbrug. Op deze foto passeren de mensen papiermachine 6.

Een topjaar. Zo kan 1989 voor de economische bedrijvigheid in Maastricht (en regio) globaal worden bestempeld. De bedrijfs-economische resultaten die uit de ERBO-enquête van de Maastrichtse Kamer van Koophandel naar voren komen, logen er niet om. Liefst 93 procent van alle bedrijven boekte winst. Dat is zeven procent meer dan in 1988. De werkgelegenheid nam met drie procent toe, goed voor ruim duizend banen meer. Desondanks bleef Maastricht geconfronteerd met een hoog werkloosheidspercentage van ruim 17.

Eenderde van de bedrijven - van de grote ondernemingen de helft - verwachtte een verdere toename van de omzet. De grote ondernemingen investeerden 38 procent meer. In schril contrast met deze stijging stond de forse daling met 30 procent aan investeringen door de kleine bedrijven. Deze opmerkelijke terugval kwam de gemeente op het verwijt van de Maastrichtse KvK te staan dat zij bij de uitgifte van bedrijfsterreinen alleen maar oog heeft voor 'cleane' high-tech-bedrijven en nauwelijks ruimte biedt aan de traditionele, industriële ondernemer. Bij zijn benoeming tot algemeen secretaris van de KvK uitte drs. Peter Haane zijn bedenkingen bij deze situatie als volgt: „De ontwikkeling van de industrieterreinen lijdt onder de zelfgenoegzaamheid van de gemeente. In Maastricht is alles haute. 'Haute culture' en 'haute architecture', maar je kunt ook 'haute' vallen.”

Tegen het einde van het jaar ging mogelijk een miljoenenproject aan de neus van Maastricht voorbij. Het LIOF verraste het stadsbestuur met de mededeling dat het American Trade Center de voorkeur aan Maasmechelen boven Maastricht had gegeven als plaats van vestiging. Met de komst van dit Amerikaanse handelscentrum, waarmee het LIOF buiten medeweten van B en W in onderhandeling was getreden, zou een investering van 400 miljoen gulden en werkgelegenheid voor 2000 mensen zijn gemoeid.

Maastricht wachtte nog een andere verrassing. In begin van het jaar nam minister Neelie Smit-Kroes van Verkeer en Waterstaat onverwacht het besluit geen toestemming aan de ENCI te verlenen voor mergelwinning op het Plateau van Margraten. Eerder had het cementbedrijf in sombere toekomstvisies gesteld dat bij uitblijven van die afgraafconcessie de fabriekspoorten rond het jaar 2000 voorgoed op slot zouden moeten, met alle gevolgen voor de werkgelegenheid. In april kwam het bedrijf echter met de overrompelende boodschap dat een nieuwe techniek was ontwikkeld die mergelwinning in diepere lagen mogelijk maakt. Daardoor kan de ENCI binnen de begrenzing van zijn afgraafconcessie voor de Sint-Pietersberg tot het jaar 2030 zijn cementproductie zeker stellen.

In 1989 werden de overeenkomsten tussen de gemeente en de Sphinx afgerond voor het overhevelen van de drie te slopen fabrieken op het Céramiqueterrein naar twee andere bedrijfsterreinen. Op Randwyck-Zuid zal de nieuwe Filtropafabriek verrijzen. Op het industrieterrein Beatrixhaven worden twee fabrieken gebouwd voor de produktiedivisies vuurvast en technisch keramiek. Met de bouw van deze nieuwe Sphinxfabrieken is een investering van 55 miljoen gulden gemoeid. Dit bedrag is gelijk aan de aankoopssom van het Céramiqueterrein.

Hoewel het MECC in de twee jaar van zijn bestaan in de exploitatiesfeer nog steeds niet mis te verstane tekenen van een aanloopfase vertoonde, boekte het voor wat het congresgedeelte betreft positieve resultaten. In 1989 klom het naar de achtste plaats op de ranglijst van de 'top tien' van internationale congresplaatsen in Nederland. De eerste twee worden ingenomen door respectievelijk Amsterdam en Den Haag. Er vonden zes internationale congressen meer plaats dan in 1988. Daarnaast namen de congressen van eigen land toe. Het totale aantal congresmandagen lag aanmerkelijk boven de begrote 40.000, welk aantal geldt als richtlijn voor de exploitatie. Daar stond tegenover dat het aantal beurzen ver achterbleef bij de verwachtingen. Deze negatieve ontwikkeling had tot gevolg dat 7 van de 54 personeelsleden moesten worden wegbezuinigd. De zorgelijke situatie leidde in september tot overleg met de RAI in Amsterdam over een eventuele overname van het management van het MECC.

Beter verging het de Luchthaven Maastricht. In 1989 steeg het aantal vliegbewegingen met 20 procent tot 90.000, nam het aantal passagiers met 35 procent toe tot 310.000 en groeide het vrachtverkeer ondanks het vertrek van het luchtvrachtbedrijf XP met 3000 ton tot 55.000 ton.

In het begin van het jaar streek de European Fair Trade Association (EFTA) vanuit Culemborg in Maastricht neer 'omwille van de centrale ligging en de nabijheid van andere Europese instituten'. De EFTA, die in acht Europese landen opereert, is een alternatieve handelsorganisatie zonder winstoogmerk voor produkten uit de derde wereld.

De van 1986 daterende plannen voor het themapark Biologica op Randwyck werden afgeblazen wegens onvoldoende animo van het Nederlandse bedrijfsleven om fors geld in dit prestigieuze project te steken. Daarmee is een belangrijke toeristische trekker voor Maastricht verloren gegaan. Biologica zou worden opgezet als een centrum, waar met behulp van de modernste audiovisuele en computertechnieken de actuele ontwikkelingen in de biowetenschappen op spectaculaire wijze voor een breed publiek zichtbaar worden gemaakt.

Het themapark, waarvan de stichtingskosten op ruim 70 miljoen gulden werden geraamd, zou jaarlijks 600.000 bezoekers moeten trekken.

De behoefte aan kantoorruimte in Maastricht, in enkele jaren tijd meer dan verdubbeld, bleef ook in 1989 stijgen. Daarbij was opvallend dat vooral buiten Limburg grote belangstelling bestaat voor een kantoorvestiging in Maastricht. In het begin van het jaar kondigden Wilma en Aegon de bouw aan van de derde fase van het MECC-zakencentrum vanwege de grote toeloop op de twee reeds bestaande kantoorvleugels.

Einde maart nam Bert Kaptein afscheid als president-directeur van de NV Kon. Sphinx. Het bedrijf, dat bij zijn komst verliesgevend was en in ernstige moeilijkheden verkeerde, wist hij binnen zes jaar na een pijnlijke afslanking te reorganiseren tot een gezonde, winstgevende onderneming. De stad Maastricht verleende hem het 'ereteken van verdienste' in de vorm van een bronzen plaquette voor zijn stimulerende voortrekkersrol bij particuliere initiatieven. Wegens zijn verdiensten voor de Sphinx werd hij benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau. In zijn opvolging was reeds in 1987 voorzien door de benoeming van Hans van Vliet.

Algemeen secretaris Horbach van de Maastrichtse Kamer van Koophandel werd bij zijn afscheid wegens zijn verdiensten voor onder meer het regionale bedrijfsleven benoemd tot officier in de orde van Oranje Nassau. Tevens werd hem het Stedeboek 'Hospiti' toegekend.

In dezelfde maand nam ir. Yves Regout eveneens afscheid van de Sphinx. Hij was het laatste directielid waarvan de naam verbonden was aan de aardewerkfabriek die zijn betovergrootvader Petrus Regout oprichtte.

In oktober stapte drs. Lou Horbach op als algemeen secretaris van de Maastrichtse Kamer van Koophandel. In deze functie, die hij sinds 1968 vervulde, maakte hij zich bijzonder verdienstelijk voor het regionale en provinciale bedrijfsleven. De stad Maastricht kende hem het ereboek 'Hospiti' toe voor zijn inzet bij de totstandkoming van het MECC en de RL. Bij zijn afscheid werd hij benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau.

De algemeen directeur van de Mora Groep, Marcel Mourmans, werd in het begin van het jaar

de Gouden Penning van de Maastrichtse Kamer van Koophandel toegekend wegens zijn uitnemend ondernemerschap. Kort voor de jaarwisseling werd de benoeming aangekondigd van ir. Frans Koelman, directeur marketing van Bouwcentrum Beheer BV in Rotterdam, tot algemeen directeur van de NV Industriebank LIOF. Zijn komst vormde de afsluiting van een turbulente periode van de industriebank, waarbij de meerhoofdige directie in opspraak was gekomen.

NOTI

Er ging in 1989 praktisch geschakeerde leven van c met een notitie in herinne gebeurtenissen tot kleine, gold vooral voor de 'Mestreech' voor heten doot dat jaar weer heel wat te vieren, te herdenken, te beleven en, zoals de lokale folklore het wil, ook te 'vreigele'. Het was dát 'Mestreech' dat de charme, de zwier en de ambiance van de stad bepaalde en uitstraalde.

Vastelaovend: elk jaar weer hetzelfde en elk jaar toch weer anders, zolang de jeugd 'het' met de papepel ingegeven krijgt.

Ziene Hoeglöstigheid 1989 was er heel vroeg bij. Nauwelijks was het nieuwe jaar ingeluid of (op 8 januari) werd Robert d'n Ierste op de Markt voor een duizendkoppig publiek met Tempeleersceremonieel geproclameerd tot stadsprins. Incognito staat hij geregistreerd als Robert Jessen (43), wonend op Sint Pieter en onder meer voorzitter van de harmonie Sint Pieter 1890. Op het gevaar af te worden versleten voor een club van alchemisten kwam het gehele carnavalseizoen lang bij de Tempeleers de formule '100+4x11' over de lippen. Naar verluidt, is deze een mystieke aanduiding van hun bestaansjubileum vanwege 100 jaar Momus en 4 maal 11 jaar Tempeleers, waarvan de viering op '11-11' werd aangezet.

Het Vrijthof, ruimtelijk de ziel van Maastricht, kreeg weer heel wat evenementen te dragen. Daar kwam in augustus nog eens 25 ton grind bij om het plein een weekeinde lang geschikt te maken voor het jaarlijkse 'Vrijthof jeu-de-boulestoernooi', inmiddels het grootste in zijn soort van het land. Er namen bijna duizend spelers uit vier landen aan deel.

Met Maastrichtse steltlopers als garnituur onthulde de Franse ambassadeur Jean Vidal met assistentie van wethouder Hoen een in ere hersteld schildwachthuisje voor de Hoofdwacht.

Op 6 juni bood een bescheiden gedeelte van het Vrijthof de hoogst uitzonderlijke aanblik van aspergebedden. Ze waren door restaurateur Pieter Smits van de Noordlimburgse hostellerie De Hamert aangelegd als een grap, die al gauw een culinair vervolg kreeg in de Vogelstruys. Op tweede paasdag werd op het Vrijthof een kunstwerk gepresenteerd. Hoe de belangstellenden ook hun ogen uitkeken, er viel niets bijzonders te bespeuren. Dat was nu juist (de) kunst. De Amerikaan Bill Fontana had het bedacht: een 'geluidskunstwerk'. Het luisteren naar geluiden van denderende treinen en puffende stoomlocomotieven via acht luidsprekers. het sinds 1985 jaarlijks 'Vive-le-Vink' op het Vrijthof. Wordt op 14 juli 1789 de Bastille in Parijs bestormd, in 'Maastricht' werd dat twee eeuwen later nog eens dunnetjes overgedaan. Als een van de hoogtepunten van Vive-le-Vink werd in aanwezigheid van de Franse ambassadeur Jean Vidal een 'replica' van de Bastille

manmoedig ingenomen door de Vrijthofondernemers in de rol van revolutionaire 'citoyens'. De ambassadeur 'onthulde' tevens een in ere hersteld schildwachthuisje voor de Hoofdwacht.

Oranjecomité en Maastrichtse DD Stadsschutterij herstelden op Koninginnedag met martiaal vertoon de oude garnizoenstraditie van vlaggeparade en defilé op het Vrijthof.

Demissionair minister Ruding van financiën, op CDA-toernee in Maastricht omringd door onder meer lokaal politieke coryfeeën, was aan de vooravond van het Preuvenemint graag bereid de Preuvenelappen als betaalmiddel te 'legaliseren'.

Tijdens het ceremonieel bleek deze weersbestendige schuilplaats van de vroegere stadspoortwachters bij verrassing een schutter in fonkelnieuwe uitmontering te bevatten van 't Mestreechs Rizzjemint. Deze medio 1988 opgerichte stadsschutterij zou zich weldra in haar geheel voor het eerst feestelijk aan de burgerij presenteren in nieuwe uniformen naar model van de vroegere stadswachters. Haar oudere zus, de Maastrichtse DD Stadsschutterij, herstelde op verzoek van het Oranjecomité op Koninginnedag met medewerking van de Koninklijke Harmonie Maastricht de oude garnizoenstraditie van vlaggeparade en defilé op het Vrijthof. De achtste versie van het Preuvenemint, hèt jaarlijkse Vrijthofevenement, was althans in weerkundig opzicht tevens de natste tot dusver. Vanwege '150 jaar beide Limburgen' verrichtten de beide gouverneurs collectief het openingsceremonieel. Op de Preuvenelappen 1989 figureerde generaal Dibbets, de commandant van de vesting Maastricht die de stad bij de splitsing van Limburg voor Nederland in zijn greep hield. Ze werden persoonlijk door demissionair minister dr. Onno Ruding van Financiën als betaalmiddel 'gelegaliseerd'. Mee door het ongunstige weer vielen de baten enigszins tegen.

Voor een militant festijn met spectaculaire stunts op de Maas en in de lucht had in september de vereniging van oud-mariniërs 'Contact Oud-Mariniërs' gezorgd. De vereniging, die in 1949 door enkele Maastrichtse oud-mariniërs is opgericht, vierde haar robijnen bestaansfeest.

Het Vrijthof was in oktober het domein van de Koninklijke Marechaussee, die daar ter gelegenheid van haar 175-jarig bestaan een omvangrijk feestprogramma presenteerde. Voor het vieren van het jubileum was de keus op Maastricht gevallen omdat de stad de allereerste vestigingsplaats van het korps in het huidige Nederland was. Een expositie in de Dominicanenkerk met als titel 'Marechaussee actief' werd geopend door de enige twee gouverneurs die ons land telt: Kremers van Limburg en generaal-majoor H. Rademaker van de Residentie 's-Gravenhage, tevens commandant van de Marechaussee. In het kader van het jubileum verscheen van de Stichting Historische Reeks Maastricht

Maastricht verdrong zich aan de boorden van de Maas om getuige te zijn van spectaculair stuntwerk in het kader van het robijnen bestaansfeest van de vereniging van oud-mariniërs, het in Maastricht geïnitieerde 'Contact Oud-Mariniërs'.

Bij gelegenheid van het jubileum van de marechaussee verscheen in de Silhouetreeks een deeltje over de 'Marechaussee in Maastricht'. Het boek werd door voorzitter Wim Mes van de Stichting Historische Reeks (rechts) uitgereikt aan generaal-majoor Rademaker (naast hem zittend). Verder op deze rij: gouverneur Kremers en mevrouw Rademaker, voorzitter Bert Kaptein van het jubileumcomité en wethouder Frits Corten.

van de Sint-Pietersberg naar het Groningse Pieterburen, maar in omgekeerde richting. Nieuw was de omweg via Eijsden (als voorlaatste étapeplaats) en de gemeente Visé. Beide gemeenten waren voor deze gelegenheid met elkaar verbonden via een pontonbrug over de Maas, aangelegd door de Genietroepen. Van deze tijdelijke Maasoeververbinding werd massaal gebruik gemaakt. Op het Vrijthof vond de slotmanifestatie plaats in aanwezigheid van enkele duizenden Pieterpadwandelaars.

In 1989 werd nog een andere estafette gelopen: de (14e) Bevrijdingsestafette. Met fakkels, ontstoken bij het bevrijdingsmonument in Caen, brachten lopers van AV'34 het bevrijdingsvuur via de 880 kilometer lange 'Battle-route' van de Old-Hickorydivisie over naar Maastricht. Op de avond van de 14e september arriveerden de atleten met de vredesvlam op het Vrijthof, waar tijdens een herdenkingsplechtigheid burgemeester Houben het bevrijdingsvuur ontstak. Het ceremonieel werd bijgewoond door tal van Old-Hickoryveteranen, de bevrijders van Maastricht 45 jaar geleden.

Over de gebeurtenissen rond de bevrijding van Maastricht verscheen van de hand van drs. Paul Bronzwaer in de reeks 'Vierkant Maastricht' een tweedelige uitgave met als titel 'Maastricht bevrijd! En toen...?'

Samen in de jeep: tussen burgemeester Houben en de heer Mes de auteur Paul Bronzwaer van 'Maastricht bevrijd! En toen...?'

In het kader van de bevrijdingsherdenking opende gouverneur Kremers op 11 september in de Eurohal een oorlogsexpositie met als titel 'Van bezetting tot bevrijding'. De tentoonstelling was ingericht door de Veghelse zakenman en oud-verzetstrijder Jan Driessen. Zijn pogingen de Eurohal permanent te herscheppen in een internationaal oorlogsmuseum liepen in 1989 op niets uit. De Eurohal, die al enkele jaren op een koper wacht, moet van de Griend verdwijnen omwille van parkaanleg?

Een gigantisch spektakel beleefde Maastricht in het weekeinde van 10 en 11 juni met het Internationaal Reuzenfeest: een middeleeuwse en folkloristische happening. 's Zondags trokken 52 reuzen uit West-Europa en 2800 figuranten in een kilometerslange, historische stoet door de straten van de stad.

in de serie Maastrichts Silhouet de uitgave 'Marechaussee in Maastricht' van de hand van J. van den Boogaard en P. Winkels.

De Pieterpad Milieu Estafette, die in mei voor het vierde achtereenvolgende jaar werd gelopen, leidde nu eens niet

tijdens het Internationaal Reuzenfeest trokken in de kilometerslange stoet hordes heksen mee.

Als reuzenzwammen wellen de kleurige ballonnen op tussen het groen op de Dousberg.

Een van de markantste gedeelten vormde de uitbeelding van de 'blijde incomste', die Karel V samen met zijn zoon Philips II in 1550 in Maastricht hield. Dit reuze(n)festijn, voor de vierde maal door het Reuzengilde Gigantius georganiseerd, bracht naar schatting 60.000 mensen op de been. Onder het toezien van de Maastrichtse reus Gigantius werden aan de 'politieke reuzen' van Nederland en België, de premiers Lubbers en Martens, de eerste exemplaren aangeboden van de zilveren Caroluspenning, speciaal geslagen ter gelegenheid van het reusachtig rendez-vous. De penning was het wettig betaalmiddel ten tijde van het bezoek van Karel V aan Maastricht.

Bij één evenement werd het bij voorbaat hogerop gezocht. Op het recreatiecomplex Dousberg werd in oktober het eerste Internationale Maastrichtse Ballonfestival gehouden. Althans, dat was de bedoeling. Door een te straffe wind moesten op de openingsdag de dertig hete luchtballonnen, die tegelijk zouden opstijgen, aan de grond blijven. Dat verhinderde niet dat Maastricht later alsnog opgestegen ballonnen als kleurige bollen boven zich zag voorbij drijven.

Een opmerkelijk initiatief uit de gelederen van de Maastrichtse burgerij was de oprichting van de 'Société Redoute', een besloten vereniging, die exclusieve en kwalitatieve activiteiten op het gebied van cultuur voorstaat. Zoals de benaming al verraadt, zullen die activiteiten hoofdzakelijk geconcentreerd worden in de Redoute annex Bonbonnière. De Maastrichtse Junior Kamer kreeg een vrouwelijke pendant. In het stadhuis werd in november de vrouwelijke Junior Kamer 'De Landen van Overmaze' geïnstalleerd als lid van de Federatie van Junior Kamers in Nederland. In oktober werd Maastricht verrijkt met een historisch document van onschatbare waarde: 'Maastricht vroeger'. Cineast Herman Haenen en stadsarchivaris drs. Toon Jenniskens wisten filmbeelden over Maastricht uit de tijdsperiode 1920-1970 uit de archieven van Polygoon, de gemeente, de provincie, het Rijk, de NOS en bij particulieren op te duiken en daarvan met medewerking van de journalisten Huub Mans en Huub Noten een fascinerende videofilm van bijna anderhalf uur samen te stellen. Van de Stichting Historische Reeks Maastricht verscheen nog een nieuw deel in de serie Maastrichts Silhouet van de hand van Jaap van Term onder de titel 'Nieuwe Biesen/KNP'. Het is een beschrijving van de vijf eeuwen historie van de Duitse Orde, die ooit gevestigd was op dezelfde plek waar in 1850 de Maastrichtse papierindustrie KNP ontstond en zich ontwikkelde.

Wethouder Peters van onder meer Cultuur mocht de eerste 'Leedsjeschahiers' in ontvangst nemen.

zich inzet voor het behoud van de Maastrichtse cultuur, lieten in mei de eerste twee van een geplande serie 'Leedsjeschahiers' het licht zien.

Aan Paul Brounts ('noonk Pol') werd door burgemeester Houben het stedeboek 'Hospiti' uitgereikt wegens zijn verdiensten voor de 'Mestreechter taal'.

Ze bevatten een schat aan oude Maastrichtse liedjes, compleet met het notenbeeld van de bijbehorende melodieën. De liedjes, door illustrator Lou Jonkers in 'schoonschrift' geschreven, worden afgewisseld met kinderversjes en oude aftelrijmpjes.

Wegens zijn verdiensten voor de Maastrichtse cultuur reikte burgemeester Houben op 16 maart in het stadhuis het stedeboek 'Hospiti' uit aan Paul Brounts (69). 'Noonk Pol', oud-hoofdonderwijzer en voorzitter van de Krink Mestreech van Veldeke, schreef talrijke verhalen en gedichten in het Maastrichts en (her)schreef Maastrichtse legenden.

Een Maastrichtenaar met verdiensten op ander gebied, Jef Grossimlinghaus (81), werd in september op eigen verzoek eervol ontslag verleend als honorair vice-consul van Spanje in Limburg. In deze functie, die hij 42 jaar heeft vervuld, was hij onder meer een zeer toegewijde vraagbaak en vertrouwensman van duizenden in onze

provincie wonende Spanjaarden. Daarnaast was hij vele jaren tolk in vier talen bij de arrondissementsrechtbank Maastricht.

Veel huldebetoon was er voor 'amateur musicus' Phil Jansen (64) uit Heer, die op 10 juni zijn gouden jubileum vierde als pianist, organist en begeleider van solisten en koren. Tevens was hij muzikaal betrokken bij de produktie van verschillende Maastrichtse operettes.

Voor drie ingezetenen van Maastricht bood 1989 alle aanleiding tot het maken van uitgelaten buitelingen. In april werd de 'berekojl' in het Aldenhofpark na een verblijfsvriendelijker renovatie door de Stichting Dierenpark Maastricht officieel opnieuw in gebruik genomen.

Af te leiden van de speelse capriolen werd de verblijfsvriendelijker renovatie van de 'berekojl' in het Aldenhofpark door een van de bewoners kennelijk als 'beregued' ervaren.

TOONAARDEN

Wie Maastricht wil begrijpen, moet vooral goed luisteren. De oren spitsen voor de taal van zijn muziek. Die klanken verstaan als volksculturele uitdrukkingen van zijn aard, gemoed en stemming, en ook van zijn muzikaliteit. Een 'zaate herremenie' bezigt die taal, de Koninklijke Zangvereniging Mastreechter Staar ook. Twee uitersten in toonaard die het muzikale leven van de stad omsluiten. Maastricht was in 1989 in vele toonaarden te beluisteren, bij plechtigheden en festiviteiten, spontaan en in concert, binnen en buiten zijn grenzen.

Hoewel er nauwelijks een noot aan te pas kwam, gaf Maastricht op 26 februari een bijzonder huldeblijk aan de muziek, en speciaal de opera. Bij gelegenheid van Fleurado '89 in het MECC, de internationale beurs voor bloemen en planten, werd een nieuwe tulpensoort vernoemd naar de operazangeres Christine Deutekom. De nationale diva hield persoonlijk de roomkleurige dubbele 'Deutekom-tulp' ten doop als openingsceremonieel van de beurs met als thema 'Bloemen en opera'.

Er viel in Maastricht in 1989 opvallend veel te vieren wegens opmerkelijke prestaties van muziekkorpsen op concoursen. De fanfare Sint Martinus van Itteren beet daarbij de spits af. Op 15 januari bracht het korps voor het eerst in zijn 65-jarig bestaan de landswimpel mee naar huis. In Vught behaalde het in de eerste afdeling, sectie fanfare, met 309 punten het Nederlandse kampioenschap.

Wolder beleefde op 17 juli een keerpunt in zijn muzikale geschiedenis. Die dag voltrok zich de 'grote verzoening' van twee aartsrivalen, de Blauwe en de Greune. De 'blauwe' harmonie Wilhelmina had een dag eerder op het Wereldmuziekconcours in Kerkrade met lof der jury in de eerste divisie met 331 punten een eerste plaats weten te veroveren. Ze had daarmee de 'groene' harmonie Sint Petrus en Paulus, die op het WMC met 14 punten minder eveneens een eerste plaats had verworven, net achter zich gelaten. De successen van beide Wolderse korpsen zouden op de receptie van de zegevierende Blauwe leiden tot een sportief gebaar van verbroedering van de rivaliserende Greune.

Ook in Heer was er alle aanleiding meerdere malen de vlag uit te steken. De Koninklijke Harmonie behaalde in de eredivisie de eerste prijs met lof der jury. Het korps werd daardoor niet alleen Limburgs kampioen, maar promoveerde tevens naar de afdeling Superieur. De 'Koninklijke' uit Heer wist op 2 april uiteindelijk het Nederlandse kampioenschap te verwerven. Ter verhoging van de feestvreugde veroverde het tamboer- en klaroenkorps van deze harmonie in de hoogste afdeling ook een nationale titel. Het Heerder klaroen- en tamboerkorps Sint Jan liet zich evenmin onbetuigd en wist in de derde divisie eveneens beslag te leggen op de landswimpel.

Als aanloop op haar eeuwfeest in 1990 promoveerde de harmonie Sint Pieter 1890 in oktober naar de afdeling Uitmuntendheid door in

de eerste afdeling de eerste prijs met lof der jury te behalen. De Maastrichtse Politiekapel liet de bondsconcoursen ongemoeid en toog in augustus naar Engeland om in drie steden van het graafschap Lancashire luister bij te zetten aan politieke festiviteiten. Een bijzonder muziekkorps trad op 9 december aan in het Stargebouw. Een gecombineerd 'fanfare-harmonieorkest', samengesteld uit leden van alle muziekgezelschappen en drumbands van de stad, bracht daar een afscheidsserenade aan de Muza, de adviescommissie voor Muziek- en Zanggezelschappen.

In het kader van de gemeentelijke reorganisatie maakte deze commissie plaats voor twee overkoepelende organen: het Overlegorgaan Muziekgezelschappen Maastricht (OMM) en het Overlegorgaan Zanggezelschappen Maastricht (OZM).

De Koninklijke Harmonie van Maastricht 1825, ofwel de 'Keuninklijke', kon in het voorjaar haar geheel gerestaureerde domicilie, een negentiende eeuws pand aan de Kruisherengang, weer betrekken. Met de renovatie van deze harmoniezaal was een bedrag van zeven ton gemoeid. Het korps, een van de oudste van het land, wist met steun van gemeente en provincie vier ton bijeen te krijgen. De nog ontbrekende 'Comité van Aanbeveling' binnengehaald.

De Mestreechter Fanfaar Sint Jozep presenteerde in het voorjaar met een muzikale rondwandeling door de stad haar nieuwe uniformen aan de burgerij.

Op 25 mei was Maastricht gastheer bij de viering van het 50-jarig bestaansfeest van de Limburgse Bond van Muziekgezelschappen.

Een geheel ander soort muziekgezelschap, voorlopig nog als een in brons gegoten ontwerp van beeldhouwer Han van Wetering, werd (niet toevallig) op 11 november aan de burgerij gepresenteerd: 't Zaaite Herremenieke'. De muzikale pendant van de Mestreechter Geis zal in 1990 worden vereeuwigd met een monument op het Vrijthof.

In het stadsarchief bracht journalist Huub Noten een in de vergetelheid geraakt manuscript aan het licht van een 'kemikke opera in de Mestreechter taal' van Fons Olterdissen (1865-1923). De muzikale klucht met als titel 'Vastelaovend in Mestreech anno 1900' werd voor het eerst in 1902 in de Sphinxzaal opgevoerd. Het herontdekte stuk Maastrichtse volkscultuur werd in een bewerking van Huub Noten opnieuw tot leven gebracht in het kader van het 100+4x11-jarig jubileum van de Tempeleers in 1990. Geheel eigentijds was de muzikale comédie 'Gemekker in het MAC', die het 'Zaank en Operettekoer Maos en Neker' in een serie voorstellingen op de planken bracht.

De Mestreechter Fanfaar Sint Jozep in haar nieuwe uitmonstering.

Wethouder Hoen, in actie als 'illusionist', tovert het ontwerp tevoorschijn van het monument 't zaaite herremenieke'. Het krijgt een plaats op het Vrijthof.

Ten behoeve van de nieuwe huisvesting in d'n Awwestiene begon de Maastrichter Staar met het uitgeven van obligaties, groot 25 gulden. Op zaterdag 7 oktober gaven de 'koninklijke straatzangers' het startsein tot deze aktie met een openluchtconcert in de Maastrichtse binnenstad.

bestemming zullen minstens één miljoen gulden vergen. Om deze kapitale som bijeen te krijgen zijn verscheidene acties op stapel gezet. Zo besloot de Staar, net zoals dat in 1897 het geval was voor de bouw van het Staargebouw, obligaties van 25 gulden uit te geven.

Aan een Maastrichtse ingezetene, de dirigent en musicus Jan Hupperts, werd de Sphinx-cultuurprijs 'De Letste Zwegel' toegekend. Hupperts, eens dirigent van de voormalige Zuid-Nederlandse Opera, heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt voor de Limburgse korenwereld.

Het was een produktie waar zeventig medewerkers veel toewijding in staken.

Als speciale welkomstgroet aan het Maastrichts Mannenkoor liet Genève in oktober zijn bekende fontein in het gelijknamige meer - buiten het toeristenseizoen alleen in weekeinden in bedrijf - torenhoog spuiten.

Op concertreis bracht het koor een bezoek aan de stad voor een optreden in het gebouw van de Verenigde Naties.

In dezelfde maand gaf een ander Maastrichts mannenkoor, de Maastrichter Staar, in eigen stad een 'straatconcert' in de Maastrichter Brugstraat. Het was de muzikale aankondiging van een 'obligatie actie'. Het koor moet het voor de sloop bestemde Staargebouw aan het Veldekeplein verlaten na er bijna een eeuw in te hebben gehuisd. In 1991 gaat de Augustijnerkerk aan de Kesselskade, 'd'n Awwestiene', voortaan als alternatief 'Staargebouw' dienen. De koop van de kerk en het aanpassen van het kerkgebouw aan zijn nieuwe

SPORT

Ook op het gebied van de sport liet Maastricht in 1989 zijn Europese aspiraties gelden. De stad werd definitief als etappeplaats opgenomen in de jaarlijkse Euromarathon. Deze estafette in het teken van de Europese gedachte voert vanuit de startplaats Brussel over een afstand van 1430 kilometer door vijf landen naar de finish in het Zuidfranse Cap d'Agde.

Op 21 mei fungeerde de stad voor het eerst als etappeplaats van deze Europese marathon, die voor het vierde achtereenvolgende jaar werd gelopen. In de ambiance van een finishplaats in de Tour de France werd die dag in het Sportpark Jekerdal een 'spektakel' gehouden, dat ongeveer tienduizend belangstellenden trok. Nadat wethouder Frits Corten van Sport daar een nieuw aangelegde kunststofatletiekbaan feestelijk had geopend, volgde een attractief sport- en amusementsprogramma als omlijsting van de aankomst van de ongeveer 250 marathonlopers. Rond half zeven in de avond ging de Nederlander Ron Klijnen in het Sportpark Jekerdal als eerste over de eindstreep.

MVV bleef 'eus MVV-ke'. Het wist zich kranig in de eredivisie staande te houden door gedurende de gehele competitie 'één op één' te spelen, ofwel genoeg te nemen met telkens één punt per competitiewedstrijd. In juli werd Frank Körver, die de Geusseltboys voor degradatie had weten te behoeden, als trainer verwisseld voor Sef Vergoossen. Ook de leiding van MVV werd vernieuwd. Sinds einde september wist MVV zich financieel geruggesteund door een 'Royal Club' van sponserende bedrijven. De tot de verbeelding sprekende resultaten van MVV in de eredivisie verguldden de bittere pil, die de ploeg had moeten slikken bij haar smadelijke bekernederlaag tegen de eerste-divisieclub Wageningen.

Aan de meet op het Vrijthof van een van de jaarlijkse binnenstedelijke sportevenementen, de Ridderronde voor prof-wielrenners. Per traditie altijd goed voor een drankje-na.

JIM II werd een overtuigend succes. Al waren niet alle plaatsen op de tribunes van het MECC bezet, de tweede editie van Jump Indoor Maastricht trok in november nog altijd ruim 26.000 toeschouwers. De eindzege was voor de 25-jarige Nederlandse kampioen Marcel Dufour, die met Simply Magic de hoofdprijs won, de EC-Trophy (30.000 gulden). De 28-jarige Jos Lansink schreef met Optiebeurs Libero H de Grote Prijs van Maastricht (7.000 gulden) op zijn naam.

In augustus liep Maastricht tweemaal te hoop om getuige te zijn van het inmiddels vijfde criterium voor prof-wielrenners, de 'Ridderronde', en de Stadslloop Maastricht. In oktober werd een endurowedstrijd om het Nederlands kampioenschap, waarvoor bijna 350 motorcoureurs hadden ingeschreven, op last van de politie gestaakt wegens snelheidsovertredingen en woest rijgedrag in de Maastrichtse buitenwijken.

Tijdens het FIM-congres in Maastricht werd de Indoor Super Motor Cross in het MECC geselecteerd voor de competitie 'Masters of Motorcross'. Dit betekent dat vanaf 1990 telkens na het buitenseizoen het officieus wereldkampioenschap in alle motorcrosscategorieën in Maastricht zal worden verreden.

Over gebrek aan sporters, die nationaal, Zuidnederlands, provinciaal of afdelingskampioen werden, had Maastricht in 1989 niet te klagen. In januari werd Vic Hermans uitgeroepen tot de beste speler van het in Rotterdam gehouden toernooi om het wereldkampioenschap zaalvoetbal. Wegens het behalen in Parijs van het Europees (en later ook Nederlands) kampioenschap karate in de klasse tot 53 kilogram werd in maart aan Yvonne Senf de sportmedaille van de stad Maastricht uitgereikt. Andere Maastrichtse kampioenkracks waren: R. Alfenaar en J. Brandts (langlaufen), C. Soomers (zwemmen), A. Michielsen en M. Gerats (gehandicaptensport) en de schietvereniging De Ebuuron.

Op Randwyck werd in april Maastrichts vijfde sporthal officieel geopend. De sporthal Randwyck, gebouwd door de gemeente en de RL, is in feite een dubbele hal van 48 bij 44 meter. De hal wordt gebruikt door zowel de RL als door sportverenigingen en scholen. In september stak wethouder Frits Corten in het recreatiecomplex Dousberg de eerste spade in de grond voor de aanleg van een kunstkibaan, een initiatief van de Skiclub Maastricht.

